

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2017-2018

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici

Acad. Dinu C. Giurescu
Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef:

Col. (r) Hagop Hairabetian

Secretar de redacție:

Gl. bg. (r) Maria Ilie

Membri:

Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu
Gl. mr. (r) Marin Ioniță
Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
Col. (r) Gheorghe Trifu

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Cuprins

Editorial

Academician Dinu C. Giurescu: „Dacă securitatea se opunea, ieșea o baie de sânge”	9
---	---

Centenarul Marii Uniri

• O inițiativă de interes: Ciclul de emisiuni TV „Un veac de la Marea Unire”	13
• Cum a decurs ziua de 1 decembrie 1918 în Alba Iulia	15
Conf. univ. dr. Mihai Racovițan - Sibiu	
• Mihail Kogălniceanu – un român în slujba nației și țării sale	18
Col. (r) dr. Aurel V. David	

Noapte de decembrie

• „Nu m-am considerat, nu mă consider și nu mă voi considera niciodată vinovat...”	37
General Iulian Vlad	
• „Moartea s-a jucat cu mine”	39
Col. (r) Neculae Tudosoiu	
• Memorialistică și nu numai... la Botoșani	45
Col. (r) Simion Postea	

File de istorie

• Opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu	47
9. Opoziția prin mesaje adresate autorităților române	
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu	
• Relațiile româno-sovietice prin prisma serviciilor de informații (al doilea război mondial și primii ani ai comunizării României)	79
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase	
• „Reformarea” lui Cezar Librecht	78
Col. (r) dr. Aurel V. David	

Memorie profesională

• Contraspionaj cu valiza în mână – din amintirile unui „direcțional”	87
Col. (r) Hagop Hairabetian	
• Lungul drum al filorului – secvențe nedocumentate	93
Col. (r) Gheorghe Delurean	

Atitudini

- Colțul mizantropului: Se clatină Statul Islamic?
Col. (r) Hagop Hairabetian 105

În sprijinul culturii de securitate

- Frăția Musulmană și califatul global
Dr. Alba Iulia Catrinel Popescu 107
- Note de lectură
 Gl. (r) dr. Gheorghe Savu: Spionajul militar modern - Rolul liderului în
 conducerea și dezvoltarea informațiilor militare strategice 121
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

Pagini literare

- 135
- Constantin Matei (*in memoriam*), Bebe-Sofronie Măciucă, Dumitru Dănaș, Emil
 Dreptate, Gheorghe Trifu, Mihai Hanganu, Ioan Florian

In memoriam: General Iulian Vlad 141

Din activitatea ACMRR-SRI 143

- *Prezenți în viața și cultura cetății* 148
- *Noi apariții editoriale* 149
- *Dialog cu cititorii și corespondenții* 150
- *Vitralii – Lumini și umbre: prezență și ecouri* 151

EDITORIAL

ACADEMICIAN DINU C. GIURESCU: „DACĂ SECURITATEA SE OPUNEA, IEȘEA O BAIE DE SÂNGE”...

Red.: Ca în fiecare an, numărul din decembrie al revistei va include amintiri, analize și comentarii pe marginea evenimentelor din decembrie 1989. Am dori să aflăm de la dvs., unul dintre puținii mari istorici români care au fost și sunt permanent „conectați” la mersul istoriei, cum vedeți România azi, după 27 de ani de la momentul decembrie 1989?

Academician Dinu C. Giurescu (DCG): Când privesc la televizor și văd viața noastră politică mă întristez. Nu mai văd oameni de calitate. Acum s-au mărit lefurile, dar nu mai avem bani.

Pe de altă parte, s-au produs în opinia publică grave confuzii privind vechile cadre din serviciile de informații, adică opinia publică pune de-a valma toate cadrele care au lucrat în serviciile de informații, în securitate. Și eu am trăit în epoca anilor ‘950, când efectiv îmi era frică, se comiteau abuzuri, nu existau legi, se acționa arbitrar, dar ulterior, treptat, am început să-mi dau seama că serviciile de informații și-au schimbat natura, au început să respecte legea, să-l respecte pe cetățean. Am început să-mi dau seama că ele sunt o necesitate în orice societate și de mult nu-mi mai este frică de aceste instituții care fac parte din societatea noastră. Totuși, vedeți, mai sunt oameni care continuă să aibă o părere cu totul negativă. Eu am scris despre această modificare a naturii serviciilor de securitate după anii ‘950 în *Sinteza Academiei de Istorie Contemporană*. Ororile din trecut au fost comise de niște ființe primare, după sistemul sovietic, dar ele au dispărut cu totul după anii ‘955. Poate părea un paradox că iau apărarea Securității, dar eu mă refer la cea care acționa după anii ‘950.

Red.: Recent a trecut în neființă generalul Iulian Vlad, despre care unii istorici au păreri negative, în sensul că l-ar fi trădat pe Ceaușescu...

DCG: Știu, am aflat și am și scris despre dl. Iulian Vlad, dar acei istorici care-l comentează negativ habar nu au despre ce s-a petrecut și se petrece în țara noastră. Eu nu-l condamn pe Ceaușescu, dar acest om era obsedat: obsedat de industrializare, obsedat să transforme România după imaginea pe care și-o crease el. Nu se poate spune că Securitatea l-a trădat pe Ceaușescu, dar nu s-a opus loviturii de stat, nu s-a amestecat, deoarece dacă Securitatea se opunea evenimentelor, ieșea o baie de sânge. Cel puțin asta este părerea mea. Eu am scris în „Cotidianul”¹ și am menționat ordinele pe care Iulian Vlad le-a dat subordonaților de a nu părăsi unitățile: *„că dacă ieșiți și aveți arme asupra voastră, toate fărădelegile comise de alții vor fi aruncate asupra voastră”*.

Red.: Prin urmare, dvs, considerați că referitor la evenimentele din decembrie 1989 există o percepție greșită...

DCG: Da, se spune că a fost o revoluție; de fapt, mai întâi a fost o lovitură de stat, revoluția a venit după aceea. Noua stăpânire a dat drumul la pașapoarte, a dispărut cenzura, adică au fost luate o serie de măsuri care au fost în consens cu cele dorite de populație, dar preluarea puterii... Pe mine, ca istoric, mă interesează momentul în care a fost preluată puterea. După părerea mea, a totu s-a petrecut într-o jumătate de zi. Ceaușescu a fost nevoit să renunțe la putere; nu s-a găsit nici un grup care să-l susțină în continuare și atunci, imediat, un alt grup, care era deja pregătit, a preluat puterea în câteva ore. De aceea eu susțin că a fost o lovitură de stat. O revoluție durează mai multe zile, dar la noi totul s-a petrecut în ziua de 22 decembrie, de dimineață până seara. Trebuie studiată cronologia evenimentelor din acea zi, ceas cu ceas.

Red.: Nu știu dacă sunteți la curent cu pregătirile statului ungar pentru a contracara perspectiva amplorii festivităților organizate în România legate de Marea Unire de acum un secol. În acest scop s-a creat un fel de comandament, „Trianon 100”...

DCG: Din cauza sănătății mele, de aproape trei ani am ieșit din circuitul istoricilor, nu mai sunt chiar „la zi” cu evenimentele. Nu am cunoștință despre această inițiativă. Desigur, ungurii sunt îndreptățiți să spună ce vor despre

¹ N.red.: în documentarul „Vinovatul de serviciu”, Dosarele „Cotidianul”, nr. 2/2017

„Trianon 100”. În anii 1919 și 1920, la Conferința de Pace de la Paris, cei care au trasat frontierele noului stat au făcut-o respectând principiile general europene, cele ale statului național unitar, iar Ungaria de astăzi este un stat național unitar. Ungurii gândesc, desigur, în termenii Ungariei istorice cu cele 42 de comitate. Noi avem un temei mult mai solid, dorința de unire a obștii românești cu Regatul României. Dacă discutăm doar din punct de vedere istoric, maghiarii nu au motive să se împotrivească. Dar unui ungur nu vei putea niciodată să-i scoți din cap ideea Ungariei Mari. Obștea română a Transilvaniei nu va ceda niciodată, așa că nu avem ce discuta. O să-mi spuneți despre problema secuilor, dar aceștia sunt o entitate etnică separată, care nu și-a pierdut caracteristicile, dar reprezintă o minoritate față de majoritatea românească. Asemenea situații întâlnim în multe locuri din Europa, dar asta nu înseamnă că trebuie să dezmembrăm un stat unitar cum este România. În momentul în care politicul se amestecă, atunci datele problemei devin altele.

Red.: Dorim să nu vă mai obosim, vă mulțumim pentru timpul acordat și pentru interesanta discuție, vă dorim multă sănătate și un an nou cu multe realizări în domeniul istoriografic.

A consemnat **col. (r) Hagop Hairabetian**

CENTENARUL

O INIȚIATIVĂ DE INTERES: CICLUL DE EMISIUNI TV „UN VEAC DE LA MAREA UNIRE”

Un frumos și ambițios proiect al postului de televiziune 6TV a fost lansat miercuri 4 octombrie a.c., începând cu orele 22.00.

Ciclul de emisiuni „*Un veac de la Marea Unire*” este realizat de colaboratoarea noastră Dr. Alba Iulia Catrinel Popescu, în colaborare cu Dr. Cătălin Radu, col. dr. Alexandru Stoica, col. (r) dr. Tiberiu Tănase. Colaborează de asemenea la acest proiect Arhivele Militare Naționale Române și Studioul Cinematografic al Armatei.

Dedicată centenarului Marii Uniri, valorilor, istoriei și tradițiilor românești, emisiunea este structurată în trei rubrici:

- „*Restituiri*”, care urmărește să readucă în prim plan personalitățile și evenimentele istorice care au clădit eșafodajul Unirii Românilor din anul 1918;

- „*Pagini de istorie militară*”, care se dorește a fi un omagiu adus jefei militarilor – de pe frontul văzut dar și de pe cel nevăzut – de la Războiul de Întregire și până în prezent;

- „*Dialoguri esențiale*” va aduce în fața telespectatorilor personalități românești care vor pune în dezbatere teme importante precum patriotismul, educația în scop identitar, rolul tradiției în perpetuarea ideii naționale, tratatul de la Trianon și legiferarea frontierei româno-maghiare etc. Până în prezent au onorat invitația academicienii Răzvan Teodorescu, Florin Filip, Victor Spinei, Sabina Ispas, precum și ambasadorul Ion M. Anghel.

Reamintim că emisiunea „*Un veac de la marea Unire*” realizată de Dr. Alba Iulia Catrinel Popescu și echipa sa de colaboratori este difuzată de postul de televiziune 6TV în fiecare miercuri, de la orele 22.00.

MARII UNIRI

CUM A DECURS ZIUA DE 1 DECEMBRIE 1918 ÎN ALBA IULIA

În toamna anului 1918, criza politică din Monarhia austro-ungară a atins punctul culminant. În timp ce lupta popoarelor oprite submina din interior Monarhia bicefală, situația militar-strategică a Puterilor Centrale se apropia de dezastru. A urmat brusc, în puține zile, debandada, dezagregarea și dispariția Imperiului austro-ungar. De fapt, nu se dezintegra o unitate politico-statală, ci un mecanism minat din interior cu multă vreme înainte. Imperiul s-a destrămat în părțile sale constitutive pentru că popoarele nu mai vroiau să trăiască într-un cadru statal ostil, care nu le-a rezervat decât servitute, periferizare și deznaționalizare. Era limpede pentru orice observator obiectiv sensul procesului istoric ce se derula implacabil: autodeterminarea popoarelor. Lunile octombrie-noiembrie 1918 au reprezentat momentele de vârf ale luptei de eliberare a popoarelor din centrul și sud-estul Europei când, sub conducerea Consiliilor lor Naționale, ele au dat asaltul final asupra dublei monarhii, pentru câștigarea libertății lor, pentru formarea statelor naționale independente. Succesul acestei lupte a dus la trasarea unei noi hărți politice în această zonă a Europei, hartă stabilită în principalele sale linii înainte de deschiderea Conferinței de Pace de la Paris. Consiliul Național Iugoslav a proclamat statul independent al sârbilor, croaților și slovenilor, adoptându-se hotărârea de unire a acestui stat cu Regatul Serbiei și cu Muntenegrul.

În Austria a izbucnit revoluția democratică și, constrâns, împăratul Carol a abdicat și s-a proclamat Republica Austria. În Ungaria, Consiliul Național Ungar, prin guvernul său, a proclamat Republica Ungară, independentă de Austria. Și poporul polonez și-a recâștigat independența și refacerea unității naționale, unindu-se în Republica Polonia teritoriile de sub stăpânirea austriacă, germană și de sub cea țaristă.

Dezmembrarea Austro-Ungariei, operă a principiului autonomiei naționalităților, principiu care a luat treptat locul echilibrului european, a

conferit românilor și României un loc aparte în procesele istorice situate într-o derulare rapidă. Către sfârșitul anului 1918, lupta pentru desăvârșirea unității naționale a poporului român a intrat în faza sa decisivă.

Într-adevăr, evenimentele s-au desfășurat cu o repeziciune uluitoare, în alte ritmuri decât în vremuri normale. În condițiile prăbușirii Imperiului țarist, încă la 27 martie 1918 românii basarabeni, prin Sfatul Țării, au proclamat unirea Basarabiei cu România. Din vara aceluiași an, membrii Comitetului Executiv al Partidului Național Român (PNR), aflați în Transilvania, au reluat activitatea politică militantă, trecând la organizarea de acțiuni deschise privind exercitarea dreptului de autodeterminare. Concomitent, s-au desfășurat tratative între membrii conducerii Secției române a Partidului Social-Democrat din Ungaria, care s-au angajat deschis să lupte pentru eliberarea socială și națională, și conducerea PNR pentru colaborare în vederea unor acțiuni comune. Tratatul se vor finaliza cu succes în 31 octombrie, constituindu-se Consiliul Național Central, din 12 membri, 6 din partea conducerii PNR: Th. Mihali, V. Goldiș, Al. Vaida-Voevod, Șt. Cicio Pop, Al. Vlad și A. Lazăr, și 6 membri ai conducerii social-democraților: I. Flueraș, Iosif Jumanca, E. Grapini, Basil Surdu, T. Albani și Iosif Renoiu. A fost organismul care în luna noiembrie 1918 a condus și a finalizat preluarea administrației Transilvaniei de către români, autoritățile austro-ungare fiind alungate, și va organiza proclamarea Unirii de către „*Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918*”, după cum avea să consemneze rezoluția Unirii, citită de episcopul Iuliu Hossu.

Cu puține zile înainte, în urma propunerii lui Th. Mihali de la 6 octombrie, Gh. Pop de Băsești, venerabilul președinte al Partidului național, a convocat pentru ziua de 12 octombrie o întrunire a conducerii partidului la Oradea. Aici a fost discutată și aprobată Declarația de autodeterminare a Transilvaniei și ruperea de Ungaria, care însemna, de fapt, proclamarea dreptului nestrămutat și inalienabil al națiunii române la deplină libertate națională, echivala virtual cu o declarație de desprindere a Transilvaniei de Ungaria. Se cuprindea, totodată, în Declarație ideea convocării Adunării naționale. Într-o atmosferă de stupoare, la 18 octombrie, deputatul Al. Vaida Voevod citea în Parlamentul Ungariei – Declarația de Independență a Transilvaniei.

În luna noiembrie, în județele, orașele, târgurile și satele Transilvaniei s-au format consiliile naționale locale și gărzile naționale românești, preluând în fapt controlul asupra Transilvaniei.

La 31 octombrie, cei cam 50.000 de militari români foști în armata austro-ungară au constituit Senatul Militar Român din Viena și, împreună cu Legiunea Română din Praga, s-au pus la dispoziția Consiliului Național Central Român (CNCR) și, refuzând tratative cu guvernul Károlyi, sub conducerea lui Iuliu Maniu și a generalului Ioan Boeriu, s-au îndreptat spre Transilvania, constituind în principal gărzile naționale – brațul înarmat al Unirii.

În ziua de 9 noiembrie 1918 CNRC, sub președenția lui Șt. Cicio Pop, a trimis o notă diplomatică ultimativă Consiliului Național Maghiar, solicitând în mod ultimativ guvernului ungar trecerea sub puterea sa politică a unui teritoriu românesc distinct, care cuprindea comitatele Torontal, Timiș, Caraș-Severin, Arad, Bihor, Satu Mare, Maramureș, Bistrița-Năsăud, Bihor, Sălaj, Cluj, Mureș-Turda, Turda-Arieș, Alba Inferioară, Târnava Mică, Târnava Mare, Sibiu, Brașov, Făgăraș, Trei Scaune, Odorhei și Ciuc, precum și părțile românești din comitatele Bichiș, Cenad și Ugocea, care ar fi urmat să fie delimitate la fața locului. Între 13-15 noiembrie, la Arad, s-au desfășurat tratative între delegațiile CNRC și a Consiliului Național Maghiar, ungurii promițând românilor marea cu sarea dacă vor rămâne în granițele Ungariei. După 2 zile de tratative, Iuliu Maniu a pus capăt convorbirilor, declarând că românii vor „rupere totală de Ungaria”. La 18 noiembrie în numele Marelui Sfat al națiunii române (CNRC), Șt. Cicio Pop și Gh. Crișan s-au adresat cu un manifest intitulat „*Către popoarele lumii*”, prin care se făcea cunoscut refuzul guvernului ungar de a lua în considerare revendicările juste ale populației românești. Două zile mai târziu, la 20 noiembrie, se publica textul convocării Marii Adunări Naționale, în orașul simbol Alba Iulia. În aceeași zi, regele Ferdinand declara reintrarea României în război și armata română va pătrunde în Transilvania. Hotărârea de proclamare a Unirii Transilvaniei cu România într-o Mare Adunare Națională reprezentativă a fost luată în strânsă înțelegere cu guvernul României, aflat încă la Iași.

La 25 noiembrie, la Chișinău, Sfatul Țării a renunțat la statutul de autonomie și a votat unirea necondiționată cu Țara, iar în 28 noiembrie 1918,

Congresul Național al Bucovinei proclama, cu adeziunea tuturor locuitorilor provinciei, Unirea Bucovinei cu România.

Din 27 noiembrie încep să sosească la Alba Iulia fruntașii politici, naționali și social-democrați, concomitent cu puhoaiile de români ce veneau din toate colțurile Transilvaniei la Alba Iulia, cu trenuri, cu căruțe, pe jos. Membrii CNRC, găzduiți în hotelul din centrul orașului, erau în activitate permanentă. Vasile Goldiș a primit însărcinarea să redacteze hotărârile stabilite în deplină înțelegere spre a le supune Marii Adunări Naționale.

În preziua adunării, în 30 noiembrie, au avut loc, sub președinția lui Șt. Cicio Pop, mai multe consfătuiri care au durat până noaptea târziu, participând mai multe zeci de persoane, deoarece au pătruns și alții în sala strâmtă de la hotel. Ne spune Vaida Voevod că discuțiile s-au putut desfășura în deplină liniște. Reprezentanții social-democraților stăruiau intransigent pentru susținerea categorică a autonomiei administrative a Transilvaniei, după cum au stăruit și în privința reformei agrare radicale, și în problema drepturilor muncitorimii la nivelul statelor avansate industrial. În cele din urmă, Maniu, Vaida și I. Suciu găsesc o formulă potrivită să împace pe toți: a autonomiei provizorii, care se va menține până la întrunirea Constituantei noului stat român, aleasă prin vot universal. *„Noi ceilalți căutam o formulă intermediară. Evenimentele de mai târziu au dovedit că nici cea mai iscusită redactare nu ar fi putut asigura o cinstită și înțelegătoare întemeiere a României Mari”* – Vaida referindu-se la conținutul Rezoluției Marii Adunări Naționale în 9 puncte.

În problema primordială – Unirea, primul ar fi luat cuvântul Al. Vaida Voevod, care s-a pronunțat categoric împotriva oricărui provizorat, susținând unirea fără condiții. Argumentele invocate au fost că unirea condiționată nu este unire, precum tot ce este condiționat nu este desăvârșit și indiscutabil, astfel că la tratativele de pace cei interesați ar putea să susțină că ei oferă Transilvaniei o situație mai favorabilă decât ar avea-o în cadrele statului român. Aceasta ar fi o greșeală ireparabilă, cu repercusiuni imprevizibile pentru întreg viitorul și chiar pentru existența poporului român. Politician cu judecată cumpănită, Vaida a susținut doar autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei. De altfel, Maniu, cu autoritatea sa, a pus capăt discuțiilor contradictorii, care, în fond, dovedeau tocmai seriozitatea și maturitatea celor investiți de popor cu puterea de decizie, declarând că Marea Adunare Națională a fost convocată pentru a

hotărî Unirea, toate celelalte sunt chestii de amănunt, care urmează a fi soluționate de Constituanta României Mari.

Pentru aceeași zi, Vaida a primit însărcinarea de a compune lista membrilor Marelui Sfat, a cărei alegere trebuia să se facă de către Marea Adunare. Ajutat de avocatul dr. Avramescu, misiunea a fost delicată, *„fiindcă îndată ce s-a știut, oamenii se anunțau cu duiumul. Am muncit până la 11 noaptea”*.

A doua zi, duminică, s-a desfășurat Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Dimineata devreme venerabilul președinte al PNR, Gh. Pop de Băsești, a trimis după Vaida și i-a predat o telegramă în limba germană din partea comandantului armatei lui Mackensen, cerându-i lui Vaida – cunoscător la perfecție al acestei limbi – să formuleze răspunsul în numele său. Comandantul armatei germane în retragere telegrafia președintelui că, sosind la Sebeș Alba și aflând despre adunare, întreabă dacă poate continua marșul, din partea sa garantând ordinea și disciplina. În răspunsul formulat de Vaida și semnat de Pop de Băsești se arăta că, fiind 200.000 de oameni înghesuiți în Alba Iulia, nu se poate garanta ordinea, de aceea ar fi mai bine să amâne continuarea înaintării până în ziua următoare. Comandantul german s-a conformat. Armata română se afla și ea în răsărit și în sud, la o distanță apreciabilă.

Dar să-l lăsăm pe Vaida, martor ocular și participant cu însemnate rosturi, să descrie – atât cât s-a priceput, fiind într-adevăr greu de cuprins în cuvinte – atmosfera din acea zi unică din istoria poporului român: *„toată noaptea vuia orașul de zgomotul mulțimii. Orașul era într-adevăr în toate colțurile atât de plin, încât abia se putea circula. Cât sunt de mari piețele centrale și platoul din dealul viilor, străzile spre Teiuș, Chișfalău, spre gară, lume, cu adevărat din patru unghiuri. În fluxul acestor talazuri de valahi în costume de sărbătoare, ici-colea câte un preot, câte un căputar. Datorită*

luptelor noastre de organizare a alegerilor parlamentare, datorită activității intensive, intransigente din cameră, imensa mulțime ne cunoștea. Din Maramureș până la Bozovici și Câmpeni, din Sătmăr, Bihor până la Brașov, câte adunări, în câte sute și sute de sate nu ținuserăm, începând din 1903, luând contact direct cu poporul. De aceea ne bucuram de iubirea și încrederea acestei țărâni. Un gest, și mii de oameni se aliniau, un cuvânt de comandă și se încolonav, dintr-o mișcare pricepeau, făcând zid de cordon în dreapta și în stânga, să deschidă cale largă. Cum orașul fusese ticsit din prețiuă, mulțimile sosite de cu seară, din toate părțile, au fost adăpostite prin satele dimprejur, până la Sebeș, Teiuș, Vințu de Jos, Țelna etc. Dis-de-diminează, în 1 decembrie, s-a pornit apoi prăvala cetelor spre Alba Iulia, cum cură muntele la vale! Ca de obicei și conform ordinului dat, tot insul și-a adus merinde pentru 3 zile. Erau și femei nenumărate, însuflețite, fericite că puteau participa, alături de bărbați, la marea sărbătoare națională a cărei importanță o apreciau din tot sufletul. Măreață a fost adunarea de pe Câmpul Libertății (3/15 mai 1848), important a fost drumul Memorandiștilor, de la hotel Hungaria până la Redută (în Cluj – n.n.), spre a se prezenta, cu Dr. Rațiu și Lucaciu în frunte, în fața judecătorilor dușmani. Aclamațiile miilor de țărani, de ambele părți ale distanței parcurse de ei exprimau solidaritatea poporului cu lupta lor, mărturisind că, Comitetul Partidului Național Român cu adevărat este reprezentantul firesc și recunoscut al tuturor claselor sociale românești. Însă, la Alba Iulia, imensitatea participanților, țărani, preoți, meseriași, orașeni, cuprinsă de același sentiment de solidaritate delirantă, înfăptuia imaginea grandioasă a întregului popor român transilvan într-o națiune de aceeași voință politică. Că au fost 200 ori 300 de mii de față, cine ar fi putut face o numărătoare măcar aproximativă? Și ce forță de inițiativă genuină, ce spirit de disciplină înăscut, au dovedit toți acești români! Instrucțiunile noastre nu ar fi valorat nimica, dacă conducătorii, deși adesea improvizati, nu ar fi fost recunoscuți ca atari și nu ar fi dispus de talent de șefi, iar cei conduși nu ar fi priceput să se închege prin subordonare spre a sluji mistică momentului supremei realizări etnice. Steaguri, pancarte cu numele comunelor, fanfare, cântece. Veselia vibrantă și voința hotărâtă care stăpâneau atâtea inimi emanau un fluid care se condensa într-o atmosferă sărbătorească”.

După încheierea cuvântărilor și după ce Marea Adunare Națională a primit prin aclamații Rezoluția în întregimea ei s-a trecut, potrivit punctului IX al Rezoluției la alegerea Marelui Sfat Național Român, „care avea toată

îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiile care le afla necesare în interesul națiunii” în perioada autonomiei provizorii a Transilvaniei. Gh. Pop de Băsești i-a dat cuvântul lui Al. Vaida Voevod, care propunea ca Marele Sfat Național să fie format din 250 membri, din care 200 să fie aleși imediat de Adunare (lista votată a cuprins 210 sau 212), iar restul de 50 să se întregească prin cooptare. După votarea listei, Marele Sfat Național fiind constituit, Consiliul Național Român Central și-a încetat existența. Câțiva dintre deputații din sală au mers în fața mulțimilor de pe câmpul din fața Casinei (de atunci Sala Unirii), așezate în grupuri într-o ordine desăvârșită, aducându-le la cunoștință hotărârile adoptate în sala Unirii.

În ziua următoare, 2 decembrie, orele 9, în sala Tribunalului din Alba Iulia, membrii Marelui Sfat și-au ales conducerea: președinte Gh. Pop de Băsești, vicepreședinți episcopii Ion Popp și Demetriu Radu, Th. Mihali și Andrei Bârseanu, notari în număr de șase. S-au ales cu acea ocazie și membrii delegației care urma să prezinte regelui și guvernului hotărârile Marii Adunări Naționale, episcopii Miron Cristea și Iuliu Hossu, Vasile Goldiș și Al. Vaida Voevod, cărora li se va alătura ulterior Caius Brediceanu.

În aceeași ședință, Marele Sfat Național a desemnat din rândurile sale un comitet executiv cu activitate permanentă, compus din 15 membri, care urma să conducă afacerile curente ale Transilvaniei, numit Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria, pe scurt Consiliul Dirigent. La orele 17.00 s-a ținut prima ședință a Consiliului Dirigent, de organizare: s-a confirmat președintele în persoana lui Iuliu Maniu, s-au ales patru vicepreședinți: V. Goldiș, Al. Vaida Voevod, Șt Cicio Pop și Aurel Vlad. S-au stabilit 12 resorturi, ai căror titulari se numeau șefi de resort. Consiliul Dirigent, care a funcționat până în aprilie 1920, rămâne în istorie cel puțin prin trei mari înfăptuiri: unificarea legislației (în Transilvania funcționase legislația maghiară), grăbind integrarea Transilvaniei în România, organizarea învățământului românesc, constituirea armatei ardeleni, 8 divizii pe picior de război, plus unități auxiliare și de jandarmi, care, alături de armata română va respinge agresiunea Ungariei bolșevicului Bela Kun, Ungaria înfrântă în război și semnând Tratatul de pace, nerecunoscând Unirea Transilvaniei cu România.

Istoria a făcut dreptate. **Conf. univ. dr. Mihai Racovițan, Sibiu**

MIHAIL KOGĂLNICEANU

UN ROMÂN ÎN SLUJBA NAȚIEI ȘI ȚĂRII SALE

La 6 septembrie 2017 s-au împlinit 200 de ani de la nașterea omului politic, avocatului, istoricului, scriitorului, ziaristului, oratorului și publicistului român Mihail Kogălniceanu, unul dintre artizanii reformelor care au contribuit la fondarea statului național român modern.¹ Ziua de naștere a acestui simbol național, care în alte locuri ar fi devenit zi de celebrare și de pioasă aducere aminte, a trecut, pe nedrept, aproape neobservată în mediul politic pe „*plaiurile dâmbovițene*”. Mulți dintre politicienii de astăzi, care se consideră urmașii săi în idei, declamând public acest fapt doar în contexte geopolitice tumultuoase, au fost prea preocupați de luptele interne de partid, fiind angrenați într-un război hibrid româno-român, care parcă nu se mai termină.* Ca orice român conștient de *destinul cetății*, mă simt dator să particip la omagierea acestui mare om de stat și să reamintesc semenilor mei, mai ales tinerei generații, cine a fost omul și ce a făcut „*pentru neam și țara lui*”.

1. Originea și educația

Mihail Kogălniceanu s-a născut la Iași, în 6 septembrie 1817, în familia Kogălniceanu, boieri moldoveni, mari proprietari de pământ din județul Fălciu (a fost primul născut dintre cei 10 copii ai familiei Kogălniceanu!). Această familie își trăgea numele de la râul Cogălnic, din județul basarabean Orhei, cu o vechime atestată de câteva secole. A fost fiul *Vornicului* Ilie Kogălniceanu și strănepotul lui Constantin Kogălniceanu, cel care în anul 1749 a semnat

¹ Stelian Neagoe, *Oameni politici români*, Editura Machiavelli, București, 2007, p.398-405.

* Spre cinstea ei, Academia Română, prin Secția de istorie și arheologie și Secția de filologie și literatură, în parteneriat cu Fundația Națională pentru Știință și Artă, a organizat o sesiune de comunicări dedicată împlinirii a 200 de ani de la nașterea lui Mihail Kogălniceanu.

documentul emis de Prințul Constantin Mavrocordat, ce a legiferat desființarea iobăgiei în Moldova.² Mama sa, Catinca Stavilă, provenea, după afirmațiile fiului ei, „*dintr-o familie românească din Basarabia*”. Însă, în discursul rostit la 1 aprilie 1891 (st.v.) în ședința solemnă a Academiei Române organizată cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la fondare, el a spus: „*maica mea, Catinca, născută Stavilla, era coborâtoare dintr-o familie genoveză, stabilită de secole în vechea colonie genoveză Cetatea Albă (Akerman), de unde apoi s-a fost răspândit în toată Basarabia, unde și astăzi sunt mulți proprietari purtând numele de Stavilla*”. Mama sa a rămas orfană, fiind crescută în familia lui Mihail Sturdza, viitorul domn al Moldovei. Așa se explică de ce nașul său, adică acela care l-a luminat cu sfântul botez, „*a fost domnița Marghioala Calimach, soția logofătului Grigore Sturdza, tatăl lui Mihail Sturdza, fostul domn al Moldovei*”. Mihail Kogălniceanu a fost foarte mândru de originea lui, afirmând că „*de pe tata și de pe muma, din moși și strămoși mă fălesc, dară, că sunt român moldovan, și cu mândrie recunosc că familia mea nu a căutat niciodată originea sa în țări și neamuri străine*”.

*

Mihail Kogălniceanu a fost educat, la început, la Mănăstirea „*Trei ierarhi*” din Iași, sub îndrumarea călugărului Gherman Vida, apoi la pensionul lui Victor Cuenin din Iași și la Institutul francez al lui Lincourt de la Miroslava, lângă Iași. În acea perioadă a fost coleg cu Vasile Alecsandri,³ Costache Negri și Alexandru Ioan Cuza, făcând o pasiune pentru istorie, care l-a îndemnat să cerceteze vechile cronicile moldave.

Domnitorul Mihail Sturdza (1834-1849) l-a ajutat să-și continue studiile în străinătate.⁴ Astfel, în anul 1834 a fost trimis să studieze la Lunéville, în Franța, împreună cu fiii domnitorului, unde a fost luat sub tutelă de către abatele Lhommé, fostul tutore al domnitorului. Acolo, văzând moravurile și obiceiurile capetelor încoronate și camarilei acestora, avea să afirme: „*N-aș schimba săraca Moldovă nici pentru întâiul tron din lume*”. Șederea sa în

² Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura „Universitas”, Chișinău, 1992.

³ Marta Anineanu, „*Prietenia Alecsandri - Kogălniceanu. Pășind alături spre visul înstelat*”, în „*Magazin Istoric*”, octombrie 1971, p.62.

⁴ Dan Bogdan, Viorel Știrbu, *Pe urmele lui Alexandru Ioan Cuza*, Editura Sport-Turism, București, 1985.

Lunéville a fost întreruptă de intervenția autorităților ruse, care supravegheau aplicarea în Moldova a prevederilor *Regulamentului Organic*, considerând că studenții erau influențați de „*idei rebele*” (ideile Revoluției franceze). Astfel, la sfârșitul anului 1835, toți studenții moldoveni, inclusiv fiii lui Mihail Sturdza și ai altor boieri, au fost retrași din școlile franceze și au fost înscriși la instituțiile de învățământ din Prusia.

În acel context, Mihail Kogălniceanu și-a continuat studiile la Universitatea Humboldt din Berlin. În timpul petrecut la Berlin i-a cunoscut pe juristul Friedrich Carl von Savigny, Alexander von Humboldt, Eduard Gans și, în mod special, pe profesorul Leopold von Ranke, „*părintele istoriografiei germane*” ale cărui idei referitoare la știința istoriei au fost receptate și folosite mai târziu în elaborarea studiilor sale de istorie. Mai târziu, el avea să afirme, cu mândrie, că a fost primul dintre studenții români ai lui Leopold von Ranke care a folosit în conversațiile cu acesta echivalentele moderne din limba franceză a cuvintelor „*român*” și „*România*” („*roumain*” și „*Roumanie*”), în locul celor de „*moldovean*” și „*valah*”, folosite în scrierile lor de către învățații germani.

În timpul petrecut la Universitatea Humboldt din Berlin a călătorit prin orașele și provinciile germane, a observat realitățile sociale și politice, a cunoscut unele dintre proiectele activiștilor pentru unificarea Germaniei, precum și unele proiecte de reforme, pe care avea să le preia, pe fond, și să le aplice mai târziu în țara sa, în forme adaptate la realitățile românești. Însă, grupul de studenți moldoveni a fost ținut sub supravegherea atentă a prințului Mihail Sturdza, pentru a nu aluneca spre ideile revoluției franceze. Cunoștințele sale în domeniul social și istoric i-au permis să scrie *Études historiques, chrétiennes et morales* („*Studii istorice, creștine și morale*”), precum și studii despre literatura română. Apoi a conceput două lucrări de mare valoare istorică, pe care le-a semnat cu varianta franțuzită a numelui, respectiv *Michel de Kogalnitchan*:⁵ un studiu despre Țigani și *Histoire de la Valachie, de la Moldavie, et des Vlaques transdanubiens* (Istoria Valahiei, Moldovei și a vlahilor transdunăreni). Ambele lucrări au fost publicate pentru prima dată în anul 1837 în Confederația Germană.⁶ El a susținut fățiș, cu curaj, tineretul intelectual reformist din Moldova, manifestându-și opoziția față de regimul *Regulamentului Organic*. Astfel, a intrat în conflict cu prințul Mihail Sturdza,

⁵ Neagu Djuvara, *Între Orient și Occident. Țările române la începutul epocii moderne*, Humanitas, București, 1995, p.128-129.

⁶ Ștefan Gorovei, *Kogălnicenii*, în *Magazin Istoric*, iulie 1977, p. 9.

care l-a împiedicat să-și finalizeze doctoratul, iar în anul 1838 a fost chemat la Iași. Pentru a fi mai ușor de supravegheat și abătut de la ideile sale, a fost numit locotenent-aghiotant, iar în anul 1840 căpitan-aghiotant al Domnitorului.

2. „Dacia literară” - capul de pod al frontului unității naționale

Timp de aproape zece ani, Mihail Kogălniceanu a desfășurat o bogată activitate cultural-științifică. A fost, pe rând, scriitor, editând 6 tomuri din Letopisețele Valahiei și Moldovei, patron de tipografie, istoric, traducător, dar și un iscusit publicist.⁷

În 30 ianuarie 1840, împreună cu alți colegi de generație și tovarăși de idei, a pus bazele, la Iași, a revistei „*Dacia Literară*”, el fiind redactor șef. Aceasta a fost prima revistă care s-a angajat să publice lucrări literare scrise de români din toate provinciile și locurile unde viețuiau aceștia.⁸ Revista a apărut în 19 martie 1840, iar în articolul „*Introducțiune*”, Mihail Kogălniceanu a sintetizat idealurile scriitorilor români, cu accent pe: combaterea imitației scriitorilor străini și a traducerilor mediocre, crearea unei literaturi cu specific național, inspirată din istorie, natură și folclor, lupta pentru unitatea limbii și dezvoltarea spiritului critic. Un loc important urma să fie acordat cunoașterii istoriei naționale, constatând că: „*Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și de poetice pentru ca să putem găsi și noi sujeturi de scris, fără să avem nevoie pentru această trebuință să ne împrumutăm de la alte nații*”.

„*Dacia literară*” a fost prima revistă literară în jurul căreia s-a manifestat un curent național-popular, oferind impulsul necesar dezvoltării unei adevărate literaturi naționale. Printre colaboratori s-au numărat Vasile Alecsandri, Constantin Negruzzi, Alecu Russo, Grigore Alexandrescu, Alexandru Donici. Însă, revista a avut viață scurtă, intrând în conflict cu principele Mihail Sturdza, care, după cum afirma Vasile Alecsandri, hotăra „*cu topuzul în mână și cu legea sub picioare*”. Astfel, în 23 august 1840 (după apariția primelor trei numere), prin voința arbitrară și porunca principelui Mihail Sturdza, revista a fost interzisă, deoarece „*s-au abătut în defăimări și prihănire jignitoare bunelor rânduieli pe care se razimă societatea*”.⁹ Această măsură l-a determinat pe Mihail Kogălniceanu să intre în politică și să practice, în paralel,

⁷ Alexandru Zub, *Mihail Kogălniceanu. 1817-1891. Biobibliografie*, Editura Enciclopedică Română / Editura Militară, București, 1971.

⁸ Maria Platon, *Dacia literară supt redacția lui Mihail Kogălniceanu*, Editura Minerva, București, 1972.

⁹ George Cristea Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, Editura Eminescu, 1975, p.55.

avocatura, pentru apărarea în cadrul legii a celor din clasele asuprite. Calitățile sale personale, respectiv cultura vastă, puterea de muncă și talentul oratoric l-au ajutat să se afirme ca unul dintre cei mai de seamă oratori ai țării. El a rostit multe discursuri conținând idei valoroase, în formă atrăgătoare, capabilă să îndemne la acțiune, fiind numit de către Timotei Cipariu „*Demostene al românilor*”.¹⁰

Pentru scurt timp, a fost profesor de istorie națională la *Academia Mihăileană* din Iași, unde în 24 noiembrie 1843, în „*Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională în Academia Mihăileană*”,¹¹ a exprimat crezul său patriotic, național. El a afirmat că „...*țara mea este orice loc de pe Pământ unde se vorbește românește, și istoria națională este istoria întregii Moldove și Țării Românești, și cea a fraților din Ardeal*”. Pentru Mihail Kogălniceanu, vatra neamului se numea „*Dacia*”, iar „*istoria națională*” cuprindea „*istoria Moldaviei întregi, înainte de sfîșierea ei, a Valahiei și a fraților din Transilvania*”, întărind faptul că românii din Moldova și românii din Valahia sunt „*frați și de cruce, și de sînge, și de limbă, și de legi*”.¹²

Ideile sale liberale l-au adus în conflict cu autoritățile Moldovei, care l-au suspectat de apartenență la organizații ce urmăreau introducerea reformelor cu tentă revoluționară, precum și detronarea lui Mihail Sturdza. Drept consecință, în anul 1844 i-a fost revocat dreptul de a ține prelegeri de istorie, iar în timp ce se îndrepta spre Viena ca reprezentant „*secret*” al opoziției politice moldovene, i-a fost suspendat pașaportul. După revenirea la Iași, a fost înțemnițat pentru scurt timp, dar eliberat din lipsă de dovezi care să-l incrimineze. Apoi a mers la București, unde s-a întâlnit cu membrii organizației secrete *Frăția* și cu cei ai aripii sale politice legale, *Soțietatea Literară*, printre care se numărau Ion Ghica, Nicolae Bălcescu, August Treboniu Laurian, Alexandru C. Goleșcu și C. A. Rosetti.

Relațiile cu domnitorul Mihail Sturdza s-au răcit, astfel că în anul 1845 și-a vândut biblioteca personală *Academiei Mihăilene*, apoi a plecat la Paris, unde, împreună cu Ion Ghica, Nicolae Bălcescu și C. A. Rosetti, a aderat la *Societatea Studenților Români*.¹³ El și-a concentrat activitatea pe cercetarea izvoarelor istoriei neamului românesc, explicând mai târziu: „*Nu am venit la*

¹⁰ Vasile Netea, *Spre unitatea statală a poporului român: legături politice și culturale între anii 1859-1918*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, p.73.

¹¹ Mihail Kogălniceanu, *Cuvânt introductiv la cursul de Istorie Națională*, București, Editura „Socec”, 1909, p.18.

¹² Vezi Alexandru Zub, *Mihail Kogălniceanu istoric*, Editura „Junimea”, Iași, 1974.

¹³ Ioana Ursu, J. A. Vaillant, *un prieten al poporului român*, în *Magazin Istoric*, iulie 1977, p.15.

Paris doar ca să învățăm cum să vorbim franțuzește ca francezii, ci și să împrumutăm ideile și lucrurile de trebuință ale unei națiuni atât de luminate și de libere". În acel context a aderat la Francmasonerie, activând în loja *L'Athénée des Étrangers* („Ateneul Străinilor”).¹⁴

În anul 1846 a vizitat Spania, dorind să cunoască cultura spaniolă. La sfârșitul călătoriei, a scris *Notes sur l'Espagne* („Note despre Spania”), în care a combinat genul memorialistic, literatura de călătorie și istoriografia.

A revenit la Iași, dar nu s-a implicat în mod direct în mișcarea revoluționară din Moldova. Din mai multe motive, el nu a semnat „*Petițiunea-proclamațiune*” din martie 1848, care a dus la declanșarea revoluției, deși a fost considerat unul dintre instigatori. Domnitorul Mihail Sturdza a ordonat să fie arestat, însă a scăpat de arestare, lansând unele dintre cele mai dure atacuri împotriva acestuia. Astfel, în iulie 1848 s-a oferit o recompensă pentru prinderea sa „*viu sau mort*”, dar a scăpat din nou, iar spre sfârșitul verii anului 1848 a trecut granița în Bucovina aflată sub stăpânire habsburgică, fiind adăpostit pe proprietatea fraților Hurmuzachi. La Cernăuți a colaborat la ziarul „*Bucovina*” și a redactat, în august 1848, documentul-manifest „*Dorințele partidei naționale din Moldova*”. Acesta cerea, printre altele, autonomie internă, drepturi civile și politice, separația puterilor în stat, abolirea privilegiilor boierești, desființarea clăcii și unirea cu Țara Românească, considerate „*cheia bolții, fără care s-ar prăbuși tot edificiul național*”.¹⁵

3. „Steaua Dunării” - farul luminării acțiunilor unioniste

În aprilie 1849, prin Tratatul de la Balta Liman, o parte din cerințele Revoluției de la 1848 au fost îndeplinite. Cele două puteri suzerane ale *Regulamentului organic* – Imperiul Otoman și Imperiul Țarist – l-au numit ca Prinț al Moldovei pe Grigore Alexandru Ghica, un susținător al cauzei liberale și unionist. Acesta a permis întoarcerea inițiatorilor evenimentelor din anul 1848 din exil, astfel că Mihail Kogălniceanu, Costache Negri și Alexandru Ioan Cuza au fost numiți în funcții administrative. Mihail Kogălniceanu a devenit director al Departamentului Lucrărilor Publice (noiembrie 1849 - aprilie 1850), apoi director al Departamentului de Interne (4 octombrie 1851 - 21 iulie 1852). În 10 noiembrie 1852 s-a căsătorit la Iași cu Ecaterina Jora,

¹⁴ Vezi, Vasile Surcel, Istoria României și lojile masonice, în *Jurnalul Național*, 11 octombrie 2004.

¹⁵ Ștefan Gorovei, *Kogălnicenii*, în *Magazin Istoric*, iulie 1977, p.9.

văduva colonelului Iorgu Scorțescu, alături de care va locui în Țicău, Iași (din relația conjugală au rezultat trei băieți și cinci fete!).

În timpul războiului Crimeii, acțiunile sale, ca reprezentant al *Partidei Naționale*, au fost întrerupte de intervențiile brutale ale autorităților ruse și austriece, care ocupaseră cu trupe cele două Principate Române. În noul context geopolitic și-a inaugurat cariera legislativă sub conducerea Prințului Ghica, iar la sfârșitul anului 1855 a lucrat cu Petre Mavrogheni la legislația privind abolirea robiei ȝiganilor, acceptată cu greu de Sfatul boieresc.¹⁶

Însă, în scurt timp a devenit figura principală a *Partidei Naționale*, care cerea fuziunea celor două Principate Dunărene sub o singură administrație. Astfel, relațiile sale cu principele Grigore Alexandru Ghica s-au răcit considerabil, fiind nevoit să caute alte mijloace pentru a supraviețui. În noul context a devenit industriaș, întrucât avea o fabrică de postav la Târgu-Neamț. Activitatea sa politică, cu tentă unionistă tot mai vizibilă, a fost reluată după Tratatul de Pace de la Paris din anul 1856, când Moldova și Valahia (Țara Românească) au intrat sub directa supraveghere a puterilor europene (Rusia, Austria, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei, Al Doilea Imperiu Francez, Regatul Sardiniei și Prusia). Astfel, membrii Divanului Moldovei, presați de Partida unionistă în frunte cu Mihail Kogălniceanu, au început să ia în considerare acordurile de la Paris, în special Convenția din anul 1858, care privea prezentul și viitorul celor două Principate Române.

În acel context, Mihail Kogălniceanu a încercat să înființeze o revistă care să poarte numele „*Unirea*”, pentru a servi la răspândirea viziunii *Partidei Naționale* și a milita pentru unirea celor două Principate, Moldova și Valahia. Însă, cenzura nu a îngăduit acest fapt, astfel că în 1 octombrie 1855 a văzut lumina tiparului ziarul „*Steaua Dunării*”.¹⁷ Acesta a fost principalul organ de presă în jurul căruia s-au grupat partizanii Unirii Principatelor Române. Printre cei care au participat la redactarea ziarului au fost Vasile Alexandrescu-Urechea, Vasile Mălinescu și Iancu M. Codrescu, iar dintre colaboratori s-au evidențiat Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Alecu Donici, Grigore Alexandrescu, Alecu Russo, Dimitrie Bolintineanu, C. A. Rosetti, Gheorghe Sion etc. „*Acest jurnal – a scris Mihail Kogălniceanu – este „Steaua Dunării*

¹⁶ Vezi, pe larg, Viorel Achim, *Țigani în istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.

¹⁷ Vezi Lucian Predescu, *Enciclopedia României. Cugetarea: material românesc, oameni și înfăptuiri*, Editura „Saeculum”, București, 1999.

Române”; prin urmare, politica sa nu poate să fie decât politica seculară a românilor, politică națională care – spre onoarea publiciștilor noștri – se urmează și se sprijină de întreaga presă românească,..., politică care se rezumă în aceste cuvinte: autonomia Principatelor, Unirea Principatelor, Unitatea Principatelor”. Însă, în scurt timp, revista a fost suprimată de cenzură, fiind reluată tipărirea ei în străinătate. Astfel, între decembrie 1856 - mai 1858, a apărut la Bruxelles, în limba franceză, sub numele „*L'Étoile du Danube*”, iar în noiembrie 1858 a reapărut la Iași, până în noiembrie 1860 (din 2 ianuarie 1859 a fuzionat cu revistele „*Zimbrul*” și „*Vulturul*”, apărând sub titlul „*Stea Dunărei*”).

În 7 februarie 1857, la Iași a fost constituit Comitetul Central al Unirii, din care a făcut parte și Mihail Kogălniceanu, devenit, în scurt timp, unul dintre membrii cei mai activi, mai cunoscuți și mai hotărâți pentru a realiza Unirea celor două Principate române. În acest context, Colegiul electoral al proprietarilor de terenuri din județul Dorohoi l-a ales în Divanul ad-hoc, unde a militat cu toată energia lui pentru Unirea Principatelor, dar și pentru aducerea la conducerea țării a unui „*prinț străin*”, care să asigure recunoașterea internațională a statului român modern.

În urma alegerilor din septembrie 1857, *Partida Națională* a hotărât să-l sprijine pe colonelul Alexandru Ioan Cuza la tronul Moldovei. În favoarea acestei hotărâri, Mihail Kogălniceanu a desfășurat o vastă activitate politică, iar în 5 ianuarie 1859 Adunarea Electivă din Moldova l-a ales pe acesta ca domn al Moldovei. Peste câteva zile, în 24 ianuarie 1859, colonelul Alexandru Ioan Cuza a fost ales și ca domn al Valahiei (Țara Românească).¹⁸ Astfel, în urma dublei alegeri s-a realizat, de fapt, Unirea Principatelor Române, iar în 29 ianuarie 1859 noul Domnitor a fost întâmpinat cu entuziasm de către locuitorii orașului București. În ziua în care Alexandru Ioan Cuza a ajuns Domnitor, Mihail Kogălniceanu l-a primit cu un discurs emoționant, adresându-i următoarele cuvinte:¹⁹ „*Prin înălțarea Ta pe Tronul lui Ștefan cel Mare s-a reînălțat însăși naționalitatea română... Alegându-te pe Tine Domn în țara noastră, noi am vroit să arătăm lumii aceea ce toată țara dorește: la legi nouă om-nou*”.

¹⁸ Dan Berindei, *Dubla alegere din 24 ianuarie/5 februarie 1859*, în „*Historia*”, 2003, (2), nr. 15, p. 38-40.

¹⁹ Ștefan Gorovei, *Kogălnicenii*, în *Magazin Istoric*, iulie 1977, p.9-10.

4. Făuritor al reformelor pentru modernizarea României

Numele lui Mihail Kogălniceanu a fost prezent în toate momentele importante din perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza. În 14 martie 1859, a fost numit membru al Comisiei Centrale de la Focșani. La sfârșitul anului 1859 a scris articolul intitulat *Principatele Unite*, în care a prezentat importanța orașului București din punct de vedere politic, social, economic și comercial. El a susținut ideea ca orașul București să devină capitală a Principatelor Române, aducând următoarele argumente: „*Orașul Bucuresci este de seculi făcut pentru ca să fie Capitala României. Aproape de arterul principal al comerciului, al bogățiilor Principatelor Unite, Dunărea, pe drumul cel mare al Occidentului către Orient, cu o populațiune numeroasă, compactă și eminent românească, Bucurescii este apoi singurul oraș care are elementul cel mai puternic al unei țări, clasa sau starea de mijloc. Nicăierea, în nici un oraș al României nu există un centru de lumini mai mari, un popul cu aspirațiuni mai naționale și mai liberale, un spirit public mai neatârnat. Nicăieri opiniunea publică n-a putut a se dezvolta și domni mai mult decât în Bucuresci*”.

Între 30 aprilie 1860-17 ianuarie 1861, a îndeplinit funcția de președinte al Consiliului de Miniștri de la Iași, devenind sfetnic al lui Cuza Vodă, care l-a recunoscut drept „*mâna sa dreaptă*” în strădaniile de aplicare a reformelor necesare consolidării statului român. Astfel, în 11 octombrie 1863, Mihail Kogălniceanu a fost numit prim-ministru al României,²⁰ iar din acel moment și-a pus în lucrare mintea pentru a moderniza statul român după model occidental. Sub pana sa a fost formulată *Legea secularizării averilor mănăstirești*, votată în 17 decembrie 1863, care prevedea că *Toate averile mănăstirești închinat și neînchinat precum și alte legate publice sau daruri făcute de diferiți testatori și donatori din Principatele Unite la Sfântul Mormânt, Muntele Athos, Sinai precum și la mitropolii, episcopii și la metoacele lor de aici din țară și la alte mănăstiri și biserici din orașe sau la așezăminte de binefacere și de utilitate publică, se proclamă domenii ale Statului Român, iar veniturile acestor așezăminte vor fi cuprinse în bugetul general al statului.*²¹

În total au fost trecute în proprietatea statului 75 de mănăstiri închinat bisericii grecești, dintre care 44 din Țara Românească și 31 din Moldova, care dețineau la rândul lor mai multe metocuri și moșii. Numărul moșiilor închinat

²⁰ Nicolae C. Nicolescu, *Șefii de stat și de guvern ai României (1859 - 2003)*, Editura „Meronia”, București, 2003, pp.144-149.

²¹ Constantin Drăgușin, *Legile bisericești ale lui Cuza și lupta pentru canonicitate*, în *Studii Teologice*, IX, nr.1-2, 1957.

era de 560 (366 în Țara Românească și 194 din Moldova). Ele totalizau circa un sfert din teritoriul arabil al țării, plus numeroase păduri.

De asemenea, a conceput și contribuit la adoptarea, în 31 martie 1864, a două legi importante pentru organizarea și funcționarea statului, respectiv:

- *Legea nr.394 pentru comunele urbane și rurale*; astfel, s-a reglementat distinct administrația urbană față de cea rurală; comunele se împărțeau în comune rurale, compuse din unul sau mai multe sate, cătune etc. și în comune urbane, adică orașe și orașele; comuna rurală a căpătat personalitate juridică, fiecare comună trebuind să aibă o casă a comunei, numită Primărie, iar cele urbane să dispună de un corp de pompieri și, în caz că aveau peste 6000 de locuitori, trebuiau să aibă și un spital; toate satele, orașele și orașelele (târgurile) României urmau să formeze în viitor comune independente, supuse legii;

- *Legea nr.396 pentru înființarea Consiliilor județene*; legea a prevăzut existența în fiecare județ a unui consiliu care se aduna și reprezenta interesele locale, colective și economice ale județului; județul avea ca subdiviziune plasa (ocolul), ce grupa mai multe comune urbane ori rurale după criterii geografice și economice; alegerea Consiliului județean se făcea pe ocoale. Consiliul județean alegea, dintre membrii săi, un comitet permanent, compus din trei membri, prezidat de prefectul județului, care era comisarul guvernului pe lângă consiliu.

Însă, pentru aplicarea marilor reforme, în 2 mai 1864 Alexandru Ioan Cuza, sfătuit și susținut de Mihail Kogălniceanu, a dat lovitura de stat, dizolvând prin decret domnesc Parlamentul. Apoi a introdus o nouă constituție, intitulată *Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris*.²²

Odată cu Constituția a fost adoptată *legea electorală*,²³ care a introdus votul universal masculin, a scăzut censul și a asigurat o mai largă participare și reprezentare la vot din rândul burgheziei și țăranimii; alegătorii au fost împărțiți în alegători direcți (plăteau o contribuție de 4 galbeni, știau carte, aveau vârsta de cel puțin 25 de ani) și alegători primari (votau prin delegați, formați din cei care plăteau impozite mai mici, puteau fi alese persoanele în vârstă de cel puțin 30 de ani); cetățenii cu drept de vot puteau alege numai membrii Adunării

²² Angela Banciu, *Istoria Constituțională a României: deziderate naționale și realități sociale*, Lumina Lex, București, 2001, p.35.

²³ Stan Apostol, *Putere politică și democrație în România (1859 - 1918)*, Editura „Albatros”, București, 1995.

Elective, căci din Corpul ponderator făceau parte membri ai clerului, armatei, președintele Curții de Casație, iar 64 de membri erau numiți de Domnitor.

Constituția, împreună cu legea electorală, au fost supuse unui referendum, fiind adoptate cu 682.621 de voturi dintr-un total de 754.148.

În 14 august 1864 a fost sancționată și promulgată *Legea rurală* (reforma agrară),²⁴ concepută de Mihail Kogălniceanu. Prin această lege 406.429 de țărani au fost împroprietăriți cu loturi de teren agricol (1.654.964 hectare), iar aproape alți 60.000 de săteni au primit locuri de casă și de grădină. Atunci, Domnitorul a afirmat: „*Claca este desființată pentru de-a pururea și de astăzi voi sunteți proprietari liberi pe locurile stăpânirii voastre!*”. Țăranii au fost împărțiți în: frunțași, mijlocași și pălmași și au primit pământ prin despăgubire, în funcție de această împărțire și în funcție de numărul de vite. Cei care nu au făcut clacă deveneau proprietari numai pe locurile de casă și grădină. Pământul trebuia plătit în 15 ani și nu putea fi înstrăinat timp de 30 de ani.

În 25 noiembrie 1864 a fost promulgată *Legea asupra instrucțiunii a Principatelor Unite Române*,²⁵ care a proclamat obligativitatea și gratuitatea învățământului primar. Prin lege s-au stabilit trei grade de învățământ: primar (4 ani), secundar (7 ani) și superior (3 ani). Legea îi sancționa cu amendă pe părinții ai căror copii nu erau înscriși sau care nu frecventau școala. Educația era gratuită pentru toți copiii, indiferent de categoria socială din care făceau parte și pentru ambele sexe. Legea a instituit laicizarea, iar pentru a aplica eficient această reformă, se acorda o importanță deosebită pentru pregătirea cadrelor didactice. De asemenea, prevedea o singură programă școlară atât pentru învățământul primar din mediul orășenesc, cât și pentru cel din mediul rural. Programă era aceeași și în învățământul public și în cel privat. Liceul avea șapte clase, cu o pondere mai mare pentru disciplinele umaniste.

Însă, din cauza unor divergențe privind administrarea treburilor statului, Mihail Kogălniceanu a intrat în conflict cu Alexandru Ioan Cuza și cu camarila din jurul acestuia, iar în 26 ianuarie 1865 a fost demis din funcția de prim-ministru.²⁶ Acest fapt a avut consecințe grave asupra administrației de stat, care a intrat în colaps financiar. Pe acest fond de criză, oameni politici liberali și conservatori, secondati de ofițeri din Armată și Poliție au constituit așa-numita „*monstruoasă coaliție*”, pentru a pregăti detronarea lui Alexandru Ioan Cuza.

²⁴ Nichita Adăniloae, *Cuza Vodă și problema agrară*, în *Cuza Vodă. In memoriam*, Iași, 1973.

²⁵ Ilie Popescu Teiușan, *Contribuții la studiul legislației școlare românești. Legea instrucției publice din 1864*, Editura Didactică și Pedagogică, 1963.

²⁶ Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Editura Științifică, București, 1968.

Complotiștii au încercat să-l atragă în complot, însă el a refuzat. Precum se știe, în noaptea de 10/11 februarie 1866 Alexandru Ioan Cuza a fost silit să abdice și să părăsească țara.

Privind în urmă peste cei șapte ani de domnie ai lui Alexandru Ioan Cuza, el a putut declara mulțumit, fără ură și părtinire, dar și cu modestie, că „*Nu este o nici o reformă, nici un act național unic, din care numele meu ar fi absent. Toate legile importante au fost făcute și contrasemnate de mine...*”.

5. Artizan al consolidării temeliei statului român modern

Mihail Kogălniceanu a depășit cu emoții perioada de tranziție de după alungarea lui Alexandru Ioan Cuza și a urmărit cu atenție manevrele făcute de politicianii cocoțați în vârful puterii politice, pentru a evita separarea din nou a Moldovei și Țării Românești. A privit însă cu încredere viitorul țării sale, odată cu venirea pe tronul României a principelui Carol de Hohenzollern, care a obținut recunoaștere internațională, iar țara a primit o Constituție adevărată.²⁷ Dat fiind trecutul său, în primii ani de domnie ai noului principe a fost marginalizat din punct de vedere politic, iar susținătorii săi politici au continuat să fie catalogați drept „*maiști*”.

În noul mediu politic și social, Mihail Kogălniceanu a devenit liderul unei fracțiuni liberale de sorginte moderată, care se confrunta pentru putere cu grupul condus de Nicolae Ionescu, cu moderații conduși de Ion Ghica, dar și cu radicalii conduși de I. C. Brătianu și C. A. Rosetti. El a înțeles că stabilitatea României depindea, în primul rând, de încetarea luptelor fracționiste și încheierea acestor grupări într-un partid puternic, care să reprezinte liberalismul în România. În acest sens, în anul 1867 s-a semnat, și prin strădaniile sale, „*Înțelegerea de la Concordia*”, prin care a fost adoptat un program comun în 11 puncte și s-au trasat liniile directoare privind „*modernizarea României*”. Acest fapt a permis formarea, între 1 martie 1867-16 noiembrie 1868, a trei guverne succesive de coaliție liberală.²⁸

Însă, neînțelegerile radicalilor cu moderații, atitudinea de încurajare față de mișcările care se puneau la cale în Balcani, dar mai ales presiunea străină în

²⁷ Vezi Sorin Liviu Damean, *Carol I al României, 1866-1881*, Editura „Paideia”, București, 2000.

²⁸ Vezi Ion Bulei, Ion Mamina, *Guverne și guvernanți (1866-1916)*, București, Editura „Silex”, 1994.

„problema evreiască” au condus la înlăturarea radicalilor de la putere și la eșecul încercării de constituire a partidului liberal. Următorul cabinet condus de Dimitrie Ghica a fost format dintr-o coaliție între conservatorii moderați și liberalii moderați, iar lui Mihail Kogălniceanu i-a fost acordat portofoliul Internelor. Însă, manifestațiile antidinastice și republicane din anul 1870²⁹, care izbucniseră în țară au fost pe punctul de a-l determina pe principele Carol I să abdice. A renunțat la abdicare numai după ce Lascăr Catargiu i-a promis formarea unui guvern conservator puternic, susținător al dinastiei Hohenzollern. Conservatorii au guvernat România între anii 1871-1876, iar liberalii au înțeles că nu vor reuși să promoveze în România principiile liberale decât dacă se vor uni și vor lăsa deoparte luptele fracționiste.

În 15 mai 1873, la Heidelberg, în Germania, a murit printre străini fostul domnitor, Alexandru Ioan Cuza. Corpul său a fost adus în sicriu, cu trenul, la Ruginoasa, pentru funeralii. În curtea bisericii din Ruginoasa, la căpătâiul său s-a aflat și Mihail Kogălniceanu, alături de Costache Negri, Iacob Negruzzi, Cezar Bolliac, Vasile Alecsandri. Cu acel prilej trist, Mihail Kogălniceanu a rostit un discurs în care a afirmat cu deplin temei: „*Nu greșalele lui l-au răsturnat, ci faptele lui cele mari. Acestea sunt nepieritoare (...) Și cât va avea țara aceasta o istorie... cea mai frumoasă pagină va fi aceea a lui Alexandru Ioan I*”.

În acel timp, Mihail Kogălniceanu s-a implicat în mod deosebit pentru revigorarea liberalismului în România. În orașele mari ale țării a început întemeierea de cluburi liberale, iar pentru mobilizarea alegătorilor, a început editarea ad-hoc a unui ziar intitulat „*Alegătorul liber*” și organizarea de manifestații în special ale tinerilor liberali. În pofida acestor strădanii, alegerile de la sfârșitul lunii aprilie 1875 au fost pierdute categoric de către liberali. În aceste condiții, pe parcursul lunii mai 1875, au avut loc, în casa englezului Lakeman, fost ofițer în armata turcă, sub numele de Mazar-Pașa, întruniri între liderii liberali radicali și moderați, la care a fost atras și conservatorul moderat Emanoil Costache Epureanu. În acel context s-a stabilit un program politic comun și o doctrină la care să subscrie toate facțiunile liberale, punându-se bazele așa-numitei „*Coaliții de la Mazar-Pașa*”. Astfel, în 24 mai 1875 a fost fondat Partidul Național Liberal, al cărui președinte a fost ales Ion C. Brătianu.³⁰ Programul partidului a fost publicat în „*Alegătorul liber*” și a reflectat, mai mult,

²⁹ Dorin Stănescu, *Republica de la Ploiești*, Editura „Ploiești-Mileniul III”, 2016.

³⁰ Stan Apostol, *Ion C. Brătianu și liberalismul român*, Editura Globus, București, 1993.

viziunea moderată a lui Mihail Kogălniceanu, căci Marile Puteri nu-i doreau pe liberali la guvernare, fiindcă erau suspectați de „*practici revoluționare*”.

În contextul internațional generat de noua criză orientală, oameni politici români de mare valoare au întrevăzut posibilitatea obținerii independenței de stat a României. Astfel, primul ministru Ion C. Brătianu, trecând peste orgolii și dușmăanii, l-a numit pe Mihail Kogălniceanu ministru de Externe. Cele două personalități s-au înțeles, în spiritul interesului național, ducând împreună bătălia politico-diplomatică pentru obținerea independenței de stat a României.

Mihail Kogălniceanu a fost artizanul încheierii Convenției româno-ruse din 4 aprilie 1877, care permitea tranzitul trupelor rusești pe teritoriul României, respectându-i „*integritatea existentă*” și „*drepturile politice*”.

La 9 mai 1877, Adunarea Deputaților a proclamat independența de stat a țării. În fața adunării, Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe, a declarat: „*Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare... Așadar, domnilor deputați, nu am nici cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața Reprezentanței Naționale că noi sîntem o națiune liberă și independentă*”. Proclamarea independenței naționale și înlăturarea raporturilor de vasalitate s-a făcut prin declararea stării de război între România și Poarta Otomană. A doua zi, adică în 10 mai 1877, actul a fost semnat de principele Carol I și a căpătat putere de lege.³¹ Precum se cunoaște, în războiul pentru independență, purtat pe câmpurile de luptă din Bulgaria, Armata română a înregistrat pierderi de peste 10.000 de vieți omenești, ceea ce demonstrează cât de scump a plătit poporul român pentru înfăptuirea unui ideal național.

În luna iunie 1878, Mihail Kogălniceanu s-a aflat, împreună cu I.C.Brătianu, în fruntea delegației României la Congresul de pace de la Berlin. Acolo delegația română a fost acceptată doar cu rol consultativ, românii fiind „*auziți, dar nu ascultați*”. În 1 iulie 1878 a fost adoptat Tratatul de Pace, prin care independența României a fost recunoscută, dar condiționată de modificarea articolului 7 din Constituție cu privire la acordarea cetățeniei și, în mod neoficial, de rezolvarea problemei afacerii Strousberg. Totodată, România a fost

³¹ Frederick Kellogg, *Drumul României spre independență*, Institutul European, Iași, 2002.

nevoită să cedeze Rusiei județele din sudul Basarabiei, Cahul, Bolgrad și Ismail, primind la schimb Delta Dunării, Insula Șerpilor și Dobrogea.³²

În anul 1880, Mihail Kogălniceanu și-a reprezentat țara în Franța, devenind primul trimis oficial român la Paris, iar în ianuarie 1881 a supervizat primele contacte diplomatice dintre România și China dinastiei Qing.

Apoi s-a retras din viața politică, iar în anul 1887 a fost ales președinte al Academiei Române. Însă, îmbolnăvindu-se grav în anul 1886, și-a petrecut ultimii ani publicând documente istorice din fondul Eudoxiu Hurmuzachi, mediatizând descoperirile arheologice din perioada Greciei și Romei Antice în Dobrogea de nord și colecționând documente străine legate de istoria României.

În august 1890, în timp ce călătorea prin regiunea austriacă Vorarlberg, a aflat cu tristețe vestea morții, la Mircești, a lui Vasile Alecsandri, cu care a fost bun prieten o lungă perioadă de timp. El i-a adresat în scris soției acestuia, Paulina, următoarea rugămintă, care a dovedit caracterul său statornic și realismul cu care a abordat viața lui cea tumultuoasă: „*Nu am putut fi prezent la înmormântare, [de aceea] îmi permiteți, doamnă, întrucât nu am apucat să-l mai sărut nici viu nici mort, cel puțin să-i sărut mormântul!*”.³³

În 1 aprilie 1891 a avut șansa să rostească, la ședința solemnă a Academiei Române, prilejuită de împlinirea a 25 de ani de la fondarea acesteia, în prezența regelui Carol I și a soției sale, Elisabeta de Wied, discursul intitulat *Dezrobirea Țiganilor, ștergerea privilegiilor boierești, emanciparea țăranimii*.³⁴ Cu acel prilej, și-a putut evoca viața pe fundalul evenimentelor ce au marcat secolul al XIX-lea, considerând discursul „*cântecul meu de lebedă*”, în care s-a referit la cele mai însemnate acte social-politice la realizarea cărora a contribuit și care au jucat un rol decisiv în modernizarea României.

În 16 iunie 1891 și-a scris testamentul, cerând fiilor săi „să poarte cu demnitate numele de Kogălniceanu”, „*servind cu credință și dragoste frumoasa noastră țară, România*”. S-a stins din viață la Paris, în 20 iunie 1891, în timpul unei operații chirurgicale, lăsând cu limbă de moarte ca trupul să-i fie „*înășurat în giulgiul tricolorului României-Unite*”, cu care s-a identificat fără tăgadă. A fost înmormântat în cimitirul „Eternitatea” din Iași.

³² Ioan Scurtu, *România în timpul celor patru regi. Carol I*, Editura Enciclopedică, București, 2010.

³³ Marta Anineanu, „*Prietenia Alecsandri - Kogălniceanu. Pășind alături spre visul înstelat*”, în „*Magazin Istoric*”, octombrie 1971, p.67.

³⁴ Mihail Kogălniceanu, *Dezrobirea Țiganilor, ștergerea privilegiilor boierești, emanciparea țăranilor*, discurs rostit la 1/12 aprilie 1891 în ședința solemnă a Academiei Române organizată cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la fondare.

*

Imaginea sa a fost repede readusă în memoria socială, căci la numai patru ani de la trecerea în neființă, A. D. Xenopol i-a dedicat prima scriere istorică.³⁵ Cunoscându-i valoarea socială, Nicolae Iorga a consemnat, cu drept temei, că Mihail Kogălniceanu „*domină ca un uriaș istoria modernă a României*”, iar „*ideile naționale, pe care s-a întemeiat România, sunt ideile lui M. Kogălniceanu de la 1840 până la 1859*”.³⁶

Conf. univ. dr. Aurel V. David

³⁵ A.D. Xenopol, *Mihail Kogălniceanu*, 1895.

³⁶ N.Iorga, *Despre Mihail Kogălniceanu*, Extras din: *Analele Academiei Române*, Seria II, Tom. XL1, Desbaterile 1920 21, Librăriile «Cartea Românească» și Pavel Suru, București, 1922.

NOAPTE DE DECEMBRIE

„NU M-AM CONSIDERAT, NU MĂ CONSIDER ȘI NU MĂ VOI CONSIDERA NICIODATĂ VINOVAȚ”

În semn de omagiu la trecerea la cele veșnice a generalului Iulian Vlad, reproducem, mai jos, câteva fragmente esențiale din „ultimul cuvânt” rostit de fostul șef al Departamentului Securității Statului la 3 iulie 1991, la finalul procesului intentat împotriva sa de autoritățile post-decembriste.

„Sunt judecat în acest proces pentru o acuzație gravă.¹

Așa, însă, cum am declarat în prima zi de judecată, încă în preliminarii, apoi la interogatoriul judecătoresc și după aceea pe tot parcursul procesului, nu m-am considerat, nu mă consider și nu mă voi considera niciodată vinovat de săvârșirea unei asemenea infracțiuni.

Nu am făcut nimic împotriva poporului român și a patriei mele, România, în toți cei peste 38 de ani cât am servit-o ca militar.

Consider că mi-am slujit cu credință și devotament țara”...

„...nu pot să nu pun și întrebarea pe care și-au pus-o nenumărați oameni: ce s-ar fi întâmplat în această țară dacă ordinele și dispozițiile date de Ceaușescu ar fi fost puse în aplicare de unitățile informativ-operative de Securitate și de trupele de Securitate? ”...

„Se știe că pentru ceea ce nu făcusem în noaptea de 16/17 decembrie 1989, Ceaușescu m-a chemat în fața CPEx, m-a făcut trădător, a pus problema destituirii și trimerii mele în fața plutonului de execuție”...

„Putea spune cineva în 17 sau chiar în 21 decembrie că a doua zi Ceaușescu nu va mai fi? Cred că oricine este cinstit cu sine însuși va da un

¹ N.R. complicitate la genocid

răspuns negativ la această întrebare. De bună seamă orice om cu simțul realității, ca să nu mai spun că pentru cei care aveau posibilitatea să facă o cât de sumară analiză a fenomenelor politice, era clar că, dat fiind contextul politic general, Ceaușescu nu va mai putea rămâne mult timp la conducere. Cele mai importante servicii de informații și contrainformații din lume prevedeau și ele căderea lui Ceaușescu, dar nu mai devreme de primăvara anului 1990. Cu toate acestea, eu am dat atunci, în decembrie 1989, ordine contrare ordinelor date de Ceaușescu și am luat măsuri și am dat dispoziții contrare dispozițiilor legale atunci în vigoare”...

„...Securitatea primise ordin să nu se implice în reprimarea mișcărilor anticeaușiste [...] Din acest comportament echivoc al Securității au decurs multe din echivocurile revoluției române.

Prin conduita respectivă s-au dejucat scenariile care se intersectau atunci în spațiul terestru și aerian al României. Că aceste scenarii mizau pe implicarea fanatică a Securității, pe implicarea ei în reprimarea revoluției.

Numai că poziția și acțiunile noastre au fost contrare a ceea ce se concepute și se urmărea să se realizeze.

A fost unul dintre puținele calcule fundamentale greșite ale celor care au conceput și pus în aplicare acele scenarii. Ele au ignorat sau n-au cunoscut sentimentele reale față de țară și popor ale celor care se găseau atunci în serviciul securității statului, de la general la simplu soldat”...

„Peste un număr de ani își va da verdictul și istoria, care va fi scrisă fără ură și părtinire, cu privire la evenimentele din decembrie 1989 și la rolul pe care l-am avut și eu, și instituția pe care o conduceam atunci, în acel moment de răscruce al destinului țării noastre”...

„MOARTEA S-A JUCAT CU MINE”

Întâlnirea cu colegul, colonel (r) Ioan Gavrilă a constituit pentru mine, pe lângă reînvierea clipelor de groază trăite de noi, cei de la „Interne” din Sibiu, în timpul evenimentelor din decembrie 1989, și îngrijorarea că acele momente s-ar putea repeta. De neînchipuit este cât de multe suferințe poate îndura un om și cât de multă ură și răutate poate exista în anumiți „oameni”!

Col. (r) Neculae Tudosoiu (NT): Domnule Ioan Gavrilă, am înțeles că aveți amintiri cumplite despre evenimentele ce s-au petrecut în acel decembrie 1989, greu de uitat.

Colonel (r) Ioan Gavrilă (IG): O, da!... Totul s-a petrecut parcă ieri. De nenumărate ori, de fapt aproape în permanență, îmi revin în minte acele întâmplări pe care și acum, după atâția ani, nu pot să le înțeleg. Nu am găsit și nu găsesc nicio justificare pentru ororile pe care le-au săvârșit unii indivizi, fără să aibă vreun motiv logic, plauzibil, sau să fie obligați într-un fel sau altul. Nu intră în logica mea, și nu numai a mea, cum au putut acei „oameni” să ia viața și să schilodească semeni de-ai lor, fără să știe dacă au greșit ceva în viața lor. Cine le-a dat dreptul să hotărască dacă un anumit om are dreptul să trăiască sau trebuie să moară, de mâna lor?! Acest lucru este absolut incalificabil!

NT: Da, aveți perfectă dreptate, și tot atât de incalificabil și de neconceput este comportamentul autorităților care nu au catadicsit să ia măsurile legale împotriva celor care au comis crime abominabile, au provocat răni grave multor persoane nevinovate și au distrus nenumărate bunuri și valori. O asemenea atitudine te duce la gândul că au pactizat cu autorii, că într-un fel sau altul au fost de acord cu faptele ilegale comise!

IG: Exact, dar eu cred că pericolul este și mai mare, în sensul că o asemenea atitudine permisivă, de nepedepsire a ucigașilor, indiferent în ce context au omorât, dă un semnal foarte negativ pentru societate. Se poate înțelege, de către unii cu mintea infierbântată sau scurtă, că pot să facă la fel, să ucidă pe cine vor, într-o perioadă „mai tulbure”, că nu vor fi pedepsiți!

NT: Domnule colonel (r) Gavrilă, este clar că, dacă vom încerca să tragem concluzii cu privire la acele evenimente vom avea multe de spus. Scopul întâlnirii noastre este însă acela de a consemna parcursul dumneavoastră în

tumultoasele evenimente. După cum știu, ați pățit multe. S-ar putea spune că atunci moartea s-a jucat cu dumneavoastră.

IG: Da... da!... Atunci, moartea a vrut să mă ia în nenumărate rânduri. Am fost de multe ori în stare de inconștiență. Nu știam unde sunt, ce e cu mine, ce mi se întâmplă. Nu mai simțeam nimic. Norocul meu, sunt convins de acest lucru, că Dumnezeu a fost cu mine! M-a smuls de fiecare dată din mâna morții și m-a readus la viață.

NT: În mod sigur, așa cum au spus mulți dintre colegii noștri, Dumnezeu a fost cu fiecare și ne-a ocrotit. Eu aș adăuga că atunci, în 22 decembrie 1989, Dumnezeu s-a aflat în clădirile Inspectoratului de Interne de la Sibiu, unde ne aflam peste 200 cadre, asupra noastră trăgându-se, timp de peste patru ore, cu toate categoriile de armament aflate în dotarea MAPN, inclusiv cu tunul. Putea să fie un adevărat carnagiu. Unii asta au și vrut!...

IG: Îmi revin în minte acele zile de decembrie. Era nefiresc de cald și era liniște. Se apropiau sărbătorile de iarnă și locuitorii urbei noastre erau preocupați de pregătirile pentru întâmpinarea Crăciunului și a Anului Nou. Totul s-a spulberat într-o clipă. S-a instituit starea de necesitate și noi am fost consemnați în unitate. Mergeam cu rândul pe acasă pentru igienă și să ne mai odihnim. Cei de la „contrainformații economice” aveam ordin să mergem în obiectivele economice. Deși ordinul era să purtăm armamentul asupra noastră, dumneavoastră, ca șef de serviciu, ne-ați recomandat să nu mergem în teren cu arma, pentru că se pot petrece evenimente negative. Știam cu toții că la Timișoara sunt tulburări și că au murit oameni. La Sibiu era încă liniște.

Eu am primit ordin să mă deplasez pentru control la posturile de miliție, pe traseul Cristian – Săliște – Jina – Miercurea Sibiului – Păuca – Sibiu. Nu am constatat nereguli și nu s-au produs evenimente.

În ziua de 21 decembrie au început manifestațiile în Sibiu și, conform ordinului conducerii, toate cadrele de miliție ne-am retras în sediu. Seara, unii dintre manifestanți au devenit violenți și au încercat să pătrundă în sediu, dar nu au putut. Pietrele și alte obiecte pe care le-au aruncat au spart geamurile de la parter și etajul unu, iar cocteilurile Molotov au incendiat birourile de la Evidența populației și Circulație. Am stins cu greu focul pentru că fuseseră întrerupte apa și curentul electric.

În rândul manifestanților se aflau mulți infractori și alții aflați sub influența alcoolului care erau tot mai violenți. Au incendiat zece autoturisme ale

cadrelor de miliție, aflate în parcare de peste drum. Toate provocările lor au rămas fără răspuns, noi am rămas calmi, în sediu.

Pe la orele 23.00, manifestații s-au retras, cei violenți scandând: „Măine venim și vă măcelărim!”

Dimineața zilei de 22 decembrie a fost liniștită până în jurul orei 9.00 când, în fața sediului Miliției, s-au adunat în jur de 200-300 persoane care cereau eliberarea arestaților. Am aflat atunci că în ziua precedentă au fost aduse la sediu mai multe persoane care, după ce au dat declarații, au fost lăsate în libertate. Arestații de drept comun nu mai erau în arest, întrucât fuseseră transferați la Penitenciarul Aiud. S-a aprobat ca o delegație din partea manifestaților, însoțită de cadre de la Armată, să verifice ceea ce noi le spuneam, respectiv că nu există persoane arestate sau reținute în sediul Miliției. După ce au verificat arestul și toate birourile, au comunicat celor din stradă că nu există arestați. Mulțimea s-a liniștit, dar existau și instigatori care incitau, în continuare la violențe.

Aproximativ la ora 11.30 am hotărât împreună cu alți colegi să facem ceva pentru a-i convinge pe demonștranti că noi, cei de la Miliție suntem alături de popor. Pe o bucată de cearceaf am scris: „NOI, MILIȚIA, SLUJIM INTERESELE POPORULUI, SUNTEM CU VOI!!! ORGANIZAȚI-VĂ PENTRU DIALOG. FĂRĂ VIOLENȚĂ!!!” Apoi am arborat-o, împreună cu dumneavoastră și cpt. Păiș, sub geamurile de la etajul 3, situate spre stradă.

Gestul nostru a fost primit cu aplauze, după care o parte dintre manifestați au început să plece hotărând să meargă la Poligrafie pentru a scoate un ziar liber.

Imediat în fața sediului a apărut o dubiță pe care s-a suit un bărbat care, adresându-se mulțimii, a spus că generalul Milea a fost împușcat și că cei de la interne nu sunt străini de acest lucru. Totodată a îndemnat să fie atacată Miliția. După puțin timp a început să se tragă. Eram la etajul trei împreună cu mai mulți colegi. Focul dinspre unitatea militară, de peste drum, se întesă tot mai tare. Armata trăgea în noi?! Ne întrebam mirați. De ce oare?! Ne-am adăpostit după

ziduri dar, după un timp, am văzut că pe blocul din imediata apropiere s-au instalat trăgători care au început să tragă spre noi și din lateral. Aflându-ne între două focuri, am înțeles că nu mai putem rămâne în acel loc. Am hotărât, împreună cu dv. să mergem prin sala de ședințe pentru a ne retrage în zona din spate, la Pașapoarte, un loc mult mai ferit. Am plecat târâș, eu aflându-mă în spate. După câțiva metri mi-am dat seama că riscul este foarte mare. Tirul era infernal și mulțime de gloanțe șuierau în toate părțile, ricoșând din tavan și zidul pe lângă care ne deplasam. Am strigat către dv.: „Șefu’, haideți înapoi că vă împușcă!” Nu v-ați întors. Ați mers târâș mai departe.

Eu am fost cuprins de o mare emoție la gândul că acolo puteam să mor, să fiu împușcat. Spre surprinderea mea am constatat că rămăsesem singur în acel loc. Văzând că pe blocurile din spatele Miliției s-au instalat mitraliere care au început să tragă spre mine, mi-am dat seama că pericolul este foarte mare și în pauzele dintre rafale am coborât la etajul 2. Târându-mă încet și cu grijă am ajuns în dreptul biroului unde se afla cazierul judiciar. Prin ușa deschisă pătrundeau rafale de gloanțe care se împlântau în peretele holului. Am urmărit cum vin rafalele și într-o pauză am trecut mai departe. Imediat a urmat o rafală lungă și m-am gândit: „Am avut noroc! Am scăpat și de data asta. N-am fost împușcat!”

Am intrat în biroul următor al formațiunii criminalistice, care avea geamurile în partea opusă, spre curtea interioară. Acolo am întâlnit colegii care fuseseră și ei la etajul trei, respectiv: Dinulescu Alex., Popescu Ioan, Both Bela, Dăscăleanu Ion și alții. Cum am intrat și ne-am mișcat prin birou au început rafale de gloanțe trase de pe blocurile din spatele sediului. Eram vânați! Ne-am adăpostit și nu ne-am mai ridicat. În jurul orelor 17.00 au pătruns în birou trei civili înarmați cu pistoale mitralieră care au vrut să ne împuște, fiind și foarte violenți. Unul dintre ei, care părea că e șeful lor, a intervenit și i-a convins să ne predea la Armată. Ulterior am aflat că era o cunoștință a unuia dintre colegii noștri. În drum spre ieșirea din sediu am găsit o cască militară pe care mi-am pus-o pe cap. Mergând cu mâinile la ceafă mi-am spus în gând: „Am mai scăpat o dată! N-am murit! Ce va mai fi?!”

La ieșirea din clădire, în dreptul ușii se aflau doi bărbați, fiecare cu câte o sabie în mână, pe care le țineau încrucișate. Unul din ei m-a lovit cu sabia în cască, ricoșeul tăindu-mi haina militară la umărul drept. Casca mi-a căzut de pe cap și mergând în continuare câțiva pași am fost lovit, tot în cap, cu o bâtă sau

rangă. Lovitura m-a doborât și am rămas lungit, jos pe trotuar, fără cunoștință. Mi-am revenit, după mai mult de un sfert de oră. La pământ fiind am gândit „Doamne, trăiesc! Nu am murit!” M-am pipăit la cap și văzând că nu-mi mai curge mult sânge am prins curaj și m-am hotărât să mă ridic și să fug la unitatea militară. Când am ajuns lângă gardul școlii militare am fost înșfăcat de mai mulți indivizi care ne-au luat la omor. M-au lovit cu pumnii, iar după ce am căzut la pământ m-au zdrobit cu picioarele și bătele până n-am mai știut de mine. M-au lăsat inconștient, în stradă, lângă trotuar. Probabil, chiar sigur, nu mai mișcam, că nimeni nu a mai avut grija mea.

Când mi-am revenit, iar am gândit: „Am scăpat și acum! Dar ce fac?!” Am văzut că în jur nu mai sunt oameni și m-am târât puțin, câte puțin și când am fost în stare m-am ridicat și m-am furișat până la blocul din spatele Policliniei cu plată. Am intrat într-o scară și la etajul unu am văzut o ușă întredeschisă și am intrat în apartament. Familia respectivă, fiind oameni cu frică de Dumnezeu, m-au adăpostit cam 10 minute. M-au ajutat să mă dezbrac de hainele militare, pe care le-au ascuns. Rămas în trening și auzind bătaie în ușă, strigăte să li se predea teroristul, am ieșit pe balcon de unde am trecut în balconul următor. Știind că mă vor căuta, am rugat oamenii din casă să mă ajute să vin să mă omoare. Cu ajutorul lui Dumnezeu i-am convins și m-au ascuns într-un dulap, după niște haine. Când au venit cei care mă urmăreau, i-au amenințat pe proprietari, au căutat peste tot dar nu m-au găsit. Tremuram din tot corpul și de frică și de bătaie. M-am gândit, în dulap fiind: „Ce ar fi pățit oamenii care m-au ajutat? Dar eu?! Dacă mă găseau?” Am hotărât să plec cât se poate de repede. Gazdele mele de ocazie mi-au dat o căciulă și o scurtă și am ieșit afară. Se întunecase. Pe căi ocolite, cu mare grijă, am ajuns acasă, în cartierul Hipodrom, care nu era prea departe.

În dimineața următoare – 23 decembrie – am căutat la telefon mai mulți colegi. Nu am găsit pe nimeni. În unele cazuri mi-au răspuns soțiile care mă întrebau de soții lor. Credeam că toți au fost împușcați.

Auzind că s-a ordonat ca toate cadrele M.I. să se predea la Armată, am înțeles că nu mai pot să rămân acasă. Știam că nu am cum să ajung la U.M. 01512, era periculos. Având în responsabilitate profesională B.J.A.T.M.-ul, care se afla în apropierea unității de elicoptere, am hotărât să merg acolo. Am luat legătura cu directorul Nicolaescu, care a trimis o mașină la un inginer care stătea în apropierea mea și împreună am ajuns în obiectivul economic pe care îl cunoșteam și unde eram cunoscut.

Directorul Nicolaescu îl cunoștea pe comandantul Dochinoiu de la elicoptere și l-a căutat telefonic în mai multe rânduri dar nu l-a găsit. Nu am plecat singur să mă predau știind că e periculos, fiind multe filtre și civili înarmați, iar eu aveam urme vizibile în urma bățăilor primite în ziua precedentă.

Seara, târziu, directorul a plecat acasă. Am rămas împreună cu inginerul cu care venisem și cu doi conducători auto. Controlasem și instruisem paza. Era liniște. Pe la 3 noaptea s-au auzit strigăte și gălăgie mare: „Predați securistul!” Imediat în biroul unde ne aflam au pătruns mai mulți militari înarmați, conduși de un ofițer, cpt. Negrilă, după cum s-a prezentat. Am explicat cine sunt, precizând că nu sunt nici securist, nici terorist și i-am rugat, pe cei care erau cu mine, să le spună militarilor cine sunt și cum mă cunoaște lumea la B.J.A.T.M. Am precizat că doresc să mă prezint la unitatea de elicoptere, conform indicațiilor. Cpt. Negrilă și ceilalți militari, m-au luat pe mine și pe cei doi conducători auto și ne-au dus la aeroport, unde am fost bătuți bestial cu băte, răngi, cu pumnii și picioarele, mai bine de o jumătate de oră, de către persoane civile și unii dintre militarii aflați acolo. Când bățăile s-au mai potolit, l-am rugat din nou pe cpt. Negrilă să mă ducă la unitatea de elicoptere, lucru care s-a petrecut până la urmă, în jurul orei 4 dimineța.

La poarta de acces în unitatea militară l-am văzut pe colegul meu Vasile Mercea, care mi-a spus că a venit în seara zilei de 23, pentru a se preda conform ordinului. Eu, colegul Mercea și cei doi șoferi de la B.J.A.T.M., am fost duși la arestul unității unde am fost dezbrăcați, obligați să stăm nemișcați cu mâinile la ceafă. Eram păziți de soldați înarmați cu pistoale mitralieră, având cartuș pe țevă. Acestora li s-a ordonat ca la cea mai mică mișcare să tragă în noi.

În arest am stat în poziția „în picioare”, cu mâinile la ceafă, timp de aproximativ 4 ore, până în jur de ora 8.00, când a venit ofițerul de serviciu însoțit de mai mulți militari și civili. Acesta i-a incitat pe însoțitorii lui să ne bată, afirmând că din cauza noastră nu au avut ei ce să mănânce.

Unul dintre civili – pe care-l rețin pentru toată viața – era cel mai violent. Era înarmat cu un pistol mitralieră și mi-a cerut să-i spun cine sunt. I-am explicat și am precizat că eu nu am săvârșit abuzuri în viața mea. Mi-a cerut să-i predau ceasul de la mână (cumpărat din banii muncii de mine în timpul unei vacanțe când eram în liceu). I-am dat ceasul și apoi mi-a cerut verigheta. Nu am putut să o scot, degetele fiind umflate de la bățăile primite. Individul s-a enervat și m-a lovit cu patul metalic al armei peste față. M-a trântit la pământ, lovindu-mă cu

bestialitate, cu arma și cu picioarele. Le-a cerut și celor cu care venise să mă lovească, ceea ce au și făcut. Toți m-au bătut crunt. Cel mai înverșunat și violent era cel ce-mi luase ceasul. Fiind căzut pe ciment, m-au călcat în picioare și m-au zorbit cu armele până am leșinat. Nu am mai știut de mine.

NT: Mă ierți că te întrerup, dar trebuie să pun o întrebare care și mie mi-a fost pusă în mod repetat: Nu ai fost curios să afli cine este acel individ care, supărat că nu ți-a luat și verigheta, îți dorea cu atâta ardoare moartea?!

IG: Ba, da! Sigur că am dorit să aflu și am aflat. După investigațiile pe care le-am făcut, știu exact că acel individ era ofițer activ la unitatea militară de elicoptere. Atunci s-a îmbrăcat în ținută civilă și s-a transformat într-o bestie care a gândit că are dreptul de viață și de moarte asupra mea. După mintea lui bolnavă i se cuvenea ce îmi aparținea mie. Mi-a furat efectiv ceasul și voia să-mi ia verigheta și viața. L-am identificat, știu unde stă, cunosc multe despre acest individ pe care nu-l pot numi om. Am fost tentat, de multe ori, să-l abordez, să am o discuție cu el, dar mi-am spus că nu este cazul să mă cobor la nivelul nemerniciei lui.

După un timp mi-am revenit și am simțit frigul pătrunzător. Cred că asta m-a și ajutat. Eram cu bustul gol, în izmene și desculț. M-am gândit din nou: „Doamne nu am murit! Am mai scăpat o dată! Ce va fi cu mine?!

Îmi amintesc că am fost urcați într-o dubă de pâine, unde am fost legat cu sârmă de mâini. Altă sârmă mi-au pus-o în jurul gâtului și m-au agățat de un fel de rastel metalic, cu gâtul întins. Stăteam mai mult pe vârfuri. Parcă nu mă mai durea nimic. Zbițul de la gât mă strangula tot mai tare, dar nu mai simțeam durere. Nu știu dacă mi-am închipuit, dar parcă auzeam o voce blândă care îmi spunea: „E bine... acum e bine... nu te teme!” De multe ori m-am gândit că atunci poate a fost moartea care mă ademenea. Venise să mă ducă! Dumnezeu mi-a oferit și atunci șansa la viață. După cum mi-a spus colegul Mercea, el a insistat să fiu dezlegat de la gât, că hurducăielile mașinii mă vor strangula și voi muri.

După un timp mi-am amintit că atunci când ne duceau la dubă cineva a întrebat ce să facă cu noi. Răspunsul ce a venit m-a îngrozit: „Duceți-i în Dealul Dăii și executați-i!!!” Nu am reacționat. Nu mai aveam putere. Așa cum am arătat, spânzurat fiind în duba de pâine, mi-am pierdut cunoștința și nu știu ce s-a mai întâmplat. Am aflat că am fost transportați în mai multe locuri din Sibiu, unde am fost prezentați drept „teroriști”, urmând să fim executați.

Mi-am revenit în momentul când am fost aruncat peste gardul care împrejmuiește sala de sport de la UM 01512. Fiind dezbrăcat și desculț, am simțit răceală mare la picioare când am fost târât prin mizeria de la toaletele situate la

intrarea în sala de sport. Mi-am mai revenit și la intrarea în încăpere mi s-a înfățișat o scenă apocaliptică. O mulțime de oameni bătuți, desfigurați, plini de sânge, dezbrăcați, legați cu sârmă cu mâinile la spate. M-au împins înainte. Tremuram de frig. Am nimerit lângă un om, și el bătut, care avea pe el o haină militară. Nu știam cine e. Nu-l recunoșteam așa bătut. L-am rugat să mă lase să stau lipit de el pentru a mă încălzi. Mi-a spus că e mr. Popescu Ioan, colegul cu care stătusem ore în șir în birou la Criminalistică. Nici el nu m-a recunoscut.

După un timp m-am încălzit puțin și m-am liniștit. Am început să mă gândesc prin câte trecusem. M-am cutremurat și am mulțumit în gând: „Doamne îți mulțumesc că m-ai apărat! Mi-ai dat viață!” Am spus și o rugăciune.

În sala de sport eram 250-300 persoane, păziți de militari înarmați cu mitraliere așezate pe afet și pistoale mitralieră, toate armele având cartușe pe țeavă. Noi eram teroriștii!!! Noi eram dușmanii poporului???

La un moment dat, în sala de sport a intrat comandantul școlii militare, lt. col. Aurel Dragomir, însoțit de mai mulți militari înarmați. Acesta ne-a amenințat că la cea mai mică mișcare se va trage în noi, precizând că are „aprobarea Bucureștiului”. Militarii ne spuneau mereu că o să fim executați. M-am gândit în mai multe rânduri „Doamne, chiar o să fiu împușcat? O să mor acum, după ce am scăpat din atâtea? De ce?!”

Pe timpul unei nopți, am fost mutați la bazinul de înot, unde lucrurile s-au schimbat în mai bine. Am putut să discutăm între noi și încet, încet, mi-am dat seama că nu voi mai muri. Gândeam: „Nu am făcut nimic de care să-mi fie teamă că voi fi executat! Am scăpat cu viață!”

În 30 decembrie 1989, ancheta efectuată cu privire la mine a stabilit că nu am săvârșit fapte împotriva revoluției și drept consecință am fost eliberat. A luat astfel sfârșit săptămâna de coșmar în care am trecut, de nenumărate ori, pe lângă moarte.

Când am plecat de la UM 01512, fiind liber, m-am oprit și am privit îndelung sediul Miliției unde îmi petrecusem atât de mult din viață. Era o privesc sumbră. Parcă acea clădire mă privea cu o mulțime de ochi, care însă lipseau din orbite, erau numai niște găuri negre. M-am intrisat, dar când m-am apropiat bucuria a început să-mi încălzească sufletul. La pământ, lângă clădire am zărit pancarda pe care o arborasem în 22. Am mers, am ridicat-o, am scuturat-o și am sărutat-o. Cearceaful era și el împușcat, avea o gaură mare, probabil un glonț incendiar. Cuiva nu îi picase bine că era acolo?! Am luat-o cu mine, am

împăturit-o și am pus-o la piept, lângă inimă. O păstrez ca pe o ofrandă, dovadă vie a ceea ce am gândit și dorit noi și a ceea ce a fost, atunci, acolo!

NT: Domnule coleg Gavrilă! Mulțumesc pentru posibilitatea oferită să prezentăm și altor oameni ceea ce cu adevărat s-a întâmplat atunci la Sibiu. Încă sper, așa cum am și discutat, că, odată, autoritățile din țara noastră vor finaliza cel puțin dosarele celor care au ucis și schilodit oameni, vinovații urmând să-și primească pedeapsa. Vă mulțumesc!

A consemnat **col. (r) Neculae Tudosoiu**

MEMORALISTICA ȘI NU NUMAI... LA BOTOȘANI

Cititor consecvent al revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*”, am parcurs, cu interes, materiale în care tratarea în specificul ultimilor ani a avut o anume dominantă, vizând în special evenimentele din primele zile după decembrie 1989 și anii următori, când, cu profundă analiză, au fost reflectate de către personalități istorice și participanți activi la desfășurarea acțiunilor și faptelor, cauzele și factorii implicați din interior și exterior în derularea acestora. Așa s-a demonstrat cum s-a acționat pe multiple direcții, în baza unor planuri dinainte stabilite pentru anihilarea sistemului de informații și apărare națională, distrugerea diverselor structuri economie, domenii sociale, juridice, politice având ca efect afectarea stabilității țării.

Cu circumstanțierea de rigoare, supun atenției câteva secvențe ale acelor realități care unora ne-au marcat viața. Prin consecințele lor pe de o parte, ne-au risipit planuri, speranțe, trăiri, dar ne-au și îndârjit să luptăm pentru a demasca toate insinuările și manipulările săvârșite de cei interesați prin mijloace de la cele mai simple până la cele mai diabolice și josnice.

Deși județul Botoșani, aparent, în opinia unor persoane situate departe de evenimentele acelor zile, putea fi considerat ca „loc în care nu s-a întâmplat nimic”, totuși am trăit întreaga orchestrare a planurilor destabilizatoare și instigatoare la ură, faptele infracționale, insinuările, zvonistica și mistificarea pe un fond de înscenări ostile comandate de la nivelul celor care au condus diversiunea internă și internațională.

Totul a început în data de 21 decembrie 1989, ora 15.00, când un grup de presiune s-a strâns în fața Inspectoratului Județean al M.I. În acel imobil, construcție nouă, jumătate constituia sediul Miliției și jumătate al Securității. Cu trecerea orelor, cu deosebire începând în ziua de 22 decembrie, grupul de presiune care număra 2-3.000 de persoane, unii în stare de ebrietate, se manifesta tot mai agresiv și chiar acționa pentru a pătrunde în sediul Securității sub pretextul „eliberării arestaților politici”.

Oamenii din grupul de presiune s-au înmulțit în perioada 22-25 decembrie și pe seama faptului că, pe atunci comandantul Miliției, colonel Diamandescu, a luat măsuri de blocare a accesului de la etajul I între factorii de

comandă și etajul IV – sălile comune de ședință și acțiuni cultural-educative. Pe acest fond ar fi comunicat la centrală că a dispus arestarea șefului Inspectoratului, colonel Marin Sterian, fapte neadevărate în realitate.

În contextul creșterii agresivității la adresa personalului de serviciu și pentru că întreg perimetrul de 600 m² împrejmuit cu gard de beton era înconjurat de manifestanți, pentru a nu se ajunge la escaladarea gardului și pătrunderea în punctul de cazare a plutonului de pază militară unde se afla și armamentul din dotare, colonelul Marin Sterian, împreună cu un grup de ofițeri, s-a prezentat în fața grupului de manifestanți care ajunsese la 3-4.000 de persoane, solicitându-le să constituie un grup de 7-8 persoane. Grupul, constituit din 3-4 ingineri, maiștri și alții, a mers în toate sectoarele, inclusiv unde se credea a fi arestul pentru așa-zii arestați politici. După cele vizionate s-au prezentat în fața mulțimii și au explicat lipsa temeiurilor susținerilor, însă pentru a dovedi alăturarea noastră față de mulțime și ca garanție că nu li se va întâmpla nimic au solicitat ca șeful Inspectoratului să se deplaseze cu ei la Comandamentul Județean al noii structuri politice. Desigur, comandantul nostru a mers în fruntea lor, singurul care l-a însoțit fiind șoferul său.

Ajunși la Comandamentul Județean al CFSN, colonel Marin Sterian a fost supus la o adevărată tortură și la epuizare psihică și morală de către comandantul Centrului Militar Județean, colonel Gherghina Vasile, care s-a autopropus în structura locală a FSN. A cerut celor din conducerea locală să-l supravegheze zi și noapte pe șeful Inspectoratului, deoarece ar avea aparatură cu care ține legătura cu grupuri teroriste. A numit grupuri de supraveghere, astfel că, în cele 6-7 zile cât colonel Marin Sterian a fost ținut la așa-zisa dispoziție a Comandamentului local, a fost supus la presiuni psihice prin calomnii și insinuări, prin lipsă de odihnă și somn, ajungând într-o stare gravă de epuizare fizică.

În timpul cât a fost în Comandamentul Județean Permanent, colonel Gherghina Vasile solicita celor din conducerea locală să dea ordine și dispoziții ca „Securitatea Botoșani să iasă pe stradă cu armament și să tragă în suspecti”.

O atitudine suspectă a avut față de ofițerii de informații și după trecerea acestora în subordinea armatei. A încercat să introducă un regim de supraveghere sistematică, cu evidențe și inspecții în regim de regulamente militare specifice trupelor. Spre exemplu, în unele situații eram inspecți în sediile noastre de cadre militare de rang înalt de pe plan local și central. În una din situații, fiind în preajma vizitei unui grup de ofițeri superiori din care făceau parte generalul Vasile Ionel și generalul Cheler, conduși cu dedicație de același

colonel Gherghina, am fost criticați că nu ne-am prezentat cu formula „Avem onoarea” și „La dispoziția dv.”, precum și că nu am luat „poziția de drepti”.

Faptul că la nivel județean nu am avut evenimente majore, îndeosebi pierderi de vieți omenești și pagube deosebite se datorează eforturilor adevăratului comandant al garnizoanei, colonel Constantiniu Ion, și adjunctului său, colonel Dăngeanu Emil. Încet dar sigur, prin utilizarea corectă a regulamentelor militare, dar și a normelor de ordine publică, siguranța și protecția cetățenilor, așa cum precizam, nu s-au înregistrat evenimente majore. Nu au lipsit însă frământări sociale bazate pe incitări, zvonistică, demonizarea structurilor de informații, apărare, ordine publică, destule momente de maximă încordare, când forțele erau dispersate în diverse acțiuni la care participau militari, lucrători civili, cadre de miliție și ale noastre. Astfel de acțiuni au fost: alarma de aterizare a unui desant aerian de teroriști pe stadionul din centrul orașului unde grupa operativă condusă de colonel Dăngeanu avea să constate pe întreaga noapte liniștea deplină pe stadion și în cartierul înconjurător; falsitatea zvonului că într-un cartier preponderent de romi se duceau lupte pentru apărarea unui grup terorist; deplasarea pentru prevenirea aruncării în aer a Gării Botoșani și autogărilor, care de fapt erau în siguranță și în deplină funcțiune; deplasări în cimitirele din principalele orașe și unele comune pentru așa-zisa anihilare a ofițerilor de securitate, cu nume și prenume, așa cum a fost și a subsemnatului, care, „îmbrăcați în preoți, organizau grupuri de susținere” pentru apărarea vechilor structuri locale și centrale.

În ciuda unei atmosfere de ordine și respect între cadrele militare și cele de informații, au existat și unele situații izolate când, pe un fond al educației și al trăsăturilor de personalitate, ușor influențați de împrejurări, în faze incipiente se manifestau intenții de fapte ce se puteau solda cu pierderi de vieți omenești sau declanșatoare de acțiuni colective de grup. Așa a fost cazul unui militar în termen cu misiuni în grupul de militari înarmați din forța inspectoratului, care, fiind de o anumită etnie din Ardeal, în cerc restrâns și-a exprimat intenția de „a descărca prin foc continuu cele două încărcătoare în cadrele de securitate” care se deplasau în perimetrul inspectoratului.

O altă situație tensionată s-a datorat unui subofițer care deservea un TAB poziționat în curtea interioară a inspectoratului, foarte aproape de geamurile de la parter, unde se aflau birourile și, pe timp de noapte, locurile de cazare ale ofițerilor de informații consemnați în unitate începând cu 16

decembrie 1989. Sub motivul că bateria autovehiculului s-ar descărca foarte repede, la interval de 2-3 ore respectivul pornea motorul autovehiculului care, din cauza zgomotului foarte puternic și a gazelor emanate, a provocat nopți și zile de teroare, nu mai spunem de insomniile care atingeau niveluri de tortură.

Șeful de garnizoană, colonelul Constantiniu – căruia îi regretăm dispariția prea timpurie dintre noi – în toate împrejurările s-a dovedit a fi un ofițer echilibrat, în primul rând, pentru asigurarea competentă a ordinii și prevenirea acțiunilor uneori agresive a persoanelor ieșite în stradă. A acționat și în scopul apărării vieții personale a cadrelor, a membrilor de familie, a sectoarelor cu vulnerabilitate ridicată și pentru remedierea, în detaliu, a situațiilor ce puteau degenera din partea propriilor efective, dar care s-au dovedit a fi cazuri individuale și cu totul izolate de comportament negativ.

Desigur, în acele împrejurări o atitudine demnă și de mare onoare au avut toți ofițerii și cadrele de informații, care nu numai că nu au răspuns provocărilor la adresa lor, a familiilor, a apropiaților, și au fost destule, ci dimpotrivă au dat curs tuturor solicitărilor Comandamentelor locale: participarea în echipe operative cu militari, civili, revoluționari de bună-credință și alte persoane desemnate ca însoțitori și specialiști, pentru a devoala și preveni consecințe negative atunci când se zvonea că „vin teroriști arabi” în gări sau pe terenuri; au concurat la infirmarea zvonurilor referitoare la așa-zise grupuri care, chipurile, „otrăveau apa în rețelele de alimentare și fântâni și care distrugau instalațiile de energie, gaze”; acțiuni asupra punctelor cu vulnerabilitate ridicată din sectoarele economice, sănătate, comerț etc. În toate cazurile, alarmele s-au dovedit a fi false, zvonuri întreținute de surse media de pe plan central și local, cât și de elemente rău-intenționate care plăsmuiau, în același registru specific planurilor și metodologiilor diversioniste dinainte planificate.

Așa a fost posibil ca în „locurile în care nu se întâmpla nimic”, ca să-l cităm pe un mare om al culturii noastre, așa cum uneori este categorisită și zona noastră, a fost posibil ca în acele zile fierbinți ale frământărilor sociale, în și de după decembrie 1989, prin eforturile conjugate ale structurilor locale de coordonare și prevenire de fapte ce ar fi putut avea consecințe puternic distructive, într-adevăr să nu se producă fapte și evenimente cu posibile pierderi de vieți omenești, căci în ceea ce privește pierderile materiale, atunci și ulterior, acestea au fost dezastruoase și incommensurabile.

Colonel (r) Simion Postea

FILE DE ISTORIE

OPOZIȚIA OAMENILOR DE CULTURĂ FAȚĂ DE REGIMUL CEAUȘESCU

9. OPOZIȚIA PRIN MESAJE ADRESATE AUTORITĂȚILOR ROMÂNE

O modalitate distinctă de opoziție a creatorilor de literatură și artă față de regimul Ceaușescu a fost cea a adresării de mesaje scrise structurilor de conducere ale instituțiilor culturale și politice, cu conținut critic, revendicativ, contestatar sau protestatar.

- **Criticile** se refereau la decizii sau măsuri politice și administrative care afectau statutul unei persoane, al unui grup de creatori ori al obștii în ansamblu, dar și la nivelul societății românești. Concret, paleta aspectelor care făceau obiectul criticilor era largă, incluzând respingerea de la publicare a unor lucrări literare și de artă plastică, scenariile de teatru și de film, neavizarea sau tergiversarea avizării favorabile a unor cereri de plecare temporară ori definitivă în străinătate, promovarea/înlăturarea unor oameni de cultură în/din funcții importante în domeniu, sancționarea cu suspendarea dreptului de publicare a unor creatori pentru săvârșirea unor acțiuni sau adoptarea unor atitudini considerate în neconcordanță cu linia oficială, dar și decizii pe un plan mai larg, cum erau cele privind sistematizarea localităților, raționalizarea drastică a energiei electrice, termice, a unor produse alimentare și de uz general.

- **Revendicările** formulate în asemenea mesaje priveau repararea consecințelor unor măsuri sau dispoziții care afectau situația unui creator, a unui grup, a întregii obști și chiar la nivel societal. Revendicările personale se refereau la aprobarea și publicarea unor lucrări literar-artistice respinse ori condiționate de operarea unor modificări de către diversele niveluri ale cenzurii, ridicarea suspendării temporare a dreptului de semnătură, acordarea vizei de plecare în străinătate etc. Revendicările de grup priveau aspecte de interes mai larg, cum au fost cele legate de funcționarea organelor de conducere ale uniunilor și asociațiilor de creație, diminuarea dreptului de autor și reducerea unor facilități de care beneficiau creatorii de literatură și artă, efectul

perturbator asupra atmosferei din mediul cultural a conduitei membrilor unor grupuri literar-artistice ș.a.

- **Contestările** pe care le conțineau unele mesaje adresate instituțiilor diriguitoare, formulate explicit ori mai ales contextual, vizau, în primul rând, orientările și dispozițiile care afectau statutul socio-profesional și libertatea de creație; sporirea controlului politico-ideologic exercitat de către organele și organizațiile de partid asupra activității cultural-educative, după lansarea „tezelor” din iulie 1971; accentuarea cenzurii ideologice, după adoptarea Legii presei în anul 1974; introducerea unor restricții privind relațiile cetățenilor români cu posturile de radio și televiziune ori cu organele de presă din străinătate, prin Legea nr.23/1971 privind apărarea secretului de stat și normele de aplicare a acesteia incluse în H.C.M. nr.18 și nr.19/1972; implementarea unui sistem special de control asupra aparatelor de multiplicat, materialelor necesare reproducerii scrierilor și a mașinilor de scris, prin Decretul nr.98/1983 etc.

În același timp, unele contestări priveau problematica drepturilor omului în România, demolarea unor biserici cu valoare istorică și arhitecturală, măsuri politico-economice care au afectat sever condițiile de viață ale cetățenilor români.

- **Acțiunile de protest** anunțate în unele cazuri de autori prin asemenea mesaje vizau stimularea organelor competente să dispună măsurile necesare pentru soluționarea favorabilă a aspectelor semnalate. Sesizând faptul că autoritățile încercau să evite proteste publice în mediul cultural, datorită impactului negativ în rândul altor categorii socio-profesionale, dar mai ales în străinătate, unii creatori de literatură și artă au apelat, pentru soluționarea unor revendicări personale, la proferarea de amenințări cu săvârșirea unor acțiuni de acest gen.

Mesajele scrise adresate conducătorilor instituțiilor culturale și politice **au purtat diverse denumiri**, mai des uzitate fiind cele de memoriu sau scrisoare deschisă.

În continuare, voi prezenta, cronologic, **o listă lungă a mesajelor scrise transmise de creatori de literatură și artă organelor de conducere ale instituțiilor culturale și politice**, care sunt relevate în documente informative ale Securității publicate până în prezent:

- **Prozatorul Paul Goma** a adresat, în februarie 1972, un memoriu conducerii superioare a P.C.R., prin care reclama dificultățile pe care le

întâmpina la publicarea cărților sale (în 1968 respectiv 1969, îi fuseseră respinse la editare romanele *Ostinato* și *Ușa*, care abordau aspecte privind sistemul concentraționar românesc), acuzând că este discriminat ca scriitor. La 30 aprilie 1972, textul memoriului său a fost publicat în ziarul *Le Monde*. Astfel a fost inaugurată metoda de transmitere concomitentă în străinătate, pe canale clandestine, spre a fi publicate în presa occidentală, memoriile adresate de el unor foruri din țară¹, metodă care avea să fie preluată și de alți confrăți.

● **În octombrie 1975**, cel în cauză **a transmis președintelui Uniunii Scriitorilor o scrisoare prin care protesta împotriva excluderii lui Dumitru Țepeneag din Uniune** (motivul l-au constituit declarațiile făcute repetat, pe timpul deplasărilor în străinătate, în care prezenta de pe poziții critice realitățile din țara noastră – n.a.).

Textul scrisorii a fost transmis clandestin la *Europa Liberă*, care a difuzat fragmente la 27 octombrie.²

● **În februarie 1977**, Paul Goma **a redactat o scrisoare destinată lui Nicolae Ceaușescu**, prin care îl informa pe președintele țării că de o lună de zile, de când la Praga a fost dată publicității „*Carta 77*”, se străduiește să-și convingă cunoscuții să se solidarizeze cu acțiunea cehilor și slovacilor, dar fără succes. Reacția concetățenilor l-a mâhnit, în condițiile în care „toți vecinii noștri se mișcă, își cer drepturile care li se cuvin”. În continuare, menționa că, în aceste circumstanțe, exista o singură soluție: solidaritatea individuală, precizând că el va transmite o scrisoare în nume personal. În context, **i-a propus lui Nicolae Ceaușescu să trimită și el o declarație de susținere a „Cartei 77”**, arătând astfel că este consecvent cu declarațiile din 1968, dovedind, totodată, „că luptă, prin socialism, pentru democrație, pentru omenie”.³

De menționat că acest demers s-a produs în condițiile în care Paul Goma nu avea certitudinea că a ajuns la destinație un text de solidarizare a sa cu mișcarea „*Carta 77*”, trimis de el cu o lună înainte lui Pavel Kohout, unul dintre

¹ Ministerul de Interne – Notă privind pe Paul Goma din 12 martie 1978, apud S.R.I., *Cartea Albă a Securității – Istorii literare și artistice 1969-1989*, Ed. Presa Românească, 1996, doc.125 și Paul Goma, *Scrisuri I-1971-1989*, Ed. Curtea Veche, București, 2010, pp.62-64 (textul scrisorii).

² Mihai Pelin, *Operațiunea Melița și Eterul – Istoria Europei Libere prin documentele de securitate*, Ed. Compania, București, 2007, p.143 și Paul Goma, *op. cit.*, pp. 97-116 (textul scrisorii).

³ *Scrisoarea lui Paul Goma către Nicolae Ceaușescu*, apud CNSAS, 40 de ani de la „*Charta 77*”.

inițiatorii acesteia, deoarece în absența din țară a consulului belgian Etiène Dussart, care îi mijlocea transmiterea unor asemenea materiale în Occident, a apelat la alți diplomați străini.

Atât mesajul transmis lui Pavel Kohout, cât și scrisoarea adresată lui Nicolae Ceaușescu au fost mediatizate de Radio *Europa Liberă*, ultima la 3 martie 1977, textul acesteia fiind reprodus integral în publicațiile germane *Die Zeit*, la 11 martie și *Kroner Zeitung*, la 20 martie 1977.⁴

• **La începutul lunii martie 1977, Paul Goma a trimis o scrisoare conducerii Fondului Literar, în conținutul căreia își manifesta disprețul față de activității de partid și de stat.** Cel în cauză era nemulțumit de faptul că nu i se mai acordau împrumuturi, motivul constituindu-l acumularea unei datorii de 70.000 lei.

Având în vedere manifestările și acțiunile lui Paul Goma, acesta a fost exclus din Uniunea Scriitorilor la 13 aprilie 1977.⁵

- **Poetul ieșean Mihai Ursache a prezentat, la 12 decembrie 1977, un memoriu președintelui Uniunii Scriitorilor prin care reclama faptul că nu i s-a soluționat cererea de plecare temporară în străinătate** cu o bursă de 3.500 franci oferită de o fundație elvețiană. Totodată, semnala că secretarul Asociației Scriitorilor din Iași l-a informat că a fost avizat negativ „datorită cuvântului său rostit la ședința de Consiliu din luna noiembrie”, când Ursache l-a acuzat pe Ion Dodu Bălan că, în perioada când a fost adjunct al ministrului Culturii, ar fi făcut liste de cărți care trebuiau topite și a respins multe manuscrise valoroase de la publicare. Conducerea Uniunii Scriitorilor a hotărât să-i acorde viza și să-l cheme pe Mihai Ursache să discute asupra modului cum să se comporte pe timpul călătoriei.⁶

- **Istoricul Răzvan Teodorescu, specialist de renume în domeniul protecției patrimoniului cultural și istoric național, a trimis în anul 1977 un memoriu Academiei de Științe Sociale și Politice, prin care protesta față de demolarea Bisericii Enei,** care s-a produs fără avizul Comisiei Centrale de Stat a Patrimoniului Cultural Național, prevăzut de Legea nr.74/1976, și fără nicio prealabilă discutare a situației bisericii cu factorii științifici competenți. Aceste

⁴ Cristina Diac, *Cazul Goma*, apud *Jurnalul Național*, Ediție de colecție, 5 martie 2007 și Paul Goma, *Op. cit.*, pp.127-130 (textele celor două scrisori).

⁵ *Notă a secretarului Uniunii Scriitorilor din 15 aprilie 1977*, apud S.R.I., *Op.cit.*, doc.99.

⁶ *M.I./Direcția I a - Raport din 19 decembrie 1977*, apud *Op.cit.*, doc.121.

demersuri se impuneau cu atât mai mult cu cât monumentul avea o valoare deosebită prin originalitatea arhitectonică și pictura lui Gheorghe Tattarescu, reprezentând un reper semnificativ al Bucureștiului secolului XVIII. În final, autorul califica demolarea Bisericii Enei ca „o faptă anticulturală și gravă”, ce crea un precedent pentru alte acțiuni similare, motiv pentru care solicita să fie informată conducerea superioară de partid și de stat cu aspectele cuprinse în memoriu.

Securitatea prezentase lui Nicolae Ceaușescu încă din 31 mai reacțiile negative la adresa demolării Bisericii Enei ale multor specialiști, precum și ale unor preoți ortodocși, care considerau acțiunea drept o lovitură voită la adresa principalei biserici tradiționale.⁷

Reacția regimului a constat în desființarea Direcției Patrimoniului Cultural Național, decizie care, de asemenea, a generat un val de nemulțumiri și comentarii negative la adresa politicii în domeniul patrimoniului cultural și istoric în rândul specialiștilor în conservarea-restaurarea monumentelor, precum și al altor categorii de intelectuali.

- Un număr de 90 de scriitori au semnat, în ianuarie 1980, un memoriu adresat lui Nicolae Ceaușescu în care protestau împotriva numirii poetului Nicolae Dan Frunteletă în funcția de redactor-șef al revistei *Contemporanul*. Între semnatari se numărau Ștefan Augustin Doinaș, Dan Deșliu, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Gabriel Dimisianu, Mircea Dinescu, Dorin Tudoran, Geo Bogza, Dan Hăulică, Alexandru Paleologu, Ana Blandiana, Nina Cassian, Ștefan Bănuțescu, Mircea Iorgulescu, Ion Coja.

Prin acest demers se semnala faptul că Nicolae Dan Frunteletă nu era membru al Uniunii Scriitorilor, iar numirea sa în funcția de redactor-șef la o publicație a Uniunii s-a făcut cu încălcarea prevederilor Statutului acesteia, care stipula: Consiliul Uniunii Scriitorilor propune forurilor în drept, din patru în patru ani, dintre membrii titulari, candidați pentru funcțiile de redactori-șef ai publicațiilor Uniunii.

În ședința Consiliului Uniunii Scriitorilor din 29 ianuarie, memoriul de protest a fost înmănat președintelui Uniunii, iar Geo Bogza a propus ca acesta să fie adoptat ca document al Consiliului și să se hotărască înfirmarea numirii lui Nicolae Dan Frunteletă. În urma intervenției unor scriitori, nu s-a dat curs propunerii lui Geo Bogza, iar memoriul i-a fost restituit lui Mircea Dinescu.

⁷ S.R.I., Op. cit., *Anexa la doc. 481*.

Dan Hăulică, Eugen Simion și Ștefan Augustin Doinaș au luat memoriul de la Mircea Dinescu și l-au închis într-un fișet la redacția revistei *Secolul 20*, afirmând că „prea multe persoane suspecte se învârteau în jurul lui”.⁸

De menționat că poetul Nicolae Dan Frunteletă provenea din aparatul central al U.T.C.

Nicolae Ceaușescu a fost informat cu privire la această acțiune de protest, însă ea a rămas fără urmări, Nicolae Dan Frunteletă conducând revista *Contemporanul* o lungă perioadă de timp.

Subsecția culturală de la Paris a *Europei Libere* a exploatat din plin această acțiune în emisiunile sale.

- La 17 octombrie 1983, a fost înmănat președintelui Uniunii Scriitorilor un memoriu semnat de 47 oameni de litere, prin care se solicita convocarea Consiliului de conducere al Uniunii. Între semnatori figurau Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Ovidiu Crohmălniceanu, Mircea Ciobanu, Daniela Crăsnaru, Laurențiu Fulga, Domokos Geza, Augustin Buzura, Vasile Sălăjan.

Acțiunea a fost generată de faptul că, după Conferința Națională a Scriitorilor din 1981, care a ales un Consiliu format preponderent din scriitori cu poziții critice, chiar ostile la adresa conducerii superioare de partid și de stat, acest organism colectiv de conducere a fost convocat din ce în ce mai rar.

Având în vedere prevederile Statutului Uniunii Scriitorilor, demersul semnatarilor era justificat. Cu toate acestea, parte dintre ei au fost chemați pentru discuții la diverse eșaloane de partid, respectiv la secretarul cu probleme de propagandă al C.C. al P.C.R., la primii secretari ai comitetelor de partid ale municipiului București și județului Cluj, precum și la prim-vicepreședintele Ministerului Culturii.

În acest context, Zigu Ornea a afirmat că măsura invitării scriitorilor în cauză la asemenea niveluri demonstra o anumită teamă din partea conducerii de partid și de stat față de acțiunile mai îndrăznețe ale scriitorilor.⁹

- Poetul Dorin Tudoran a depus, la 7 aprilie 1984, o cerere de plecare definitivă în S.U.A., împreună cu soția și fiul, pe fondul nemulțumirilor sale privind faptul că nu mai avea un loc de muncă (i se desfășurase contractul de

⁸ D.S.S. – Raport din 20 ianuarie 1980, Raport informativ din 30 ianuarie 1980, Nota din 5 februarie 1980, Notă privind propunerile pentru Consiliul Uniunii Scriitorilor din iulie 1981, apud Op.cit., doc.161, 162, 164+Anexa, 246.

⁹ D.S.S. - Notă din 29 octombrie 1983, apud Op.cit., doc.324.

muncă de la revista *Luceafărul* și nu acceptase un post la o altă publicație), întâmpina dificultăți la publicare și, în consecință, avea probleme financiare. Motivele pentru care a luat această hotărâre le-a expus într-un **memoriu trimis Direcției de Pașapoarte și Ministerului de Interne**. În plus, în conținutul acestui document cel în cauză făcea aprecieri critice cu privire la situația social-economică și politică din România acelor ani.

- Întrucât organul de pașapoarte nu se decidea să soluționeze cererea sa, deoarece existau informații că, odată ajuns în S.U.A., va fi angrenat în acțiuni potrivnice regimului, **la 1 august 1984, Dorin Tudoran a adresat o scrisoare lui Nicolae Ceaușescu**. În conținut, își explica decizia de a solicita plecarea definitivă din țară astfel: „*m-am convins definitiv că între credințele mele cele mai profunde despre Om și Drepturile sale inalienabile, Libertate și Democrație, Dialog și Opinie, Cinste și Echitate, Cultură și Educație, Patriotism și Sacrificiu etc. și realitățile românești de azi există o prăpastie de netrecut*”. De asemenea, și-a prezentat punctul de vedere cu privire la existența și activitatea comisiilor de pașapoarte, pe care le considera un simplu abuz, deoarece „*nu au niciun drept moral să dea un aviz sau altul după ce lucrurile nu mai țin – de fapt și de drept – de ele*”, „*verdictul lor nu valorează nimic, decât împiedicarea unui om de a-și exercita un drept inalienabil*”. În final, cel în cauză afirma că se considera un ostatic politic și, de aceea, solicita să i se aprobe emigrarea, amenințând disimulat: „*împingerea mea pe alt drum decât acesta ar fi o soluție neconvenabilă nouă, tuturor*”.

Luând în considerare că mesajul nu a produs efecte, **la 17 septembrie 1984, Dorin Tudoran a transmis o nouă scrisoare lui Nicolae Ceaușescu**, în care virulența era mai accentuată: „*Eu... refuz să tac. Și voi denunța, cu toată puterea, practica teroristă a deținerii de ostatici... îmi este imposibil să-mi explic cum de nu realizează administrația ce o conduceți că o politică internă burdușită de un puhoi de ilegalități rămâne cauza esențială a neputinței de a face, cu adevărat, plauzibilă o politică externă românească legitimă în aspirațiile ei esențiale*”.¹⁰

- Având în vedere că nici în lunile următoare nu a primit un rezultat favorabil, **la 21 februarie 1985, Dorin Tudoran a depus un memoriu adresat**

¹⁰ Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor – Dosar de securitate*, Ed. Polirom, 2010, pp.524-528.

lui George Homoștean, ministrul de Interne, prin care semnala că *„dacă până la 7 aprilie, când se împlinește un an de la depunerea opțiunii noastre de emigrare, nu vom primi pașapoartele”, „voi începe, la domiciliu, o grevă a foamei până la eliberarea pașapoartelor”*, continuând cu alte amenințări, de genul: afișării de la balcoanele apartamentului a unor inscripții ca: „Scriitor interzis”, „Ostatic politic”, „Jos terorismul politic”, „Grevă foamei”, „Pașapoarte”, cu răspândirea unor fluturași de hârtie cu conținut similar, informarea ambasadelor occidentale, adresarea unui memoriu privind situația sa președintelui S.U.A.¹¹

La 25 martie 1985, cel în cauză a fost invitat la o discuție pe marginea situației și atitudinii sale la Nicolae Croitoru – secretarul cu probleme de propagandă și cultură al Comitetului Municipal București al P.C.R., la care a luat parte și președintele Uniunii Scriitorilor.

Nicolae Croitoru a început prin a observa că, în memoriile transmise, a folosit niște termeni necorespunzători, începând cu insinuări, calomnii și amenințări. Dorin Tudoran a afirmat că acțiunea sa a vizat obținerea unui drept fundamental, în context făcând afirmații cu conținut contestatar de genul: *„acești 20 de ani de beznă”, „ce se întâmplă aici e dezastru”, „credeți că, dacă la 17 martie se făceau alegeri libere, dumneavoastră câștigați aceste alegeri?”*, *„există legalitate în această țară?”*.¹²

• **La 9 septembrie 1985, Dorin Tudoran a trimis un memoriu președintelui Uniunii Scriitorilor, prin care solicita sprijinul în calitate de scriitor** față de posibilitatea unui nou dosar penal, informând că a fost chemat la Procuratură în calitate de învinuit în dosarul nr.1321 din 1 martie 1984 (la 8 aprilie 1985 i s-a atras atenția la Procuratura Municipiului București că acțiunile de protest anunțate în memoriul către ministrul de Interne se încadrează la huliganism și tulburarea ordinii publice¹³). În final, amenința că *„dacă nu reușiți în timp util să dezlegați ȋțele acestui abuz dinainte anunțat, va trebui să mă apăr singur și să încunoștiințez pe cine voi găsi de cuviință de nouă înscenare ce mi se pregătește”*.¹⁴

Acțiunile lui Dorin Tudoran au fost sprijinite în mod sistematic de postul de radio *Europa Liberă*. Legăturile poetului cu Monica Lovinescu (și alți

¹¹ *Idem*, pp.441-443.

¹² S.R.I., *Op.cit.*, doc.354.

¹³ Dorin Tudoran, *Op.cit.*, pp.471-472.

¹⁴ *Idem*, pp.497-500.

membri ai „Grupului de la Paris”) sunt relevate cu prisosință de numeroasele consemnări făcute în *Jurnalul* acesteia în anii 1981-1985.¹⁵

- **Scriitorul Dan Zamfirescu a adresat, la 4 decembrie 1984, lui Ion Cumpănașu, șeful Departamentului Cultelor, un memoriu pentru salvarea Bisericii Mihai Vodă** în contextul în care era în pericol să fie demolată în procesul de sistematizare a zonei. Autorul invoca valoarea istorică deosebită a acestui lăcaș de cult (singura biserică construită de Mihai Viteazu) și faptul că s-au dăruit prea multe biserici în acest proces de sistematizare. În context, consemna: *„cred că există un anumit grad de sfidare care nu trebuie depășit și am impresia că cei specializați în a da sfaturi cu trotil au mizat perfect când au sfătuit la acest sacrilegiu”*. În final, îi cerea destinatarului să folosească poziția ce o deținea pentru o intervenție curajoasă prin care să se evite demolarea bisericii respective, sugerând mutarea acesteia.¹⁶

Cu siguranță, demersul lui Dan Zamfirescu, opiniile altor specialiști și informațiile Securității pe această temă au contribuit, într-o anumită măsură, la luarea deciziei de către conducerea superioară de partid și de stat de a salva prețiosul monument prin complexa și costisitoare operațiune de translatare a sa pe un alt amplasament.

- **Redactorul Georgeta Dimisianu-Naidin** a refuzat să semneze ordinul de mutare, începând cu 15 decembrie 1984, de la Editura *Cartea Românească* la Editura *Ion Creangă* și **a depus memorii justificative la Uniunea Scriitorilor**, forul ierarhic superior al Editurii *Cartea Românească*, și la **Centrala Editorială**.

În contextul în care cea în cauză era amenințată cu desfacerea contractului de muncă, **scriitorii Octavian Paler, Alexandru Paleologu, Mircea Dinescu și Nicolae Manolescu au redactat și transmis secretarului cu propaganda al C.C. al P.C.R., ministrului Culturii și președintelui Uniunii Scriitorilor un memoriu semnat de 57 creatori de literatură**, prin care se solicitau forurilor competente să revină asupra deciziei de transfer a Georgetei Dimisianu-Naidin, pe care o calificau drept o măsură arbitrară. Printre semnatarii memoriului se numărau și Iorgu Iordan, Geo Bogza, Eugen

¹⁵ Monica Lovinescu, *Jurnal* 1981-1984 și 1985-1987, Ed. Humanitas, 2003.

¹⁶ S.R.I., Op.cit., *Anexa la doc.481*.

Jebeleanu, Alexandru Rosetti, Dan Hăulică, Ștefan Augustin Doinaș, Domokos Geza, Szasz Janos.

Întrucât inițiatorii acestei acțiuni au ascuns adevăratele motive pentru care s-a dispus transferul Georgetei Dimisianu-Naidin, majoritatea semnatarilor și-au dat adeziunea în necunoștință de cauză. După ce în mediul oamenilor de litere s-au aflat motivele reale ale măsurii luate (relațiile apropiate cu Monica Lovinescu și alți intelectuali români din „Grupul de la Paris”, cărora le transmitea sistematic aspecte din mediul scriitorilor care erau valorificate în emisiunile propagandistice ale *Europei Libere*¹⁷), unii dintre semnatori și-au retras adeziunea prin comunicări scrise sau verbale către președintele Uniunii Scriitorilor.

Atitudinea scriitorilor față de măsura luată asupra Georgetei Dimisianu-Naidin nu a fost unitară, existând și opinii conform cărora aceasta era justificată și binevenită.¹⁸

Memoriul colectiv nu și-a atins scopul, contestațiile depuse de cea în cauză au fost respinse, aceasta fiind mutată, în final, la Editura Enciclopedică.

Situația profesională a Georgetei Dimisianu-Naidin și acțiunea susținătorilor ei au făcut obiectul mai multor emisiuni ale *Europei Libere*.

- Poetul Dan Deșliu a adresat, la începutul lunii ianuarie 1985, o scrisoare lui Gheorghe Pană – primul secretar al Comitetului Municipal București al P.C.R., în conținutul căreia făcea referiri deosebit de critice la dificultățile întâmpinate de populație în aprovizionarea cu alimente și ca urmare a raționalizării drastice a agentului termic. Autorul își motiva demersul prin faptul că „se gândește la zeci și zeci de mii de bucureșteni, bărbați și femei, din ce în ce mai prost plătiți, hărțuiți, umiliți, înghețați, cărora li se cere să muncească tot mai bine și să aplaude mai cu foc”. În context, se întreba retoric: „cam cât cred cei care dau indicații prețioase că se mai poate întinde coarda? Chiar sunt siguri că românul rabdă orice, la infinit...?”.

În finalul scrisorii, Dan Deșliu îi comunica lui Gheorghe Pană – fost vecin de imobil – și, eventual, prin el și altora, că dacă această „exterminare prin frig și foame va continua, are de gând să întreprindă niște acțiuni mai interesante decât Paul Goma sau Dorin Tudoran, atâta vreme cât nu va fi imobilizat”.

¹⁷ A se vedea și referirile făcute în acest sens de Monica Lovinescu în *Jurnalul 1981-1984*, pp.214, 215, 243, 248.

¹⁸ D.S.S. - *Notă din decembrie 1984*, apud S.R.I., Op.cit., doc.346.

Ca urmare a trimiterii acestei scrisori, la 16 ianuarie Dan Deșliu a fost invitat la Gheorghe Pană la o discuție privind problemele abordate, la care au participat și Petru Enache – secretarul Secției pentru propagandă și cultură a C.C. al P.C.R., Nicolae Croitoru - omologul pe Capitală, președintele Uniunii Scriitorilor și secretarul Asociației Scriitorilor București. În cadrul discuției, cel în cauză a adoptat, în general, poziția pe care a avut-o și în scris, în final exprimându-și intenția de a trimite și în continuare asemenea scrisori.¹⁹

- Prof. dr. Grigore Ionescu, Dinu C. Giurescu, Răzvan Teodorescu, Vasile Drăguț și Virgil Cândea au adresat, la 21 octombrie 1985, lui Petru Enache, un memoriu de protest față de începerea lucrărilor de dărâmare a complexului arhitectural Văcărești. În conținut, autorii semnalau că operațiunea de demolare a fost reluată, după ce fusese temporar oprită ca urmare a repetatelor întâmpinări scrise și orale înaintate de specialiști din diverse sectoare către conducerea de partid și de stat, fără a se lua măsurile necesare de protejare a picturii murale până la scoaterea din pereți a picturilor socotite reprezentative, după dărâmarea celor trei turle.

Precizând că ansamblul Văcărești era o creație arhitectonică și de artă de prim rang, autorii avertizau că *„distrugerea acestui monument înseamnă o pierdere ireparabilă pentru cultura și creația românească, o știrbire gravă adusă istoriei și identității noastre naționale”*. În finalul memoriului ei precizau: *„... ca membri ai Comisiei Centrale de Stat a Patrimoniului Cultural Național, subsemnații vă adresăm un apel solemn de a se opri de îndată dărâmarea complexului arhitectonic de la Văcărești și de a se trece neîntârziat la restaurarea întregului ansamblu”*.²⁰

Memoriul nu a reușit să oprească demolarea importantului ansamblu arhitectural, artistic și religios, care s-a produs în 1986. A contribuit, însă, la salvarea picturii murale și a coloanelor sculptate din interiorul ctitoriei și la efectuarea măsurătorilor care să permită, cândva, reconstrucția ansamblului.

- Poetul Cezar Ivănescu, redactor al revistei *Luceafărul*, fost conducător al Cenaclului *Numele Poetului*, desființat prin decizia Ministerului

¹⁹D.S.S. - *Notă din 19 ianuarie 1985*, apud Op.cit., doc.349.

²⁰ *Anexa la doc. 481*, Op.cit.

Culturii deoarece în ședințele acestuia avea manifestări critice, **a depus la redacția publicației respective, în luna mai 1986, un memoriu prin care anunța că declară greva foamei**, ca acțiune de protest împotriva refuzului conducerii Uniunii Scriitorilor de a-i acorda un împrumut în bani, solicitând efectuarea unei anchete în acest sens.

În urma măsurilor de influențare pozitivă luate asupra sa și a acordării împrumutului solicitat, cel în cauză a renunțat la acțiune.²¹

- Ziaristul și poetul Corneliu Vadim Tudor a adresat un memoriu generalului Ilie Ceaușescu, în iunie 1987, reprezentând un protest împotriva demolării Bisericii Sfânta Vineri, care începuse cu casa parohială. La memoriu au aderat scriitorii Eugen Barbu, Paul Anghel, Ion Lăncrănjan, Fănuș Neagu, Mihai Ungheanu, Dan Zamfirescu, pictorul Sabin Bălașa, compozitorul Doru Popovici și ziaristul Mihai Pelin.

Demersul nu a reușit să stopeze acțiunea distructivă, în zilele următoare fiind dăruită și biserica.²²

- Poetul Ion Gheorghe a transmis un memoriu Conferinței Naționale a P.C.R. din noiembrie 1987, în care semna – în calitate de membru de partid – că, de mai mulți ani, de când la conducerea Secției de propagandă și cultură a CC al PCR a venit Petru Enache, „*munca și opera mea au fost supuse unor serii de atacuri și devalorizări, iar persoana mea, de asemenea, expusă intimidărilor de tot felul, până la amenințarea cu moartea*”. În continuare, autorul a prezentat pe larg aspecte din mediul cultural care i-au afectat imaginea și statutul socio-profesional, între care: acuzațiile că într-o lucrare a sa ar fi plagiat din creația filozofului chinez Lao-Tse, pe care le considera o diversiune a unor confrăți în contextul disputelor din mediul literar; cronicile literare interne și emisiunile posturilor de radio străine acuzatoare pe această temă; amenințările și provocările la care a fost supus în acest context în cadrul redacției revistei *Luceafărul*, din care a fost nevoit să se retragă.

Din conținut rezultă nemulțumirea sa cu privire la faptul că, deși s-a adresat forurilor profesionale și ideologice (conducerii Uniunii Scriitorilor, organizației de bază P.C.R., organului municipal de partid și personal lui Petru

²¹ D.S.S./S.M.B. – *Notă din ianuarie 1987*, apud S.R.I., Op.cit., doc.415.

²² *Anexa la doc. 410*, Op.cit.

Enache), acestea i-ar fi dat dreptate în susținerile sale, însă nu au reușit să stopeze atacurile și amenințările la adresa sa.

În final, Ion Gheorghe solicita înaltului for al P.C.R. să-l ajute să se reîncadreze în muncă „în deplină siguranță a vieții” și să se facă o anchetă pentru elucidarea aspectelor prezentate și a i se face dreptate.²³

- În iulie 1988, Dan Deșliu a adresat lui Nicolae Ceaușescu o scrisoare prin care își exprima dezacordul față de sistematizarea localităților rurale, operațiune pe care o considera o gravă eroare. Un demers similar a făcut, în aceeași perioadă, și poetul Ștefan Augustin Doinaș.²⁴

- La începutul lunii octombrie 1988, Mircea Dinescu a luat inițiativa consultării unor scriitori importanți, cu funcții în cadrul Uniunii și/sau cu notorietate în domeniu, pentru întocmirea și semnarea unei scrisori deschise de protest la adresa regimului Ceaușescu. După contactarea și obținerea acordului de principiu de a semna protestul de la circa 20 de scriitori, poetul a întocmit un text, împreună cu Aurel Dragoș Munteanu, pe care l-au supus analizei lui Octavian Paler, Alexandru Paleologu, Dan Deșliu, Mircea Iorgulescu, Gabriel Dimisianu, Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu, care au participat la o întâlnire confidențială organizată în ziua de 7 octombrie 1988 la domiciliul său și al socrilor săi.

Textul scrisorii preconizate conținea idei și formulări de genul: „Adânc preocupați de situația gravă din țara noastră, considerăm că tăcerea este în acest moment un act de demisie morală...; Societatea românească cunoaște un moment de paralizie generală, care pune în discuție însuși destinul național, capacitatea de supraviețuire a poporului român. Protestăm împotriva amplului program de distrugere a localităților satești, a coșmarului demolărilor lăcașelor de cult și a centrelor istorice... Condamnăm atentatele la mediul înconjurător, dislocarea omului din cadrul său natural... Suntem hotărâți să apărăm dreptul de expresie liberă a conștiinței artistice, protestăm împotriva încălcării libertății de creație, a cenzurii reactive în ultimii ani și a mijloacelor de intimidare practicate pe scară largă în toate instituțiile culturale...; A

²³ Textul memoriului adresat de Ion Gheorghe Conferinței Naționale a P.C.R., din noiembrie 1987, apud Op.cit., doc.433.

²⁴ D.S.S. – Notă din 18 octombrie 1988, apud Op. cit., doc.461.

*rămâne impasibili la spiritul de libertate care animă eforturile sociale, politice și culturale din celelalte țări socialiste înseamnă să ratăm o mare șansă, pe care istoria ne-o oferă... O schimbare de orientare este necesară și în țara noastră, fiind singura modalitate de a ne scoate din înfometarea care amenință prezentul și viitorul României”.*²⁵

În ce privește destinatarii scrisorii preconizate, Mircea Dinescu a propus să fie adresată Marii Adunări Naționale, Consiliului de Miniștri și Comitetului Central al P.C.R., în timp ce Alexandru Paleologu a opinat că „*ținta unui atare text este nulă în interior, dar nu e nulă în exterior*”.

În legătură cu motivația acestei acțiuni, Octavian Paler a afirmat, în contextul respectiv, că este foarte important să iasă din somnolență, din starea de letargie a conștiinței, de lene morală în care au căzut cu toții. Cât despre scopul urmărit, Gabriel Liiceanu a spus că textul respectiv nu-l fac pentru a se salva în ochii Europei și în ochii proprii, deoarece ideea eficacității în ochii opiniei publice este o iluzie, ci trebuie făcut pentru că „*ne îngroapă istoria cu toate operele noastre*”, ... „*îl facem numai pentru noi*”.

Textul acestui demers a generat opinii diferite și controverse în rândul scriitorilor participanți la întrunire. Octavian Paler nu a fost de acord cu o abordare generală, cu un fel de inventar al situației din perioada respectivă. „*O asemenea analiză generală care nu începe cu cererea înlăturării dictaturii unei familii nu e serioasă... Nu ne putem permite să facem un text impulsiv... Trebuie făcut ca un document foarte serios, pe puncte, care să rămână pentru istoria literară, chiar pentru istoria conștiințelor în această țară*”. La rândul său, Alexandru Paleologu se gândea la câteva chestiuni concrete, care interesau pe scriitori. Similar a opinat și Gabriel Dimisianu, care era pentru abordarea „situației dezastruoase” a culturii. Mircea Iorgulescu a susținut ideea întocmirii unui text ideologic, nu politic și nici literar, iar Dan Deșliu a propus să se facă și o mențiune la existența unui proces de renovare în lumea socialistă, astfel încât protestul preconizat să se conjuge cumva cu conjunctura zonală.

Lista potențialilor semnatori includea multe semne de întrebare. Sigure păreau a fi, în acel moment, semnăturile lui Mircea Dinescu, Aurel Dragoș Munteanu, Alexandru Paleologu, Dan Deșliu, Octavian Paler, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Mircea Iorgulescu, Gabriel Dimisianu, Domokos Geza, Galfalvi Zsold, Ștefan Augustin Doinaș, Ana Blandiana, Alexandru Călinescu,

²⁵ D.S.S. – Notă din 18 octombrie 1988, având în anexă Textul scrisorii, apud Op. cit., doc.461.

Gabriela Adameșteanu. În contextul discuției despre prezumtivii semnatori, Octavian Paler a atras atenția că trebuie avut în vedere riscul de a fi excluși din posturile deținute în presa literară, edituri, învățământ, de a li se ridica dreptul de semnătură, și unii sunt dependenți material de acestea.

În final, participanții la întrunire au stabilit să se revadă peste 5 zile pentru a opta pentru unul din noile texte promise de unii dintre ei. Octavian Paler se gândea la un text în care, prin prisma conștiinței scriitoricești, „*să transpară toate tradițiile naturale, totul, și istorie, și demolările, și satele*”, iar Mircea Dinescu a promis că va concepe un alt text, în stilul lui, sub forma unui pamflet.²⁶

Acțiunea nu s-a finalizat, deoarece principalii scriitori implicați au fost invitați, pe 16 octombrie, pentru discuții la organele politice și profesionale: Mircea Dinescu, Mircea Iorgulescu și Octavian Paler la Comitetul Municipal București al P.C.R., Ștefan Augustin Doinaș la conducerea Uniunii Scriitorilor, Nicolae Manolescu, Ioan Alexandru și Romul Munteanu la conducerea Universității București, Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu la conducerea Institutului de Arte Plastice. Cu acest prilej, scriitorii în cauză au prezentat problemele cu care se confruntau la nivel individual și de obște.²⁷

- **Aurel Dragoș Munteanu**, redactor la revista *Luceafărul*, a refuzat să semneze de luare la cunoștință a reglementărilor legale privind relațiile cu cetățenii străini și, **la 9 noiembrie 1988, a înaintat o scrisoare de protest** pe această temă **conducerii Uniunii Scriitorilor**, al cărei conținut a fost difuzat, în aceeași zi, la postul de radio *Europa Liberă*.²⁸

- **La 3 martie 1989, poeta Ana Blandiana a adresat o scrisoare șefului statului român, în care cerea să i se redea dreptul de semnătură**, suspendat după publicarea poeziei despre motanul Arpagic (*O vedetă de pe strada mea*). În conținut a consemnat că prin sancționarea aplicată a fost privată de un drept fundamental – dreptul la muncă - și că această hotărâre nu i-a fost comunicată oficial și nici nu știe cine a luat-o. După ce a informat că a așteptat în liniște jumătate de an și a menționat că este scriitor român al cărui drept firesc, inalienabil,

²⁶ D.S.S. - *Notă din 7 octombrie 1988* (Stenograma discuției celor 9 scriitori din ziua respectivă), *apud Op.cit.*, doc.459.

²⁷ D.S.S. - *Notă din 12 octombrie 1988*, *apud Op. cit.*, doc. 460.

²⁸ D.S.S. - *Fișă din ianuarie 1989*, *apud Op.cit.*, doc.471.

este de a publica în patria și în limba sa, încheia cu o tentă, aluzivă, de amenințare: „*Este poate de datoria mea să lupt pentru respectarea acestui drept și voi face tot ce depinde de mine să-mi apăr definiția de scriitor român*”.²⁹

Ana Blandiana a depus copii al memoriului, „*spre știință*”, la 22 de instituții, între care Ministerul Culturii, Uniunea Scriitorilor, la principalele ziare. De asemenea, a trimis textul mai multor legături din Occident, prin intermediul unui student grec. Editorul și traducătorul ei de la Londra, Peter Jay, l-a prezentat la B.B.C., iar Sami Damian la *Europa Liberă*, ambele posturi de radio difuzându-l.³⁰

- La sfârșitul lunii martie 1989, scriitorii Geo Bogza, Ștefan Augustin Doinaș, Alexandru Paleologu, Mihai Șora, Dan Hăulică, Andrei Pleșu și Octavian Paler au adresat președintelui Uniunii Scriitorilor o scrisoare, prin care îi cereau să-și exercite puterea statutară pentru a-l proteja și apăra pe Mircea Dinescu, „supus la repetate persecuții, privat în mod arbitrar de lucru și concediat din postul său de redactor al revistei România literară”. Concret, cei șapte solicitau încetarea persecuțiilor asupra lui Mircea Dinescu și reintegrarea sa la revista unde lucrase.

Demersul a avut loc în contextul în care, datorită acordării unui interviu deosebit de virulent la adresa lui Nicolae Ceaușescu și a regimului său, unui jurnalist de la ziarul francez *Libération*, Mircea Dinescu a fost exclus din PCR, îndepărtat din redacția revistei *România literară* și i s-a ridicat dreptul de semnătură. Totodată, din dispoziție superioară, Securitatea a luat măsuri de prevenire a realizării de către poet a unor noi contacte cu ziariști și diplomați străini.

Acțiunea celor șapte scriitori a fost mediatizată și comentată la posturile de radio *Europa Liberă*, *Vocea Americii*, *Radio France*, precum și în *Liberation* și alte publicații din Occident.³¹

Urmare acestui demers, scriitorilor semnatori le-a fost suspendat temporar dreptul de a publica.

• Ulterior, criticul literar Radu Enescu a trimis o scrisoare deschisă președintelui Uniunii Scriitorilor, prin care îl anunța că își exprimă adeziunea

²⁹ D.S.S. – *Notă din 16 mai 1989, apud S.R.I., Op. cit., doc.481.*

³⁰ Ilarion Țiu, *Autopsia unei interdicții*, apud „*Scânteia – Jurnalul României 1989 – Acum 20 de ani*”, din 03.03.2009.

³¹ D.S.S./*Unitatea Specială „R” – Către U.M. 0621 București, adrese din 10 (2) și 29 aprilie 1989, apud Op. cit., doc.476, 477 și 478.*

fără rezerve la memoriul pe care i l-au adresat confracții săi și îi făcea un veritabil rechizitoriu, acuzându-l că ar fi inițiatorul măsurilor abuzive menite a lovi în demnitatea umană ce au fost luate împotriva lui Mircea Dinescu și a susținătorilor săi. În finalul scrisorii, solicita să fie trecut și el la index.³² Și acest text a fost comentat la *Europa Liberă*.

• **La 11 noiembrie 1989, Alexandru Paleologu a transmis o scrisoare președintelui Uniunii Scriitorilor**, în conținutul căreia considera ca fiind ilegală și ridicolă măsura ridicării dreptului de a publica. Ilegală, deoarece o atare sancțiune nu figura în niciun text de lege sau în statute. Ridicolă, pentru că „*nicio măsură administrativă ori polițienească nu poate înlătura un poet, un scriitor, un artist din conștiința publică în care s-a impus... Aceasta produce, însă, întotdeauna, infailibil, un efect contrariu celui scontat...*”.

Și textul acestei scrisori a ajuns la *Europa Liberă*, care l-a prezentat și comentat la 13 noiembrie, împreună cu cel al scrisorii lui Radu Enescu.³³

- **În luna martie 1989, Dan Deșliu a adresat o scrisoare președintelui Nicolae Ceaușescu, cu un pronunțat conținut contestatar**, al cărei text a fost transmis în serial, începând cu 5 aprilie, la *Vocea Americii*.

Ca vechi membru P.C.R., autorul a început prin a consemna că, dacă din documentele Partidului „*ar fi reieșit că drumul va duce la situația actuală, m-aș fi situat fără șovăire pe poziție contrară ... dacă s-ar fi spus clar că se urmărește înlocuirea vechii oligarhii cu o protipendadă de tip nou*”. În continuare, Dan Deșliu îi transmitea șefului statului: „*suntem la capătul puterilor, al răbdării, al absurdului multilateral dezvoltat... din cauza unei viziuni aberante asupra realității*”, apoi îl acuza că se socotește pur și simplu proprietarul României... că este un „*mistic ireductibil*”.

Referindu-se la situația existentă în țară, pe care o califica „*un dezastru național*”, cel în cauză s-a referit la greutățile deosebite cu care se confrunta

³² D.S.S. – *Notă din octombrie 1989*, apud Op.cit., doc.495.

³³ D.S.S./Unitatea Specială “R” – *Buletin Europa Liberă nr. 550 din 14 decembrie 1989*, apud Op.cit., doc. 504.

populația, la cultul personalității, la politica financiară deficitară, la sistematizare și dărâmarea bisericilor etc.³⁴

Și acest text a ajuns în străinătate, prin intermediul ambasadorului Olandei Coen Stork, cu care Dan Deșliu s-a întâlnit des în perioada respectivă.

- La începutul lunii aprilie 1989, criticul de artă Andrei Pleșu a redactat un material destinat autorităților române **prin care semnală „modul abuziv” de aplicare a Legii nr.23/1971 și a Decretului nr.408/1985 privind apărarea secretului de stat și modul de stabilire a relațiilor cu străinii.**

Acest demers a fost întreprins pe fondul atenționărilor primite de Pleșu și alți oameni de știință și cultură de la conducerile instituțiilor în care erau angajați pentru că nu respectau prevederile legale de a realiza contacte cu diplomați și alți străini doar cu aprobare.

În textul de circa trei pagini, autorul s-a referit la *„modul eronat, abuziv și aleatoriu în care se aplică o lege și un decret care în esență au intenții bune (păstrarea secretului de stat), dar prin modul de aplicare aduc grave prejudicii imaginii României în fața străinilor”*. Argumentele invocate erau următoarele: *„legea se aplică nediferențiat, indiferent de profesia și funcția cetățeanului”* (dacă în cazul celor care lucrează direct cu secrete de stat este legitim, în cazul celorlalți oameni, mai ales oameni de artă și cultură, nu este la fel de legitimă, deoarece nu dețin secrete și sunt persoane publice...); faptul că diplomații sunt constrânși de a trăi într-un *„ghetto diplomatic”*, ceea ce creează o foarte proastă impresie, care este în defavoarea culturii românești și a țării; prin modul lor de aplicare, legea și decretul *„sunt în contradicție cu art.17 din Constituție care spune că instigarea la ură națională și de rasă se pedepsește prin lege”* (străinul este din principiu considerat ca având intenții ostile, dușmănoase...); legea și decretul – prin modul lor de aplicare – *„au un mecanism lipsit de transparență pentru cel căruia i se aplică”, „se aplică după criterii total necunoscute și imprevizibile”*. În final, Pleșu își exprima speranța că „nota” sa va fi analizată cu *„spirit de răspundere și buna-credință”* cu care a fost scrisă, pentru *„a se corecta mentalități și modul eronat de aplicare, care sunt în detrimentul culturii românești... și al prestigiului țării în străinătate”*.

³⁴ D.S.S./Unitatea Specială „R” – Nota privind acțiunea „Eterul” din aprilie 1989, apud Op. cit, doc. 479.

Textul a ajuns la ambasadorul Olandei Coen Stork, prin intermediul primului secretar olandez Bas Backer, care a vizitat familia Pleșu în ziua de 2 aprilie. Un diplomat atipic – prefera bicicleta în locul autoturismului cu însemnele oficiale pentru deplasările prin București – Coen Stork se făcuse remarcat pentru stimularea opozanților regimului Ceaușescu, punerea unora dintre aceștia în contact cu ziariști străini sau facilitarea trimerii unor materiale în Occident prin curier diplomatic.

Primind documentul întocmit de Andrei Pleșu, Coen Stork a solicitat unui funcționar al ambasadei să-l traducă în limba engleză. Este de presupus că a prezentat acest material la reuniunea ambasadorilor la București ai țărilor NATO, care a avut loc, la 16 aprilie, la Ambasada Franței (un punct pe ordinea de zi a acestor reuniuni periodice l-a constituit, mai ales în anii 1988 și 1989, analiza evoluției opoziției interne față de regim și a modalităților de stimulare și sprijinire a „disidenților”).³⁵

De menționat că textul lui Andrei Pleșu nu a fost mediatizat și comentat în străinătate.

Și în cazul lui Andrei Pleșu s-au luat măsuri de limitare a contactelor cu diplomați și ziariști străini, iar începând din luna mai a fost mutat cu serviciul la Bacău, apoi la Tescani.

- La 8 aprilie 1989, Aurel Dragoș Munteanu a adresat președintelui Uniunii Scriitorilor o scrisoare prin care îi solicita să-i protejeze pe poeții Mircea Dinescu, Dan Deșliu, Ana Blandiana și pe alți scriitori persecutați. În conținut, consemna că este momentul potrivit pentru scriitori să protesteze deschis împotriva încercărilor regimului de a-i izola pe Dinescu și Deșliu și că președintele Uniunii nu ar trebui să admită limitarea drepturilor scriitorilor de a-și exprima punctul de vedere și nu ar trebui să permită ca scriitorii să fie agresați fizic sau psihic.

Scrisoarea a ajuns și la *Europa Liberă*, care a prezentat-o pe post și a anunțat că Aurel Dragoș Munteanu face obiectul unor hărțuiri constante deoarece a criticat politicile culturale, religioase și pe cele pentru minorități ale

³⁵ D.S.S./Direcția a III-a – Notă informativă din aprilie 1989, apud Dosarul de securitate al unui ambasador: Coen Stork, Ed. Humanitas, 2013, pp.346-349.

partidului comunist.³⁶ Este vorba de un interviu acordat telefonic lui Dorin Tudoran și difuzat la *Vocea Americii* în decembrie 1988, în urma căruia cel în cauză a fost mutat de la revista *Luceafărul* la Muzeul Literaturii Române, decizie pe care a considerat-o un act de represiune și nu s-a prezentat la noul loc de muncă. În semn de protest, și-a depus carnetul de membru PCR și a solicitat plecarea definitivă în SUA.

Întrucât Aurel Dragoș Munteanu nu părea dispus să renunțe la emigrare, i s-a aprobat cererea de plecare din țară, care însă nu s-a mai materializat, din cauza schimbărilor produse în decembrie 1989.

- Din inițiativa lui Stelian Tănase și a altor tineri scriitori, pe la mijlocul lunii decembrie 1989, a fost concepută o scrisoare colectivă adresată președintelui Uniunii Scriitorilor prin care se protesta împotriva faptului că „din literatura română contemporană au fost izgonite, în modul cel mai samavolnic, atâtea personalități de prim rang ale culturii naționale...”.

Până la 14 decembrie, când s-a vorbit despre această acțiune de protest la *Europa Liberă*, își depuseseră semnăturile pe document 18 cercetători și tineri scriitori, respectiv: Anca Vasiliu, Anca Oroveanu, Andrei Cornea, Radu Bercea, Magdalena Ghica, Stelian Tănase, Ioan Buducă, Carmen Francisca Banciu, Gheorghe Iova, Dan Ceachir, Doru Mareș, Bogdan Ghiu, Alin Teodorescu, Dan Oprescu, Angela Marinescu, Liviu Ioan Stoiciu, Mariana Marin și Dan Arsene, lista rămânând deschisă.³⁷

Declanșarea evenimentelor din decembrie i-a surprins pe inițiatori adunând semnături pe acest document.

Lista oamenilor de cultură care au optat pentru transmiterea autorităților române a unor mesaje scrise cu conținut critic, revendicativ, contestatar și/sau protestatar este evident mai lungă. În cazuistica prezentată – și așa bogată – m-am rezumat la cazurile de acest gen reflectate de documentele Securității publicate până în prezent. Oricum, acestea sunt cele mai semnificative atât prin prisma autorilor cât și a conținutului mesajelor transmise.

³⁶ Crisula Ștefănescu, *Publicistul Aurel Dragoș Munteanu protestează față de persecutarea scriitorilor*, apud Jurnalul.ro, ediția electronică a cotidianului *Jurnalul Național*, 07.05.2009

³⁷ *DSS/Unitatea specială „R”*, *Buletin Europa Liberă nr. 550* din 14 decembrie 1989, apud SRI Op. cit., doc. 504

Departamentul Securității Statului a monitorizat asemenea intenții, precum și evoluția acestora, și le-a semnalat autorităților vizate sau forurilor ierarhice – atât cât a reușit – din mai multe considerente:

- Pentru a încunoștiința forurile competente a soluționa problemele care generau nemulțumiri în rândul creatorilor de literatură și artă;

- Deoarece multe dintre acestea aveau și o implicare externă din partea unor organisme cu preocupări de subminare și răsturnare a regimului Ceaușescu în ultima fază a Războiului Rece.

- În plus, necunoașterea și nesemnălarea acțiunilor contestatate și de protest ale oamenilor de cultură reprezentau un blam pentru organul informativ, mai ales dacă erau mediatizate în străinătate .

Fiind vorba de niște demersuri oficiale asumate, Securitatea s-a axat aproape exclusiv pe actul de informare, și doar rareori, din dispoziție politică, s-a implicat cu măsuri de persuasiune.

Din cele prezentate, se impun de la sine **câteva concluzii** :

1. Trendul acestei modalități de opoziție a fost în creștere în anii '80, nivelul maxim fiind înregistrat în 1988 și 1989, aspect corelat cu sporirea exceselor regimului Ceaușescu, în contextul în care planul extern de subminare și răsturnare a acestuia intrase în faza finală;

2. De regulă, motivația transmiterii către autoritățile române de mesaje cu conținut critic, revendicativ, contestatar și/sau de protest a fost reprezentată de nemulțumiri individuale sau de grup ale unor oameni de cultură;

3. Criticile, contestările și protestele erau de tip perestroikist, vizând îmbunătățirea sistemului comunist și nu înlocuirea lui. Cu siguranță, unii dintre autorii acestora aveau convingeri anticomuniste, dar ele nu au fost prezentate ca atare din rațiuni de autoprotecție;

4. La această modalitate de manifestare a opoziției au apelat persoane din diverse domenii culturale, dar mai ales scriitorii, categoria care a creat cele mai mari dificultăți regimului Ceaușescu;

5. Mesajele cu asemenea caracter au fost adresate la diverse niveluri de conducere a instituțiilor politice și profesionale, inclusiv lui Nicolae Ceaușescu, în calitate de președinte al țării și/sau secretar general al PCR. Cele mai multe,

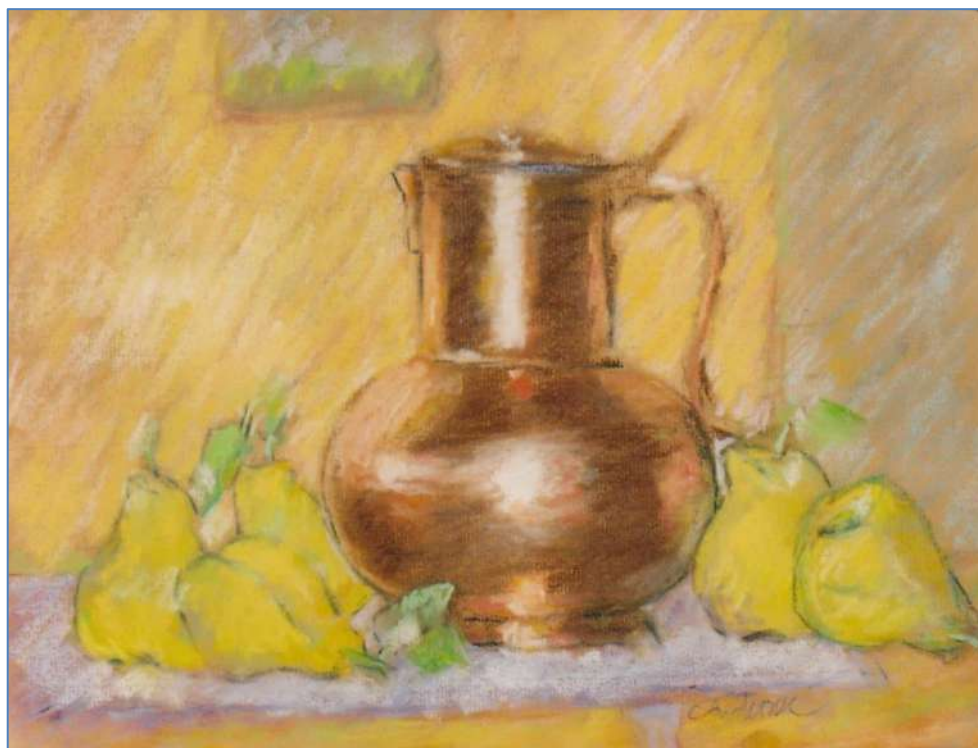
însă, au fost înmânate sau transmise președintelui Uniunii Scriitorilor din rațiuni strategice – era calea cea mai directă și facilă de transmitere, incumba riscuri mai reduse de reacții negative, și, în cele mai multe cazuri, mesajul ajungea la forurile superioare, întrucât problemele reclamate depășeau, de regulă, competența sa.

6. Pentru a fi potențată eficiența acestor demersuri, multe dintre texte erau expediate concomitent unor posturi de radio străine, îndeosebi *Europa Liberă* și *Vocea Americii*, precum și unor publicații din Occident, în scop de mediatizare și sprijin. În multe situații, mesajele cu caracter contestatar și protestatar erau concepute special pentru străinătate, transmiterea lor unor autorități interne fiind formală sau doar invocată.

Posturi de radio și publicații din exterior angajate în războiul informațional împotriva regimului comunist de la București, au mediatizat și comentat pe larg texte de acest gen și i-au susținut pe autorii acestora.

7. Și la acest capitol se relevă spiritul de conservare al oamenilor de cultură români, care – cu câteva excepții – nu au împins redactarea și semnarea unor texte contestatar-protestatate peste niște limite care le-ar fi putut periclita statutul socio-profesional (calitatea de membru PCR, posturile deținute în sistemele editorial, de presă și învățământ, dreptul de a publica, unele facilități pe linia uniunilor de creație). Excepții au fost câteva cazuri de oameni de cultură care – din rațiuni personale și cu sprijin extern – au sfidat regimul, având promisiuni că, în final, vor fi ajutați să obțină plecarea în străinătate, ceea ce unii au și făcut.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

RELĂȚIILE ROMÂNNO-SOVIETICE PRIN PRISMA ACȚIUNILOR SERVICIILOR DE INFORMAȚII

(AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL ȘI PRIMII ANI AI COMUNIZĂRII ROMÂNIEI)

Relațiile româno-ruse (respectiv româno-sovietice) au o istorie zbuciumată care consemnează, începând cu secolul al XVIII-lea, numeroase conflicte și perioade de ocupație militară a Imperiului Țarist asupra teritoriului românesc. Poziția geopolitică și geostrategică a României, aflată la întretăierea a două mari axe de comunicație (ce leagă Estul Europei de Balcani și Europa Centrală) și resursele economice însemnate ale spațiului carpato-dunărean au determinat interesul deosebit al conducătorilor ruși (sovietici) pentru țara noastră.

Schimbările intervenite la sfârșitul primului război mondial, apariția regimului sovietic (cu o dimensiune ideologică revoluționar-subversivă și apetit expansionist), iar pentru România reîntregirea națională prin unirea cu patria-mamă a unor străvechi teritorii românești au adus în relațiile bilaterale noi elemente conflictuale: în plan teritorial, Moscova nu a recunoscut și nu a acceptat apartenența Basarabiei la statul român; în plan ideologic, clasa politică și opinia publică românească s-au arătat ostile propagării ideilor revoluționare de proveniență sovietică; în plan politico-diplomatic, cele două state s-au situat pe poziții diametral opuse (cel puțin până la mijlocul deceniului al IV-lea) față de sistemul rezultat ca urmare a Tratatului de la Versailles; URSS s-a manifestat ca adversară a organizării politico-juridice apărute la nivel continental după 1920, pe când România a luptat pentru a-l apăra și consolida, în scopul garantării unității și integrității teritoriale.

Temeiurile disputelor româno-sovietice se evidențiază cu claritate în anul 1924, când eșuează, la Viena, tratativele pentru reluarea relațiilor diplomatice. Paralel cu negocierile, angajate de partea sovietică în scop diversionist-propagandistic, Moscova pregătea în secret declanșarea unor „revoluții socialiste” în Balcani (Bulgaria și România). În materialele propagandiștilor sovietici și ale membrilor PCR din acea perioadă, statul român era caracterizat drept „*stat imperialist*” care „*oprime*” toate minoritățile naționale ce locuiau între granițele sale; pentru rezolvarea „*problemei naționale*” în România, activiștii Kominternului, susținători fideli ai obiectivelor de politică externă ale Kremlinului, au folosit lozinca „dreptului la

autodeterminare a tuturor naționalităților”¹, preconizând „*separarea statală a Transilvaniei, Dobrogei și Basarabiei din componența României în regiuni independente*”², fapt ce a atras în rândurile Partidului Comunist din România, în mare majoritate, membri aparținând minorităților naționale.

Din amplele mișcări sociale proiectate de sovietici pentru anul 1924 în România a fost pusă în practică doar răscoala de la Tatar-Bunar (Basarabia, 15-17 septembrie 1924), ai cărei protagoniști au fost diversioniști instruiți și coordonați de serviciile de securitate ale URSS.

Relațiile diplomatice au fost restabilite abia la 9 iunie 1934, prin contribuția importantă a lui Nicolae Titulescu, dar fără recunoașterea sovietică a frontierei de stat a României. În această perioadă, diplomația Moscovei a manifestat maximă duplicitate: *în ciuda declarațiilor favorabile reconcilierii și politicii de pace la nivel continental, nu s-a renunțat la subversiunea ideologică și revendicările teritoriale. Astfel s-a ajuns la semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov (23 august 1939), pus în practică în prevederile referitoare la România prin ultimatumul din 26 iunie 1940 și ocuparea Basarabiei și Bucovinei de Nord.*

Eliberarea de către armata română și aliatul german a Basarabiei și Bucovinei de Nord, în vara anului 1941, nu a însemnat reglementarea definitivă a diferendului teritorial și nici abandonarea, din partea lui Stalin, a planurilor de a aduce România în sfera de influență sovietică.

Încă din decembrie 1941 (moment în care armata germană se afla la porțile Moscovei) a ieșit în evidență, în cursul întâlnirii Comisarului pentru Afaceri Externe V.M. Molotov cu ministrul de Externe britanic A. Eden, intenția conducătorilor de la Kremlin de a include România într-un „coridor de securitate” care să se întindă din Finlanda până la Marea Neagră. URSS revendica dreptul „*de a avea pe teritoriul românesc baze militare, aeriene și maritime*”.³

Ceea ce apărea o utopie în iarna anului 1941 a devenit, începând cu anul 1943 (momentul în care Uniunea Sovietică devenise câștigătoare a războiului în

¹ În 1916-1918, principiul autodeterminării naționale a fost susținut atât de liderul comunist V.I.Lenin, cât și de președintele american Woodrow Wilson, care a susținut dreptul la autodeterminare al tuturor naționalităților din fostul imperiu austro-ungar.

² Marin C. Stănescu, *Moscova, Cominternul, filiera comunistă balcanică și România* (1919-1943), Ed. Silex, București, 1994, p.29-30; „*Dosarele istoriei*”, nr. 10/1998, passim.

³ *Misiunile lui A.I. Vâșinski în România. Documente secrete*, INST, București, 1997, p. 9-10.

Europa), un proiect realizabil; Stalin a subordonat acțiunea militară unui scop politic precis – crearea unui bloc de state prosovietice în Europa de Est, care să aibă o dublă utilitate: defensivă (prin crearea unei zone-tampon față de eventualele atacuri din direcția Europei Centrale sau Mării Mediterane) și ofensivă (ca rampă de lansare pentru o viitoare ofensivă politică, ideologică sau chiar militară împotriva Occidentului capitalist).

În procesul de formare a blocului comunist s-a implicat, sub coordonarea lui Stalin, încă din timpul războiului, întregul sistem al instituțiilor sovietice: militare, ideologice, diplomatice, economice, rolul principal revenind NKVD. Liderul de la Kremlin și-a exprimat intențiile în termeni aleși: „*Acest război nu seamănă cu cele din trecut; oricine ocupă un teritoriu impune acolo propriul său sistem social. Fiecare își impune sistemul până acolo unde poate avansa armata sa. Nici nu ar putea fi altfel*”.⁴

Un instrument pe care liderii sovietici l-au pregătit cu grijă a fost Partidul Comunist din România, în special prin grupul său extern format din comuniști refugiați, în diferite perioade, din România în Uniunea Sovietică: Ana Pauker, Lukacs László (Vasile Luca), Ernst Neulander (Valter Roman), Constantin Doncea, Serghei Nikonov (Sergiu Nicolau), Boris Grünberg (Aleksandr Sergheevici Nikolski), Vanda Nikolskaia, soții Tesmenetki (Tismăneanu), Iosif Roitman (Chișinevski) și alții.⁵

Pentru a fi instruiți în vederea viitoarelor misiuni ce le aveau de îndeplinit în România, comuniștii aflați în URSS au fost supuși unei pregătiri intense, desfășurate pe două paliere: unul politico-ideologic, de agitație și propagandă, ce cuprindea elemente de marxism-leninism, cunoștințe economice și de administrație, urmărind crearea unui devotament fanatic față de URSS, politica și „realizările” lui Stalin; un alt nivel de instruire se desfășura sub controlul strict al NKVD și GRU și viza inițierea cursanților în activități specifice de spionaj, subversiune, diversiune și sabotaj.⁶ O parte a cursanților au fost trimiși cu misiuni informative sau de sabotaj în România, unde au fost capturați de autoritățile române, judecați și condamnați ca spioni.

Un exemplu edificator este cel al lui Emil Bodnăraș, cetățean român cu

⁴ Milovan Djilas, *Întâlniri cu Stalin*, Ed. Europa, Craiova, f.a., p. 74-75.

⁵ Centrul Rus pentru Păstrarea și Studiarea Documentelor de Istorie Contemporană (RȚHIDNI), F.495, op.51, f.20 și urm.

⁶ Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, vol.II, Ed. Enciclopedică, București, 1995, f.61.

descendență ucraineano-germană, absolvent, ca șef de promoție, al școlii de ofițeri de artilerie de la Timișoara, recrutat ca agent de către sovietici încă din timpul școlii militare (1920). În 1932, Bodnăraș a dezertat peste Nistru, fiind retrimis cu sarcini informative în România în 1935, apoi prins la Ploiești și condamnat la șase ani de închisoare. După efectuarea condamnării, a ajuns să ocupe o poziție importantă între comuniștii din interior, fiind desemnat în 1944 șef al aparatului militar al partidului, calitate în care a participat activ la tratativele cu reprezentanții partidelor istorice pentru pregătirea răsturnării guvernului Antonescu.⁷

Întrucât efectivele militarilor comuniști din România erau reduse, autoritățile sovietice au procedat la un amplu proces de selecție și îndoctrinare în rândurile prizonierilor de război români aflați în lagărele din URSS (ex. Oranki) având ca rezultat formarea, în perioada 1943-1944, a diviziilor „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan”.⁸ Membrii unităților respective aveau să fie folosiți după 23 august 1944 pentru a sprijini cu cadre fidele preluarea controlului și sovietizarea unor structuri ale administrației, precum și în armată, poliție și jandarmerie.

Concomitent cu pregătirea agenților sovietizării, în birourile conducerii de la Moscova se detaliau planurile de acțiune și se studiau pârghiile ce aveau să fie folosite pentru realizarea obiectivelor în România. Astfel, la 4 septembrie 1943, pe lângă Comisariatul Poporului (Ministerul) pentru Afaceri Externe s-a creat o *Comisie pentru planificare postbelică*, având ca obiect de activitate elaborarea de propuneri argumentate în vederea reorganizării teritoriale și politice a Europei de Est, în concordanță cu interesele hegemonice ale Uniunii Sovietice. Conducerea Comisiei a fost încredințată fostului ministru de externe Maxim Litvinov, între consultanții privind problemele României fiind istoricul Evgheni Tarlé și vechiul activist kominternist Valter Roman, veteran al războiului civil spaniol. Recomandările elaborate aveau doar valoare consultativă, deciziile urmând să aparțină, ca în toate problemele importante, conducerii sovietice, lui Stalin personal. O importanță aparte a fost acordată problemei Transilvaniei: Valter Roman a propus să se acorde Transilvaniei

⁷ Dennis Deletant, *Soviet influence in the Romanian Security Apparatus. 1944-1953*, „Revue Roumaine d'Histoire”, XXXIII, nr. 3-4, p.346.

⁸ RȚHIDNI, F 495, Op.586, d55, f. 10-18.

independența sau un statut de condominiu româno-maghiar, sub protecția URSS; academicianul Tarlé s-a arătat mai oscilant, propunând să se aștepte pentru a decide cum este mai avantajos pentru Uniunea Sovietică.

Concluziile au fost formulate de Litvinov într-un memorandum din iulie 1944 în care susține că, deși istoric, fiecare din părți are temeiuri de a revendica Transilvania, din punct de vedere etnic românii sunt majoritari și propune ca Transilvania să revină României, ca o soluție pentru a asigura echilibrul și stabilitatea în zonă, indispensabile proiectatei „pax sovietica”.⁹

Dar, deși fusese formulată această soluție de principiu, diplomații de la Moscova nu s-au grăbit să o pună în practică fără a obține maximum de concesi din partea României în schimbul anulării Diktatului de la Viena.

Astfel, în toamna anului 1944, ministrul de Externe al Federației Ruse, A. I. Lavrentiev, sintetiza raționamentul sovietic în următorii termeni: *„Problema transmiterii Transilvaniei de Nord trebuie să devină o importantă pârgă de presiune asupra guvernului român nu numai la capitolul îndeplinirii obligațiilor economice prevăzute prin Convenția de armistițiu, dar și la cel al politicii sale interne și externe”.*¹⁰ Din această perspectivă se explică de ce administrarea Transilvaniei a fost încredințată autorităților românești abia la 9 martie 1945, deci la trei zile după instalarea guvernului dr. Petru Groza, devotat necondiționat Uniunii Sovietice.

Cu toate că obiectivele reale urmărite de Moscova cu privire la România (și alte țări est-europene) erau elaborate cu claritate și detaliat, în luările de poziție și inițiativele publice ele au fost disimulate cu grijă, pentru a nu provoca opoziția marilor puteri occidentale aliate sau a liderilor politici de la București.

La 22 mai 1943 s-a decis autodizolvarea Kominternului, organizație creată și patronată de Kremlin pentru răspândirea comunismului în lumea întreagă, simbol al expansionismului sovietic. Desființarea Kominternului nu a însemnat și abandonarea activităților pe care acesta le realizase până atunci, care au fost preluate și desfășurate în secret de Secția de Relații Internaționale a CC al PCUS, precum și sub acoperirea unor „*institute de cercetare științifică*”, cu numerele 99, 100 și 205.¹¹ Aceeași intenție de camuflare s-a aflat la originea declarației guvernului sovietic din 2 aprilie 1944 (prilejuită de trecerea trupelor Armatei Roșii pe teritoriul românesc, moment ce a stârnit temeri justificate în

⁹ *Arhiva Politicii Externe a Federației Ruse (AVPRF), F 0125, Op.29, d.3., passim.*

¹⁰ *Misiunile lui A.I. Vâșinski în România, ..., p.34.*

¹¹ Florin Constantiniu, *Comintern și crypto-Comintern*, în „Dosarele istoriei”, nr. 10/1998, p. 49-51.

rândul clasei politice și opiniei publice românești): „Guvernul sovietic declară că nu urmărește scopuri de cucerire a nici unei părți din teritoriul românesc sau de schimbare a regimului social existent în România și că intrarea trupelor sovietice în Romania este în exclusivitate dictată de necesități militare și de continua rezistență opusă de trupele dușmane”.¹²

De asemenea, reprezentanți ai lui Stalin au purtat negocieri de pace la Stockholm cu emisari ai guvernului Antonescu, în timp ce lideri comuniști aflați în România (Emil Bodnăraș, Lucrețiu Pătrășcanu) au fost autorizați de sovietici să se alăture reprezentanților partidelor istorice care pregăteau, în vara anului 1944, răsturnarea regimului Antonescu și abandonarea războiului purtat până atunci alături de Germania.

Lovitura de la 23 august 1944 a reprezentat, fără a fi fost în intenția celor care au conceput-o și au pus-o în practică, un sprijin important în ocuparea militară rapidă a teritoriului românesc de către forțele Armatei Roșii și în crearea condițiilor favorabile Moscovei pentru a aduce România în sfera sa de dominație. Documentele apărute până în prezent din arhivele moscovite conturează ideea că, deși desfășura o activitate informativă intensă în România, guvernul sovietic a fost informat de schimbarea de putere de la București de către Ministerul britanic de externe, Londra fiind prima capitală contactată de reprezentanții noului guvern de la București.¹³

După 23 august, teritoriul României a intrat rapid sub controlul Armatei Roșii, care a dezarmat și luat prizonieri sute de mii de militari ai forțelor armate române. Populația a fost supusă de trupele sovietice la jafuri, bătăi, rechiziții, violuri, muncă forțată, instituțiile legal abilitate cu gestionarea problemelor publice și apărarea ordinii în stat fiind subminate și împiedicate sistematic în efortul lor de a-și îndeplini atribuțiile.¹⁴

Dacă prezența Armatei Roșii a reprezentat suportul, instrumentul principal al instalării regimului de tip sovietic în România a fost PCR, susținut în activitățile de tip informativ și represiv de NKVD și MVD (Ministerul sovietic de Interne). În cadrul aparatului militar al PCR fusese creată încă din

¹² 23 August 1944. Documente, vol.II, Ed. Științifică Și Enciclopedică, București, 1984, p.192.

¹³ Vojtech Mastuy, *Russia's road to the cold war*, Columbia University Press, New York, p.196-198.

¹⁴ Dumitru Șandru, *Instaurarea administrației comuniste în Moldova*, în volumul 6 *Martie 1945. Începutul comunizării României*, Ed. Enciclopedică, București, 1995, p.61 și următoarele.

luna mai 1944 o Divizie de informații, care a acționat pentru culegerea de informații din domeniile politic, militar, economic și social.¹⁵ Informațiile obținute erau transmise, prin canale de legătură clandestine (radio sau persoane de legătură), unui centru sovietic de coordonare a activităților informative din România și Peninsula Balcanică aflat în zona Kievului, unde erau prelucrate, evaluate și distribuite, în funcție de utilitatea lor, către Comandamentul Frontului II ucrainean sau către factorii de decizie politică de la Moscova.

La începutul lunii septembrie 1944, serviciul de informații al PCR a fost reorganizat și trecut în subordinea Comandamentului Formațiunilor de Luptă Patriotice (Gărzile patriotice), sub numele de Secția a II-a informații și Contrainformații. CC al PCR a indicat, la 6 septembrie 1944, Formațiunilor de Luptă Patriotice (FLP, conduse de Emil Bodnăraș) direcțiile principale de acțiune în plan informativ: colaborarea cu organele de informații ale autorităților sovietice și sprijinirea „activă” a Armatei Roșii. Organului de Informații al PCR (care de altfel funcționa în afara cadrului legal) îi reveneau sarcini de „*organizare a muncii în armată și atragere a elementelor militare active*” și „*exploatare la maximum a legăturilor cu elementele apropiate* (de PCR, n.n.) *din aparatul de stat*”.¹⁶

Locurile unde PCR își identifica adversarii cei mai redutabili și care urmau a fi avute în atenție cu predilecție erau Marele Stat Major al Armatei Române, Serviciul Special de Informații, Siguranța și grupul politic ce activa în preajma lui Iuliu Maniu. Secția a II-a Informații și Contrainformații din FLP și-a creat agentură proprie, a penetrat și racolat informatori din rândurile serviciilor de informații legale ale statului român și ale partidelor politice. Au fost urmărite informativ inclusiv persoane din conducerea PCR care nu prezentau garanții pentru conducerea sovietică (Lucrețiu Pătrașcanu și Gheorghe Gheorghiu-Dej fiind cei mai cunoscuți).¹⁷

Unii membri cu funcții de conducere din SSI și Siguranță au colaborat cu serviciile de informații ale PCR, fie din oportunism (anticipând evoluția spre monopolizarea puterii de către comuniști), fie ca urmare a șantajului, sub amenințarea de a fi pedepsiți pentru activitățile anterioare îndreptate împotriva comuniștilor sau Uniunii Sovietice.¹⁸

¹⁵ Claudiu Secașiu, *Serviciul de informații al PCR*, în vol. 6 *Martie 1945. Începutul comunizării României*, Ed. Enciclopedică, București, 1995, p.146-148.

¹⁶ idem, p.147

¹⁷ idem, p. 152-156

¹⁸ Ibidem; Adrian Pop, *Racolări și defecțiuni în M.A.I.*, în „Dosarele istoriei”, nr.5/1996, p.20-23.

În rândurile serviciului de informații al PCR s-au dovedit deosebit de activi comuniștii de origine etnică ruso-ucraineană instruiți de organele de informații sovietice: Pintilie (Pantiușa) Bodnarenko, Serghei Nikonov, Ivan (Vania) Didenko, Mișu Dulberger, Alexandr Nikolski, Vladimir Mazurov, Petea Gonciaruk, Mișa Povstanski, Vasili Cernov și alții.

Rezultatele lor au fost astfel apreciate încât, după instalarea guvernului controlat de comuniști, la 6 martie 1945, aceștia vor fi numiți în funcții de conducere în SSI și Siguranța Statului.¹⁹ După 1948, alături de corpul de „consilieri” sovietici, ei vor constitui nucleul ce a organizat și condus noul organ de informații – Securitatea.

În paralel cu grupul condus de Bodnăraș, sovieticii au acționat în plan informativ și prin mijloace proprii: importante efective din Direcția de Contraspionaj, o structură informativă creată în cadrul Reprezentanței sovietice din Comisia Aliată de Control (condusă de colonelul Nekrasov) și cadre specializate din INU – Direcția de informații externe a NKVD.²⁰

În plan politic, relațiile Uniunii Sovietice cu România au fost reglementate prin Convenția de armistițiu, ale cărei prevederi au fost impuse delegației române prezente la Moscova în 12 septembrie 1944. Convenția a trecut instituțiile și structurile de putere și administrație ale statului român sub controlul total al trupelor de ocupație, prin intermediul Comisiei Aliate de Control (Sovietică). Președintele sovietic al Comisiei Aliate de Control, mareșalul Rodion Malinovski, comandantul Frontului 2 ucrainean, a fost împuternicit cu „autoritate deplină în conducerea treburilor în această țară”.²¹

Prevederile Convenției de armistițiu încălcau grav principiile suveranității și independenței României, iar sovieticii au avut și posibilitatea de a le interpreta abuziv: între altele, statului român nu i s-a permis să reia relațiile diplomatice nici măcar cu țările coaliției antifasciste; nu i s-a recunoscut dreptul suveran de a acorda vize de intrare și ieșire din țară pentru cetățenii străini. România era tratată ca o țară învinsă, supusă controlului politic și militar al

¹⁹ Claudiu Secașiu, op. cit., p. 155-157.

²⁰ Claudiu Secașiu, *Comuniștii români și S.S.I. (1945-1951)*, în „Dosarele istoriei”, nr. 5/1996, p.14-15.

²¹ Ioan Chiper și colaboratorii, *Sovietizarea României, percepții anglo-americane*, Ed. Iconica, București, 1993, p.30.

ocupantului sovietic, obligată la plata unor uriașe despăgubiri de război și contribuții importante la efortul de război împotriva Germaniei, fără ca prin aceasta să dobândească statutul de țară cobeligerantă din partea marilor puteri învingătoare.²² Respectarea obligațiilor impuse României prin Convenția de armistițiu a constituit pentru guvernul sovietic principalul mijloc de presiune asupra autorităților de la București. „Acordul de procentaj” convenit în secret la Moscova, la 9 octombrie 1944, între Stalin și Churchill nu a făcut decât să confirme o situație de fapt, poziția dominantă a URSS în România fiind la acea dată un fapt împlinit.

Activitatea Comisiei Aliate de Control a oferit Uniunii Sovietice posibilitatea de a impune în instituțiile românești „consilieri politici” sovietici, care au acționat pentru subordonarea acestora față de interesele Moscovei.

Reprezentanții sovietici în Comisie, Vinogradov, Susaikov și ministrul-adjunct de Externe Andrei I. Vâșinski au acuzat guvernele conduse de generalii Sănătescu și Rădescu (în perioada septembrie 1944-martie 1945) de neîndeplinirea prevederilor Convenției de armistițiu.²³

Sub lozincile „democratizării”, „lichidării ultimelor vestigii ale nazismului și fascismului” și pedepsirii criminalilor de război s-au făcut presiuni pentru discreditarea și eliminarea de pe scena politică a liderilor partidelor democratice tradiționale, etichetați drept fasciști deși se opuseseră efectiv alianței cu Germania.²⁴ Armata Roșie a continuat să-și exercite administrația în zonă, profitând de situație pentru a practica un jaf de proporții; s-au înregistrat chiar acțiuni dirijate în vederea înglobării Maramureșului românesc la Ucraina subcarpatică (toamna – iarna 1944).²⁵

După vizita la Moscova a delegației conduse de secretarul general al PCR Gheorghe Gheorghiu-Dej (31 decembrie 1944 – 16 ianuarie 1945), comuniștii au trecut la aplicarea unui scenariu elaborat la Moscova pentru răsturnarea guvernului de coaliție condus de generalul Nicolae Rădescu. Dar manifestațiile de stradă, ocuparea de prefecturi și primării, propaganda violentă pentru realizarea imediată a reformei agrare (acțiuni menite să creeze

²² 23 August 1944. *Documente*, vol. II,..., p.707-711

²³ *Misiunile lui A.I. Vâșinski în România*,..., p.13.

²⁴ Marin Bucur, „Eporația” - *purificarea politică a societății românești - clauză a armistițiului și pretext al declanșării terorii staliniste*, în „Revista istorică”, nr. 7-8/1993, p.677 și următoarele.

²⁵ Florin Müller, *Tratative de accept teritorial și de sovietizare a regiunii Maramureș în anii 1944 - 1945*, în „Revista istorică”, nr. 7-8/1993, p.699-703.

instabilitate și confuzie), nu ar fi reușit să determine instalarea unui guvern dominat de comuniști fără presiunile și amenințările comisarului-adjunct al Afacerilor Externe A.I. Vâșinski, susținute de masarea a trei divizii NKVD în jurul capitalei.²⁶

Investitura guvernului dr. Petru Groza (6 martie 1945), în care comuniștii și sateliții lor dețineau pozițiile-cheie, a marcat trecerea într-o nouă etapă, decisivă, a procesului de sovietizare. A doua zi după instalarea noului guvern, o delegație sovietică alcătuită din Evgheni Suhlov și alți trei activiști a prezentat, în secret, unui grup de lideri comuniști români (Ana Pauker, Constantin Pârvulescu și Constantin Doncea) un plan pe trei ani de comunizare a României. Prevederile planului sovietic urmăreau să transforme profund societatea românească, să o apropie până la identificare de modelul sovietic:

A. Completarea reformei agrare, prin confiscarea marilor moșii și ruinarea marilor proprietari.

B. Desființarea armatei în forma ei actuală și crearea unei noi armate din diviziile „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan”, ca și din toți ofițerii aflați acum pe teritoriul sovietic.

C. Lichidarea tuturor băncilor, prin atacuri împotriva PNL, ai cărui membri le dețin în proprietate pe cele mai multe.

D. Distrugerea micilor gospodării, pentru a-i lipsi pe țăranii mici proprietari de utilaje și vite. În felul acesta se deschide calea spre absorbirea lor în sistemul colectivist.

E. Abdicarea regelui și exilarea familiei regale.

F. Suprimarea treptată a firmelor de import-export care fac afaceri cu Statele Unite și Marea Britanie și îndreptarea exportului românesc spre Uniunea Sovietică și țările de sub dominație sovietică.

G. Suprimarea partidelor istorice prin arestarea, uciderea și răpirea membrilor lor.

H. Crearea unei poliții, întemeiată pe o „miliție populară”, după modelul NKVD.

I. Îndreptarea populației rurale spre diverse industrii. Dezvoltarea

²⁶ *Misiunile lui A.I. Vâșinski în România, ..., p. 132-140.*

industriei în România.

J. Niciunui străin, cu excepția celor din țările aflate sub influența sovietică, nu i se va permite intrarea în România.²⁷

Prevederile planului de comunizare, cărora li s-au adăugat și alte elemente, au fost aplicate punct cu punct, într-o perioadă de aproximativ cinci ani, eliminându-se cu brutalitate orice opoziție din partea instituțiilor sau personalităților românești.

În concluzie, este incontestabil că ocupația militară a Armatei Roșii a fost factorul decisiv care a condus la subordonarea României (și a celorlalte state est-europene), dar trebuie avută în vedere și contribuția celorlalte instituții ale statului sovietic și, îndeosebi, a serviciilor secrete. Astfel, este relevant faptul că Dimitri Gheorghievici Fedicikin, șeful consilierilor sovietici în România în perioada 1944-1947, ocupă un loc de onoare în rândul celor mai merituoși ofițeri la „Sala Amintirilor” a KGB.²⁸

Un rol important în această subordonare a jucat colaborarea cu sovieticii a unor personalități politice sau culturale, dar și a unor segmente din opinia publică românească. Din acest punct de vedere este edificatoare evoluția numerică a PCR: dacă în luna august 1944 (momentul intrării în legalitate) partidul număra mai puțin de o mie de membri, în luna octombrie 1945 numărul lor a crescut la 256000, pentru ca, în iulie 1947, să depășească 700000 de membri.²⁹ Aceste forțe au acționat din interior, după modelul „calului troian”, pentru subminarea fundamentelor societății românești.

Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

²⁷ Florin Constantiniu, Mihail E. Ionescu, *Planul sovietic de comunizare a României (martie 1945)*, în „Revista istorică”, nr. 7-8/1993, p.657-659.

²⁸ Christopher Andrew, Oleg Gordievski, *K.G.B. Istoria secretă a operațiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov*, Ed. All, București, 1994, p. 252.

²⁹ Ioan Chiper, *Considerații privind evoluția numerică și compoziția etnică a P.C.R. 1921-1952*, în „Arhivele totalitarismului”, nr. 4/1998, p. 34-35.

„REFORMAREA” LUI CEZAR LIBRECHT*

În cadrul acțiunilor vizând formarea aparatului de stat, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a înființat primul serviciu de informații modern, destinat să cunoască, să evalueze și să prevină actele, faptele și evenimentele ostile tânărului stat român. Conceput ca o dublură a organelor informative ale statului,¹ și structurat pe rețeaua de poștă și telegraf, dar și pe o agentură specifică, acesta s-a dovedit un factor esențial în cunoașterea situației operative și în luarea deciziilor politice necesare realizării și consolidării unității depline a statalității românești.²

Artizanul acestui serviciu secret de informații a fost belgianul Cezar Librecht, prieten și colaborator apropiat al domnitorului Alexandru Ioan Cuza din perioada premergătoare unirii Principatelor române.

Pentru activitatea sa remarcabilă pe „*frontul nevăzut*” al partidei naționale, unioniste, acest fost șef al Oficiului telegrafic din Galați în serviciul Comisiei Europene a Dunării³ a fost numit, în anul 1860, *adjutant domnesc* și trecut în corpul ofițeresc.⁴ Deși oficial a păstrat funcția de „*inspector al telegrafului*”,⁵ Cezar Librecht, recunoscut „*specialist în telegrafie*”, a devenit, de fapt, șeful unui eficient serviciu special de informații și contrainformații, subordonat direct Domnitorului.

Serviciul respectiv s-a implicat, prin activități specifice, în toate momentele de seamă din istoria tumultuoasă a domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

* Articolul a fost publicat în volumul *Istoriografia în tranziție*, Editura INI, București, 1996, p.82-90, cu titlul: *Un episod puțin cunoscut din istoria serviciilor secrete românești. „Reformarea” lui Cezar Librecht.*

¹ C. Neagu, D. Marinescu, R.Georgescu, *Fapte din umbră*, București, 1975, p.267-269.

² Aurel David, *Alexandru Ioan Cuza - fondatorul serviciilor de informații românești moderne*, comunicare științifică prezentată la Sesiunea de Comunicări Științifice a Institutului Național de Informații din 17-18 martie 1995, Secțiunea Filosofie, Științe Socio-umane.

³ Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, București, 1966, p.93.

⁴ *Idem*, p.356.

⁵ Documente privind domnia lui Alexandru Ioan Cuza, vol.I, București, 1989, nr.161, p.143; nr.198, p.179.

Cezar Librecht a avansat repede în ierarhia militară. În anul 1862, după înființarea „*Cancelariei de renseignement*”,⁶ a fost avansat la gradul de căpitan, iar la 23 mai 1864, deci la puține zile după lovitura de stat de la 2 mai 1864, a fost avansat la gradul de maior.⁷

Moralitatea lui a lăsat, însă, de dorit,⁸ iar tendința de înavuțire, speculată de adversarii politici ai lui Alexandru Ioan Cuza,⁹ l-au îndepărtat de Domnitor și de misiunea sa, fiind unul din factorii care au contribuit la detronarea lui, printr-un complot, în noaptea de 10/11 februarie 1866.

Chiar dacă nu a făcut parte din „*conspirație*”, lipsa informațiilor și inactivitatea sa în acel moment reprezintă un blam la adresa organelor Siguranței statului, ale Poliției și ale Comendurii garnizoanei București. Odată cu arestarea lui Alexandru Ioan Cuza, urgia conspiratorilor s-a îndreptat asupra colaboratorilor apropiați ai fostului Domnitor. Baligot de Beyne, directorul său de cabinet, care era și păstrătorul „*arhivei lui Cuza*”, de fapt a arhivei statului, deși arestat, a fost eliberat de îndată ce a pus la dispoziția conspiratorilor arhiva respectivă. El a mai rămas în București vreme de mai bine de un an, s-a documentat pentru a scrie o istorie „*a domniei trecute*”, dar neavând documente de arhivă, a renunțat și a părăsit țara.¹⁰

În schimb, Cezar Librecht n-a fost iertat de liberalii radicali, în frunte cu Ion Ghica. Aceștia îl acuzaseră cu un an mai înainte, că a pus la cale „*răzmerița*” din București, din 3/15 august 1865,¹¹ pentru a pune la încercare loialitatea membrilor guvernului și a se edifica asupra adversarilor Domnitorului.¹² Toți opozanții și-au dat mâna și au dispus arestarea maiorului Cezar Librecht, odată cu destituirea sa din funcția de director al Poștelor și

⁶ Vasile V. Dașkevici, *Istoricul reședințelor Poliției Capitalei. Fosta Agie*, București, 1933, p.45.

⁷ „*Monitorul Oastei*” nr.21, din 26 mai 1864, p.316.

⁸ Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei Ion C. Brătianu*, Editura Albatros, București, 1993, p.80. De la Dimitrie Sturdza, autoarea știa că cei doi copii înfiați de Cuza erau fiii lui Cezar Librecht, concepuți cu Maria Obrenovici, născută Catargi, deținând și dovezi în acest sens, pe care le ținea asunse atâta timp cât cei doi nu ridică capul „*spre ce nu li se cuvine*”, adică nu ridică pretenții vizând succesiunea la tronul României.

⁹ Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Editura Albatros, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, p.625.

¹⁰ Vasile Cristian, *Epoca unirii în istoriografia străină*, în *Unirea Principatelor și Puterile Străine*, Editura Academiei, București, 1984, p. 251.

¹¹ Dr. C. D. Severeanu, *Din amintirile mele (1853-1929)*, vol.II, București, 1929, p. 35.

¹² *Istoria României*, vol.IV, București, 1964, p. 390-391.

Telegrafului. Fiind militar, a fost închis în cazarma Batalionului I vânători, alături de M. Marghiloman și cpt. Gheorghe Scheletti.

Tratamentul la care a fost supus l-a determinat să scrie o scrisoare ministrului „*de rezbel*”, Dimitrie Lecca, fostul comandant al gărzii palatului și unul din oamenii importanți pe care s-au sprijinit conspiratorii în arestarea lui Alexandru Ioan Cuza. El îi cerea ministrului să permită familiei și rudelor să-l viziteze în arest. Nu știm ce răspuns a dat acesta la cererea sa, dar, la 12 februarie 1866, căpitanul N. Balaban îi raporta situația colonelului Lupașcu, comandantul Diviziei I militare teritoriale, rugându-l să autorizeze cererea arestatului și să-i dea instrucțiuni cum să-l hrănească pe timpul arestului.¹³

Imediat după arestarea sa, a intrat în acțiune Procuratura, care, prin prim-procurorul Receanu de la *Tribunalul de Ilfov* a efectuat o percheziție la domiciliul lui Cezar Librecht. Impunătoarea casă a fostului „*inspector al telegrafului*”, pe care acesta tocmai o terminase de ridicat, cu meșteri pricepuți și materiale din străinătate,¹⁴ a fost scotocită în amănunțime. Despre rezultatul percheziției, la 14 februarie 1866 a fost informat ministrul de Interne Dimitrie Ghica.¹⁵ Acesta, însă, cunoștea rezultatul percheziției înainte ca să-i fi fost „*adus la cunoștință*”. Relatarea prim-procurorului în adresa respectivă, precum și acuzațiile de „*sarcine îndestulătoare și foarte grave*” la adresa lui Cezar Librecht nu l-au surprins. S-a simțit însă onorat de faptul că justiția îi cerea relații despre modul în care arestatul a administrat Poștele și Telegraful și s-a arătat de acord să furnizeze informații privind modul în care au fost controlate, omologate și gestionate fondurile Direcțiunii Poștelor și Telegrafului de către fostul director.

În aceeași zi, ministrul de Interne a făcut un raport către Înalta Locotenență Domnească. Pornind de la faptul că „*socotelile*” Direcțiunii Poștelor și Telegrafului nu fuseseră efectuate de mult timp și a unor presupuse „*malversațiuni*”, a propus să se numească o „*comisiune extraordinară*”,

¹³ *Arhivele Statului București, Ministerul de Război, Divizia I militară teritorială*, dosar nr.164/1866, fila 27.

¹⁴ Constantin C.Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, 1979, p.134.

¹⁵ *Arhivele Statului București, Ministerul de Interne, Divisiunea I a administrației generale, nr.25/1866* - Dosar pentru întocmirea unei comisiuni a lua socotelile telegrafo-poștale administrate de d. Librecht, adresa nr. 177 din 14 februarie 1866 a primului procuror al Tribunalului Ilfov către ministrul de interne.

formată din Iancu Strat, Gheorghe Văleanu, Mihail Mărgăritescu, Nicolae Pâcleanu și Miltiade Costescu - noul director al Poștelor și Telegrafului - „*pentru a cerceta socotelile direcțiunii respective*” și „*a trimite dinaintea judecății pe vinovați*”.¹⁶

Propunerile sale au fost transformate, în aceeași zi, într-un decret al Locotenenței Domnești a Principatelor-Unite Române, sub formularea că numita comisie, în componența propusă, este însărcinată „*spre a cerceta socotelile Direcțiunii Telegrafelor și Poștelor*”. Pentru aducerea la îndeplinire a decretului respectiv a fost însărcinat însuși ministrul de Interne,¹⁷ care l-a adus la cunoștința ministrului Justiției, Cultelor și Instrucțiunii Publice. Pe această bază, reprezentantul Justiției a solicitat, în virtutea art. 492 din Codul de procedură penală, ca ministrul de Interne să mijlocească la Consiliul de Stat demersul pentru obținerea autorizației de urmărire în judecată a maiorului Cezar Librecht.¹⁸ La sugestia ministrului de Interne, în ziua de 16 februarie 1866, Consiliul de Stat a dat avizul respectiv, însușindu-și părerea că maiorul Cezar Librecht „*a comis deturnări de bani publici*” și a considerat că maiorul Cezar Librecht trebuie trimis în judecată.¹⁹

Avizul Consiliului de Stat pentru judecarea maiorului Cezar Librecht l-a sensibilizat pe ministrul de Război, Dimitrie Lecca. Acesta a ordonat comandantului Diviziei I militare teritoriale să formeze un *Consiliu de anchetă*, cu scopul de a-l „*reforma*” pe maiorul Cezar Librecht, adică de a-i lua calitatea de militar, pentru a putea fi judecat de instanțele civile.

Consiliul de anchetă și-a desfășurat ședința în ziua de 17 februarie 1866, în cancelaria Regimentului 1 lănceri, din cazarma Sfântul Gheorghe,²⁰ prima cazarmă „*sistematică*” din Muntenia, construită între anii 1844-1846 pentru infanterie, cavalerie și artilerie.²¹ Acesta a fost format din: colonelul adjutant Lupașcu, comandantul Diviziei I militare teritoriale - președinte; colonelul

¹⁶ *Idem.*, nr.25/1866 - raportul nr.2864 din 14 februarie 1866 a ministrului de interne, Dimitrie Ghica, către Înalta Locotenență Domnească.

¹⁷ *Ibid.*, nr. 25/1866 - Decretul Locotenenței Domnești din 14/28 februarie 1866, nr.873, semnat de Nicolae Golescu și Lascăr Catargiu.

¹⁸ *Ibid.*, nr.25/1866 - adresa nr.50 a ministrului Justiției,Cultelor și Instrucțiunii Publice către ministrul de Interne.

¹⁹ *Ibid.*, nr.25/1866 - Avizul cu nr.351 al Consiliului de Stat, semnat de vice-președintele acestuia G.G.Florescu către ministrul de Interne.

²⁰ *Arhivele Statului București, Ministerul de război, Divizia I militară teritorială, dosar nr.164/1866, fila 24.*

²¹ *Istoria militară a poporului român*, vol.IV, Editura Militară, București, 1987, p. 225.

adjutant Crețulescu, comandantul Regimentului 7 linie - membru; locotenent-colonelul Racoviță - din Regimentul 7 linie - membru și raportor; maiorul Saegiu, comandant de batalion în Regimentul 7 linie - membru și maiorul Mavrodin, comandant de batalion în Regimentul 1 lănceri.

Consiliul de anchetă a funcționat ca un adevărat tribunal militar în stare de asediu. Președintele Consiliului a deschis ședința, întrebând pe fiecare component al acestuia dacă este rudă, aliat al „*ofițerului obiect de anchetă*”, autor al plângerii sau a raportului special care să-l privească în mod direct. Numai după ce fiecare a răspuns negativ la toate aceste întrebări, colonelul Lupașcu a ordonat să fie adus „*ofițerul obiect al anchetei*”, adică maiorul Cezar Librecht. După ce i s-au reamintit articolele din *Legea privind organizarea puterii armate*, din decembrie 1864, în virtutea căreia a fost chemat în fața Consiliului de anchetă, raportorul comisiei, locotenent-colonelul Racoviță, a prezentat raportul, întocmit pe baza ordinului ministrului de Război nr.195 din 16 februarie 1866, a raportului nr.193 al secretarului de stat la Ministerul de Război din 16 februarie 1866 și a procesului verbal al Comisiunii speciale numită pentru „*revizuirea*” hârtiilor maiorului Cezar Librecht din 15 februarie 1866.

Conform regulilor de desfășurare a unei astfel de anchete, președintele Consiliului de anchetă a cerut membrilor acestuia să pună întrebările pe care le consideră necesare, dar niciunul nu a întrebat nimic, fiind pe deplin edificat asupra faptelor de care se făcea vinovat. În schimb, maiorul Cezar Librecht a protestat împotriva acușării după care hârtiile găsite în casa lui „*ar atinge onoarea unui ofițer*”. Mai mult, a declarat că este *supus belgian* și că nu răspunde la acuzațiile care i s-au adus decât în prezența unui delegat al „*protecției*” sale. În acest context, după refuzul maiorului Cezar Librecht de a răspunde la acuzațiile aduse și după răspunsul afirmativ al fiecărui membru al Consiliului de anchetă că sunt pe deplin edificați asupra fondului problemei, colonelul adjutant Lupașcu a declarat ancheta încheiată, permițându-i „*ofițerului obiect al anchetei*” să se retragă.

Pentru luarea hotărârii, acesta a pus membrilor Consiliului de anchetă următoarele întrebări, care au fost supuse la vot:

1. Dacă maiorul Librecht este în cazul de a fi reformat pentru *rea purtare*. Rezultatul voturilor a fost: *două - da și trei - nu*.

2. Dacă maiorul Librecht este în cazul de a fi reformat pentru *greșeli grave în serviciu*. Rezultatul voturilor a fost, *în unanimitate - nu*.

3. Dacă maiorul Librecht este în cazul de a fi reformat pentru *greșeli înaintea onoarei*. Rezultatul voturilor a fost: *patru - da și unul - nu*.

Așadar, cu patru voturi, Consiliul de anchetă a hotărât că maiorul Cezar Librecht „*se află în cazul de a fi reformat*” pentru „*greșeli înaintea onoarei*”.²² Procesul verbal încheiat cu această ocazie a fost întocmit în două exemplare, din care unul, cu toate actele justificative, a fost trimis ministrului de Război, iar celălalt a fost depus în arhivele Diviziei I militare teritoriale.²³

Chiar în aceeași zi, ministrul de Război, Dimitrie Lecca, l-a informat pe ministrul de Interne despre rezultatul anchetei și sentința de punere a maiorului Cezar Librecht în „*poziție de reformă*”. Prin urmare, acuzatul, nemaifiind militar, era pus „*la dispoziția justiției*”, ministrul de Interne fiind rugat să mijlocească transferul arestatului în „*aresturile civile*”, deoarece nu mai putea fi ținut în cazarmă „*acum când i s-a ridicat orice calitate de ostaș*”. La rândul său, Dimitrie Ghica, ministrul de Interne, ordonă subalternilor săi să se comunice situația Ministerului de Justiție. Din acel moment, asupra averii maiorului Cezar Librecht s-a pus sechestru. Procesul-verbal și inventarul de obiecte găsite și sigilate în ziua de 14 februarie 1866 de către locotenentul Manu și comisarul „*de roșu*”, au fost predate în ziua de 25 martie 1866 comandantului Diviziei I militare teritoriale. Acesta a ordonat ca toate acestea să fie înaintate, în original, cu toate actele cuprinse, ministrului de Război.²⁴

Procesul și judecarea lui Cezar Librecht au fost dificile, atât datorită greutăților întâmpinate de justiție în adunarea probelor, cât și atmosferei create în jurul acestui proces de către persoane și cercuri oculte. Procesul a fost fixat pentru ziua de 7 septembrie 1866, iar locul de desfășurare trebuia să fie orașul Focșani. Atmosfera a devenit în acel oraș deosebit de încărcată. La 5 septembrie 1866, prefectura din Focșani a trimis o telegramă președintelui Consiliului de Miniștri, prin care i-a raportat că în oraș circulau „*mai multe vorbe în privința*

²² *Arhivele Statului București*, Ministerul de Război, Divizia I militară teritorială, dosar nr.164/1866, filele 24-25.

²³ *Idem.*, dosar nr.164/1866, fila 23.

²⁴ *Ibid.*, dosar nr.164/1866, fila 52.

procesului lui Librecht".²⁵ Procurorul general, prezent și el acolo, a fost amenințat de către doi necunoscuți, noaptea, pe străzi, zicându-i: „*Osândind pe Librecht, ești mort!*”. Autoritățile locale au luat măsuri pentru prevenirea unor incidente, dar forțele de asigurarea ordinii publice s-au dovedit a fi insuficiente. Pentru mai multă siguranță, prefectul de Focșani a cerut întărirea efectivelor de care dispunea (76 de soldați recruți „*ce nu ajung nici pentru serviciile ordinare*”), cu încă 60 de dorobanți, numiți peste rând, pentru o perioadă de șapte zile. Cu toate măsurile luate, spiritele au devenit și mai încinse.

În aceste condiții, Procurorul general a cerut ministrului Justiției ca procesul să fie mutat și judecat în altă parte, „*la altă Curte*”. Despre acest lucru, prefectul de Putna a raportat, la 18 septembrie 1866, ministrului de Interne.²⁶

În pofida instrucțiunilor date de către ministrul de Interne pentru asigurarea liniștei publice și a luării măsurilor drastice față de „*cutezători care au insultat și amenințat pe procuror*”, procesul s-a mutat la Craiova, la „*Curtea de Jurați*”. În cadrul desfășurării procesului, doi magistrați - colonei și alți ofițeri au intervenit în favoarea acuzatului, din care cauză au fost puși „*în disponibilitate*”.²⁷

În cele din urmă, fostul maior Cezar Librecht a fost „*achitat*” și lăsat să plece din țară, dar casa lui, pusă sub sechestru, a fost vândută lui Gheorghe Filipescu, viitorul mareșal al Palatului.²⁸

Investigațiile organelor de Poliție pentru descoperirea rețelei de agenți folosită de Cezar Librecht au continuat însă și pe parcursul anului 1867. Marii demnitari ai statului, ridicați, în marea lor majoritate, dintre oponenții lui Alexandru Ioan Cuza, s-au arătat interesați de activitatea fostului „*inspector al Telegrafului*” pe linia urmăririi celor care au complotat împotriva fostului Domnitor.

Un caz deosebit în această privință îl reprezintă agentul Otto Enghelbreith, originar din Riga, de religie „*luteran*”, anchetat la 22 iulie 1867 în fața prefectului Poliției Capitalei. Din declarația lui, de fapt din răspunsurile

²⁵ *Arhivele statului București*, Ministerul de Interne, Diviziunea I a administrației generale, dosar nr.25/1866 - telegrama prefectului de Putna (pentru care semnează C.Chivu), către președintele Consiliului de Miniștri (rezoluție semnată de Argintoianu).

²⁶ *Idem.*, telegrama nr.1671, semnată din partea prefectului de Putna de către Ractivanu.

²⁷ *Istoria României*, vol.IV, București,1964. p.543.

²⁸ Constantin C.Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, Ediția a II-a, București, 1979. p.134.

la chestionarul prefecturii Poliției Capitalei a reieșit că acest Otto Enghelbreith a fost profesor la pensionul lui Sevit, apoi copist la Prefectură, după care ajutorul șefului brigăzii „*sergenților de zi*” și brigadierul jandarmilor Poliției Capitalei.²⁹ Mărturia lui este deosebit de interesantă sub aspectul cunoașterii problemelor specifice cu care s-a confruntat tânărul stat român în crearea și funcționarea unui serviciu de informații. Sosit în România, din „*Riga Rusiei*”, în septembrie 1862, ca „*străin*”, sub „*protecțiunea italiană - română*”, acesta a intrat ca profesor în pensionul lui Sevit. Nu peste mult timp, a fost chemat de prefectul Poliției, M. Marghiloman și de Cezar Librecht care i-au pus în față alternativa: expulzarea peste frontieră sau intrarea în serviciul Poliției. A acceptat să intre în serviciul Poliției, în funcția de „*copist la prefectură*”. După câteva zile a fost trimis în misiune peste frontieră, sub numele de George Bețianu, sub acoperirea de curier pentru „*ducerea și aducerea de poște*”. Misiunea lui a fost însă de a ajunge la Paris și de a pune la poștă câteva scrisori adresate lui C. A. Rosetti, fraților Brătianu și Ion Ghica. Scrisorile fuseseră concepute de către prefectul M. Marghiloman și Cezar Librecht, iar din conținutul lor reieșea că C. A. Rosetti, frații Brătianu și Ion Ghica „*sunt agenți din comitetul liberal de la Paris*” contra fostului Domnitor. Scrisorile fuseseră „*confectionate*”, pentru ca autoritățile polițienești „*să aibă pricină a băga pe adresanții lor în crimă*”.³⁰

A îndeplinit și alte misiuni înainte de a fi înrolat „*la geandarmi*”, drept pentru care a fost „*împământenit*” prin ordinul ministrului de Interne. L-a folosit chiar ministrul de Război, generalul Florescu, care i-a asigurat pașaportul pentru a pleca la Constantinopol și a urmări pe evreii care introduceau în țară monedă falsă. După 3-4 săptămâni de la plecarea sa, s-a produs detronarea lui Alexandru Ioan Cuza, iar de frică „*să nu sufere*” a rămas în Siștov, ca medic de carantină și a tratat bolnavi de holeră. Ca „*brigadier de jandarmi*” și, prin urmare, „*soldat român supus legilor militare*”, era obligat să se întoarcă în țară, indiferent de schimbările politice prin care a trecut statul român. Această remarcă a făcut-o chiar prefectul *ad interim* al Poliției, S. A. Mihăilescu, cel care a condus interogatoriul. Răspunsul lui Otto Enghelbreith este foarte interesant.³¹ Era conștient că fiind supus legilor militare, neprezentarea sa „*la post*” putea atrage

²⁹ *Arhivele Statului București*, Ministerul de Război, Divizia I Militară Teritorială, dosar nr.138/1867, fila 353.

³⁰ *Idem.*, dosar nr.138/1867, fila 354.

³¹ *Ibid.*, dosar nr.138/1867, fila 355.

urmărirea „ca dezertor”, dar - spune acesta - „deoarece aveam un pașaport pentru ducere și întoarcere fără termen, dat de la minister, m-am găsit că nu sunt dezertor și că sunt trimis cu știința guvernului”.

Singurul răspuns pe care l-a evitat a fost cel referitor la persoanele care l-au recomandat să intre în Jandarmerie și serviciile aduse acestora în schimbul funcțiilor încredințate. Ca urmare a acestui fapt, cu aflarea acestor „amănunte”, a fost însărcinat căpitanul Budișteanu, șeful de stat major al „pieței” Bucureștilor, care, la rândul său, i-a ordonat căpitanului A. Schina, comandantul Escadronului 1 Jandarmi al Capitalei, să-i raporteze situația. În raportul pe care acesta l-a făcut în ziua de 25 iulie 1867, îi comunica comandantului Escadronului 1 Jandarmi că nu poate da nici o relație „despre chipul și epoca înrolării lui Oton Enghelu Brichtu ca jandarm”, precizând că înrolarea lui s-a făcut la înființarea desființatului divizion de către maiorul Arion. Este interesant de reținut afirmația căpitanului A. Schina conform căreia acel Otto Enghelbreith nu a figurat în escadronul comandat de el, ci în escadronul desființat, de unde a plecat în misiune și unde a primit, pe rând, gradele de brigadier și sergent.³² Rezultatul investigației s-a materializat în „reformarea” maiorului Arion, care a fost trecut în „neactivitate”.

*

Acest episod puțin cunoscut din istoria serviciilor secrete românești este deosebit de elocvent pentru înțelegerea greutăților cu care s-a confruntat România la începuturile existenței sale pe linia creării și funcționării unui aparat de informații și contrainformații, care să acționeze în interesul național și să asigure apărarea atributelor fundamentale ale statului român modern.

Conf. univ. dr. Aurel V. David

³² *Arhivele Statului București*, Ministerul de Război, Divizia I Militară teritorială, dosar nr.138/1867, fila 352.

MEMORIE PROFESIONALĂ

CONTRASPIONAJ CU VALIZA ÎN MÂNĂ *DIN AMINTIRILE UNUI „DIRECȚIONAL”*

Se spune că amintirile sunt ca o gură de oxigen pentru vârstnici: zilele acestea am simțit și eu nevoia să-mi răscolesc amintirile și m-am oprit la o perioadă a vieții mele, pe vremea când conducerea Direcției de Contraspionaj, probabil impresionată de „performanțele mele profesionale”, a hotărât să mă trimită la „plimbare”. Adică, am fost numit „Ofițer Direcțional pentru Moldova și Dobrogea”. Ce înseamnă asta? Trebuia să asigur control și sprijin pentru cele 12 servicii de contraspionaj din tot atâtea Inspectorate județene ale celor două regiuni adică „de jos” de la Constanța până „sus” la Suceava și Botoșani. Cu amuzanta și subtila lor ironie, colegii mei au declarat că am devenit urmașul lui Ion Vodă cel Cumplit, fiul armencei, domnitorul Moldovei și nepot al lui Ștefan cel Mare. Am receptat cu plăcere glumița, sunt chiar moldovean născut în dulcele târg al Iașului, iar mama este armeană, dar os domnesc nu cred că am.

Bineînțeles, la Inspectoratele județene eram primit cu o politețe glacială, lucru firesc, căci ofițerii se gândeau că „vine pe capul nostru să facă pe luft-inspectorul”. Din fericire, după scurt timp atmosfera s-a dezghețat, după ce au văzut că puneam umărul direct la rezolvarea acțiunilor mai grele și nu umblam „cu pâra la Direcție”, căutând să remediez imediat, pe loc, împreună cu ei deficiențele constatate. Am legat chiar relații de prietenie cu unii șefi ai serviciilor de contraspionaj județene, oameni minunați, excelenți profesioniști și comandanți, cum erau col., Furtună, șeful de la Suceava, col. Galiano, de la Botoșani, năzdrăvanul șef de la Iași, maiorul Corduneanu (odihnească-se în pace), col. Sârzea de la Galați și mulți alții.

Cu timpul, trambalările cu săptămânile prin camere de hotel, departe de familie, deveniseră tare neplăcute. Este adevărat, colegii din județe căutau să-mi aline singurătățile timpului liber, organizând diferite vizite ale împrejurimilor.

Așa am reușit să vizitez multe din mănăstirile din Moldova și multe locuri istorice, așa am cunoscut-o pe minunata maica Scânteie, stareța mănăstirii Vorona, o femeie tânără și frumoasă ca o pictură de Rafael, care ne-a primit și ospetit domnește, cu toate specialitățile culinare moldovenești și bucovinene stropite cu un delicios vin călugăresc. Am bătut în lung și lat Moldova, am luat contact cu gospodarii, urmași ai moșnenilor, care îți puneau pe masă, odată cu sufletul lor ospitalier, celebra tochitură cu mămăliguță urmată de plăcinte poale-n brâu. Am străbătut satele dobrogene și Delta tulceană și am văzut cum în acea diversitate etnică există o minunată unitate sufletească.

Prin unele județe rămâneam chiar și două săptămâni, iar în altele apariția mea era meteorică, în raport cu volumul bazei de lucru pe linie de contraspionaj. De obicei, cel mai mult zăboveam în județele Iași și Constanța care aveau cel mai mare front de lucru.

*

Păstrez amintiri de excepție pentru mulți ofițeri de contraspionaj din serviciul constănțean, condus cu multă competență de harnicul și tânărul pe atunci, maior Ciorobea; de port se ocupa col. Ivanciu, pe care mi-l amintesc ca fiind un ofițer sobru care, pentru controlul ferm al complexului obiectiv, era supranumit „tatăl portului”; l-am remarcat și pe căpitanul Tiberiu, un tânăr plăcut, manierat, care căuta să fie prezent la orice acțiune mai importantă. Nu sunt sigur, dar după cum arăta, multe fete oftau probabil după el.

Un personaj deosebit de pitoresc al serviciului constănțean era colonelul Constantin Dragomir, mai pe scurt nea Costică, fiul al portului și al meleagurilor dobrogene, care se descurca în toate limbile ce se vorbeau pe acolo: turca, tătara, aromâna, bulgara, țigăneasca și altele. Era un soi de factotum al serviciului. Cel mai în vârstă din serviciu, de talie mijlocie, mergea puțin aplecat în față ca un luptător gata de atac, nea Costică era ca argintul viu, nu suporta munca de birou, îl știa aproape tot litoralul chiar și puii de țigan din Piața Chiliei. Nea Costică avea două rețele informative, una înregistrată, „oficială”, cum spunea el, și una personală, de zeci de ori mai numeroasă decât prima, care cuprindea toate categoriile sociale, începând cu lumea interlopă, cu bișnițarii litoralului, și ajungea până la notabilități. Așa stând lucrurile, o investigație despre o persoană luată în atenție era pentru el o treabă extrem de simplă. Prietenos, gata în orice moment să întindă o mână de ajutor, m-am atașat de el, mai ales că-și arătase cu bucurie disponibilitatea să-mi fie alături în

timpul liber, ba chiar mă cooptase în familia lui, unde am luat masa în repetate rânduri. Am fost primit cu dragoste și de soția lui, tanti Marioara, o excelentă gospodină, croită parcă pe măsura lui nea Costică.

Îmi iau libertatea de a vă relata numai una dintre numeroasele isprăvi ale lui nea Costică, despre care aș putea scrie o carte și cred că o voi scrie. Venisem la Constanța împreună cu regretatul general Cosma Neagu, șeful Direcției de contraspionaj, pentru o ședință de bilanț al Inspectoratului. Pe drum, generalul, mare amator de pește, cunoscându-l și el foarte bine pe nea Costică, îmi sugerează, indirect: „oare ne-o face nea Costică rost de o masă cu pește proaspăt?...” Înțelegând apropoul, l-am asigurat că vorbesc eu cu el și am și vorbit; imediat, nea Costică, optimist, m-a asigurat că la prânz ne așteaptă la restaurantul hotelului Continental unde eram cazați, cu o masă ultra.

Eram la sediul Inspectoratului când, pe la orele 11, mă sună nea Costică la ofițerul de serviciu ca să-mi comunice că optimismul său a fost exagerat și nu a găsit la nici o cherhana pește pe măsura exigenței lui. M-a rugat ca la prânz să nu mergem la restaurant până nu-mi dă el startul. Am închis telefonul, oarecum contrariat și îngrijorat că nea Costică s-ar putea să mă dea de rușine. Eram cu generalul în biroul șefului Inspectoratului și, pe la orele 13.00, deja începusem să privesc îngrijorat ceasul, știind că peste cel mult o oră ne vom ridica să mergem la masă. Fix cu un sfert de ceas înainte de ora fatidică, vine ofițerul de serviciu și mă cheamă la telefon. Era nea Costică, fericit, care îmi dădea startul. Reîntorcându-mă în cabinet, am explicat că la telefon era colonelul Dragomir care ne ruga să nu întârziem la masă că se răcește pescăria.

Așezați cu toții la masă, am văzut cu uimire că în imensul platou adus de ospătarul secondat de nea Costică, se lăfăiau niște pești prăjiți, mari, frumoși dar cu tente roșiatice. Uimit, generalul Cosma exclamă: „Ce pește-i ăsta, nea Costică, așa roșu?”

Nea Costică zâmbește misterios și îndeamnă: „Tovarășe general, mâncați liniștit, este un pește special, vă spun la sfârșit. Este roșcat că l-au tăvălit în boia (mințea)”.

Din fericire, peștii misterioși s-au dovedit a fi delicioși, fiind apreciați elogios de toți comensii, spre marea mulțumire a lui nea Costică. Presat de general, nea Costică a mărturisit spăsit la sfârșitul mesei: „Tovarășe general, vă

raportează că nu știu cum se numește peștele. L-am luat de la Acvarium, mi-a spus directorul cum se numește, ceva latinește, dar nu am reținut. Nu am găsit nicăieri niște pești ca lumea și atunci m-am dus la directorul Acvarium-ului care mi-e prieten (nea Costică era prieten cu toată Constanța), i-am spus că am niște musafiri de la București și că trebuie să mă salveze. Mi-a dat peștii aceștia exotici și m-a asigurat că sunt delicioși. I-am spus că dacă îmi otrăvesc musafirii îl împușc. A început să râdă, o să vii să-mi mulțumești, mi-a zis. Ca să nu fie vorbe, i-am plătit cinci bilete de intrare la Acvarium, asta-i tot.

În hazul celor prezenți, generalul Cosma și-a făcut cruce, exclamând: „Bre, nea Costică, mi-o făcuși! Auziți, pești exotici de la Acvarium, cică erau tăvăliți în boia! Am să povestesc la toată lumea pozna pe care mi-ai făcut-o, dar adevărul este că au fost excelenți.

Acesta era nea Costică, ceva în genul vestitului Ivan Turbincă eroul lui Ion Creangă. Bun familist, Nea Costică mi-a fost alături și când soția mea a suferit un accident grav (a luat foc bradul de Craciun) și a fost internată în spital. A venit de câteva ori în București ca s-o viziteze. Hâtru, cu glumele și optimismul lui molipsitor, a ajutat-o enorm să-și refacă moralul, motiv pentru care a rămas în inima mea ca un frate mai mare. Totuși, în final nea Costică nu a putut înșela moartea precum Ivan Turbincă și a trecut în neființă în urmă cu vreo opt ani. Probabil că a ajuns în Rai, că era om bun, iar dacă la poartă a întâmpinat totuși ceva opreliști, precis a făcut un aranjament cu Sf. Petru și a pătruns în Rai, iar acum socializează cu sfinții.

*

Revenind la cele profesionale, printre multe altele îmi amintesc de un episod care acum mi se pare hilar, când s-a primit de la conducerea ministerului ordinul ca toții ca șefii posturilor de miliție din comune să fie capacitați pentru a desfășura activitate informativă, inclusiv de contraspionaj. În momentul acela mă aflam la Constanța și, împreună cu colegul Ciorobea, am început să batem comunele constănțene. Șefii de post, avertizați de sosirea noastră, ne așteptau. Unii se prezentau regulamentar, militărește, alții ne primeau cu o politețe tovarășească și atât. În timpul instructajului, îmi dădeam seama că mulți dintre ei imediat după plecarea noastră vor răsufla ușurați și poate chiar vor trânti o înjurătură, apoi vor reveni la vechile lor treburi cotidiene.

Printre obligațiile mele era și aceea de a participa, pe cât se putea, la ședințele de bilanț anual ale Inspectoratelor. Cum nu puteam fi în același timp

în toate județele, alegeam două sau cel mult trei județe care aveau ședințele decalate la câteva zile distanță. La aceste ședințe participau de regulă și primii secretari pe județ care luau loc în prezidiu, ascultau toate cuvântările și spuneau ce aveau de spus, adică unele critici, câteva cuvinte frumoase de apreciere, apoi plecau, urând noi succese Inspectoratului. Memorabilă a fost ședința de bilanț la care am participat la Inspectoratul Județean Iași: mă așezasem cât mai comod în scaunul meu, resemnat să ascult discursuri stereotipe, iar în prezidiu luase loc prim secretarul județului Iași, „tovarășul” Ion Iliescu. Luările de cuvânt ale participanților au durat destul de mult, eu amormisem în scaun și simțeam că începe să mă învăluie o ușoară abureală. Lângă mine, maiorul Corduneanu, care luase și el cuvântul, începuse să-și numere plictisit mărunțișul din buzunare. De fapt, eu eram interesat mai mult de discursul lui Ion Iliescu, despre care auzisem că, pe când era secretar în C.C. și răspundea de problemele tineretului, se spunea despre el că-i un „tip destupat”, prin urmare eram curios să-l ascult. În sfârșit, am auzit așteptata rostire: „are cuvântul tovarășul prim secretar Ion Iliescu”. Am ciulit urechile: ar însemna să vă mint dacă după atâția ani aș încerca să reproduc ceva din discursul său, îmi amintesc doar faptul că am fost foarte impresionat de accentele critice deosebit de severe privind viața socială la care se referea. Aproape că nu-mi venea să cred urechilor că în condițiile de atunci se puteau rosti asemenea adevăruri. Cum s-ar spune, „dădea cu firma în cap” sistemului, spunea niște lucruri pe care mi-ar fi plăcut și mie să le spun. Nu era nimic extraordinar dar era ieșit din comun că le spunea cineva cu funcție așa de mare. Corduneanu se uita la mine și eu la el, schimbând priviri semnificative, țin minte că la sfârșitul discursului a fost o explozie de aplauze prelungite, mai lipsea să se strige Bis.

Mai târziu, la un pahar de cotnărel cu Corduneanu, amândoi am fost de acord, profetic, că Ion Iliescu nu mai are zile multe ca prim secretar și, după cum știți, am avut dreptate.

*

După aproape trei ani de activitate a mea în această funcție „rătăcitoare”, s-a ivit în Direcție un sector unde se simțea nevoia unui „pălmaș” și așa m-am așezat iar la casa mea. Nu știu cât de mult am îmbunătățit activitatea de contraspionaj din județele respective, deoarece acolo majoritatea

cadrelor munceau cu multă dăruire și o reală competență, dar am reușit cu siguranță să le insuflu convingerea că nu sunt marginalizați și luați în seamă doar la controalele premergătoare ședințelor de bilanț. Sper să fi reușit să fac și ca munca lor să fie cunoscută și apreciată la nivelul Direcției de Contraspionaj.

Poate o să vă intrige tonul meu auto-ironic, legat de activitatea mea profesională, dar eu sunt de părere că după o jumătate de secol, pot privi cu detașare și o blândă ironie la tot ce am făcut sau nu am făcut bine. Prefer să las pe alții să spună dacă am avut sau nu ceva merite. Din păcate, acești „alții”, urmând ciclul vieții, se împrăștiează mereu. Nostalgiiile nu trebuie în mod necesar să fie însoțite de o undă de tristețe, sunt mulțumit că viața mi-a permis să-mi îndeplinesc nobila aspirație de a-mi sluji cu demnitate țara, iar aceasta face enorm de mult, sau chiar totul.

Col (r) Hagop Hairabetian

LUNGUL DRUM AL FILORULUI

(Secvențe nedocumentate)

*„Sunt obosit de drum, și-aș vrea
Să dorm trei nopți, trei zile-n șir...” (Esenin)*

În încercarea de a creiona câteva amintiri din activitatea mea în slujba țării, am ales acest titlu pentru o scoate în evidență efortul/îndârjirea pe care bărbații și femeile ce au acționat în spiritul serviciului (și de ce nu, al sacrificiului?) îl depun în scopul realizării sarcinilor de securitate națională.

În acest efort sunt angrenați voluntar și necon condiționat, suportând consecințe pe care, inițial, nu le prea înțeleg, dar le acceptă, membri de familie (soții, soți, copii, părinți, socri etc.) ori relații foarte apropiate despre care nu vorbește nimeni și, din păcate, nici chiar cei care conduc destinele serviciului nu amintesc și nu emit o fraza de firească mulțumire.

În ce mă privește, mulțumesc familiilor care ne-au înțeles, ne-au susținut, ne-au suportat lipsa și, de multe ori, nervii pe nedrept revarsați în mediul apropiat pentru cine știe ce nereușite profesionale temporare ori determinate de comportamentul absurd al unor decidenți ierarhici. Mulțumim că ne-ați crescut frumos copiii și prezentăm scuze copiilor pentru timpul în care am lipsit de lângă ei, noi aflându-ne angrenați în dispozitivul acțiunilor de securitate națională, pe... lungul drum al filorului. Dar mai mult, vă mulțumesc pentru faptul că ne-ați ajutat să ne păstrăm anonimatul, caracteristica esențială în activitatea unui filor.

Asprimea acesteia atârna greu, nu numai pentru cadrele operative ci și pentru unele soții, iar în activitatea mea am avut exemple de subordonați ale căror doamne nu au respectat anonimatul soților deoarece nu puteau să etaleze o anumită poziție socială comparabilă cu a altor femei din cercul relațional, preferând deconspirarea bărbaților ca ofițeri de informații, indiferent de consecințele profesionale și personale ulterioare. Acelora nu le mulțumesc!

Mai am de mulțumit unor personaje de care îmi amintesc uneori, și despre care le-am mai povestit, în decursul vremii, unor colegi:

- subofițerilor de miliție/poliție care ne-au indicat direcții de deplasare;
- doctorului Vancea din Vadul Izei, care m-a vindecat de cumplite dureri de cap, după zile lungi și obositoare;

- lui baciul Nuțu, care ne-a ospătat, de atâtea ori, cu pită, slană și palincă;
- românului din Budești, căruia îi prezint și scuze pentru minciuna de a-i fi promis că îi voi trimite fotografiile;
- țărâncii din Bloaja, care mi-a dat detalii pentru a regăsi mijlocul de transport pierdut din filaj;
- ospătarului de la restaurantul Curtea Veche din Sighetul Marmăției, cu scuze pentru sperietura pe care a suportat-o (îți amintești, Romică?);
- țăranului român și creștin din Oncești, care văzându-ne pe mine și pe un coleg cum ne „legendam” pe malul apei, într-o sfânta zi de Paști, ne-a ospătat cu drob de miel, pască, șuncă, ouă și palincă, pentru ca „să mănânce și obosiții călători în lungul lor drum...”;
- taximetristului R, care mi-a povestit în 1990 despre faptele de arme ale „politrucului” unității - Țigănuș, din 22 decembrie 1989, și care mi-a oferit și un loc de muncă, ulterior evenimentelor;
- fostei mele colege de liceu și actorie, Maria B.;
- vecinilor mei de la fostul domiciliu, care în zilele fierbinți ale mișcărilor revolutionare, „mirosind ceva”, mi-au păzit ușa casei; lui Liviu, prieten care îmi cunoștea apartenența și mi-a pus la dispoziție mașina pentru a observa întâmplările și a verifica zvonurile;
- tuturor prietenilor care m-au iubit, m-au acceptat, nu m-au uitat și, uneori, mi-au furnizat date de interes pentru siguranța națională;
- lui Dorel Bud, care, după ce maiorul A., în lipsă de acțiune „revoluționară”, ne-a convocat efectivul, prin diverse tertipuri, și ne-a pus sub paza soldaților înarmați, în ajunul Crăciunului, ne-a adus țigări și ceva de-ale gurii, motiv pentru care a fost și el pus sub pază, împreună cu noi;

Din nefericire, s-a pus piedică instituției informative, s-au anihilat sursele profesionale, s-au anihilat mijloacele umane, informative, s-a căutat contracarea filorilor care, încă liberi fiind, observau strada și mersul evenimentelor. Nu în zadar l-am pomenit pe „politrucul”, Țigănuș, care în calitate de locțiitor politic, cu pistolul mitralieră în bandulieră, însoțit de fauna orașului, a deconspirat sediul filajului din acel frumos municipiu. Alo, Țigănuș,

ce te-a mânat pe tine în luptă, soldat credincios al Partidului Comunist? Cine ai fost, cine ești, unde ești? Vreau să te văd, vreau să te privesc în ochi!

Lungul drum al filorului înseamnă nu doar miile de kilometri parcurși pentru observarea obiectivelor. Înseamnă pregătire, atitudine, caracter, grijă față de implicații, explicații, decizie, asumare, muțenie, dăruire, etică profesională, răbdare, tenacitate, responsabilitate, rezistență fizică și psihică, inteligență, creativitate, atitudine pozitivă, inițiativă, respect față de obiective, față de cazurile aflate în lucru, față de colegi și, mai ales, patriotism.

De câte ori nu ne-am îndepărtat propriile interese și ne-am alungat gândurile pentru a ne putea concentra asupra acțiunilor? A contabilizat cineva suferința interioară a acestor bărbați și femei dedicați/te serviciului? Nu doresc să se sperie candidații care își depun autobiografiile pentru serviciile de informații, unii cu dedicație pentru filaj, dar această profesie nu este un simplu „job” (dacă o privești așa, nu cred că e cazul să „aplicai”). Toate aceste calități și abilități se dobândesc (sigur, unele trebuie să fie „la purtător”) dar, mai ales, este nevoie de educația răbdării. Cu aceasta am avut de lucrat în timp, și cu subordonați proveniți din angajări directe, dar și cu unii care, prin reconversie profesională, au ajuns la filaj.

Popasuri... pe lungul drum al filorului

Între suspiciunile sectorului informativ s-a aflat și „rutinierul” domn „Ț”, cunosător foarte bun al activităților și mijloacelor informativ-operative.

Cereri de filaj, acțiuni cu rezultat nul. De fiecare dată același traseu, același comportament, aceleași clădiri și locuri vizitate, mecanic, sistematic, rutinier... Reproșuri din partea colegilor de la profilul informativ. Până când, enervat și, profitând de o cerere de studiu, am organizat, în fiecare zi liberă, dimineața, chiar cu puține efective, urmărirea „Țiului”. Și, ce să vezi, după o perioadă de răbdare, am asistat, personal, la preluarea unui document, într-o biserică, de la o femeie vizibil agitată și care a plecat imediat. Singur și neajutorat, aflat în imposibilitate de comunicare, am reușit să observ doar mijlocul de transport cu care individul a plecat, reținând o parte din numărul de înmatriculare și alte câteva caracteristici. Raport, agitație, neîncredere, apoi selecție. Am identificat legătura. Alte suspiciuni, nu prea pare a fi... - Păi tocmai asta-i, de ce trebuie să pară a fi? Ulterior, s-a stabilit că „Țiul” era atașat

unui serviciu de informații și o folosea pe doamna inginer ca sursă umană. Prin implicare și răbdare am lămurit un segment al acelei situații.

*

Aflat cu misiuni specifice într-un important oraș istoric din România, primim ordin pentru urmărirea unui diplomat străin, personaj cunoscut ca ofițer de informații. Nume, prenume, hotel, parțial număr de înmatriculare. Organizare, căutare, nervi, reproșuri, tensiuni colegiale. Doar că subordonații mei gândeau, au cercetat „câmpul” în mod inteligent și,... ce să vezi?... Au găsit „Lădița”, autoturismul domnului diplomat, într-o parcare adiacentă unui traseu turistic. Reorganizare, noapte, dimineață, zi..., răbdare, dar „tehnicianul” a făcut o greșală. A trecut pe la autoturism, înainte de a pleca în misiune. Ce a urmat ne-a uimit... 4 ore de autoverificare pe niște trasee parcă dinainte stabilite, pentru ca, în final, să viziteze o clădire accesibilă doar conaționalilor lui.

*

Calmul și orientarea, atitudinea, adaptarea la mediu?

Într-un context foarte aglomerat, una din colegile noastre, cu mijloace la purtător, a fost înghesuită, pur și simplu, de către domnișoara urmărită, care, obosită fiind, s-a așezat lângă ea, apoi și-a culcat efectiv capul și bustul pe fizicul kolegei. Nu ar fi fost nimic deosebit, dacă noi nu am fi cunoscut că respectiva căutătoare de informații, avea preocupări homosexuale... În aceeași acțiune, filmarea realizată de către noi ne-a prezentat o persoană exuberantă, excesiv de veselă și mulțumită în momentul în care a preluat un material informativ deosebit de bogat, culmea, de la un profesionist cu atitudine cetățenească.

*

Anul 1988 ... Cerere de filaj pe numele unui cetățean străin, cadru de informații sub acoperire. Organizare, preluare, preocupare, atenție, oboseală (cred că și din partea lui) ... Efective și mijloace reduse.

Personajul s-a deplasat, timp de o săptămână, în zone importante din județul Maramureș, fără a se constata nici o preocupare pentru perimetrele turistice. Deși le folosea ca acoperire, nu prezenta un interes deosebit pentru folclor sau tradiții, ba se mai și „pierdea” în spații izolate. Pleca dimineața iar seara revenea la locul de cazare. Rutină. Din acea rutină și din rutele explorate

ne-a venit și ideea de a solicita, prin șef, o hartă militară veche... Ce se întâmpla? Domnul respectiv confrunta harta cu terenul... S-a confirmat în ultima zi de filaj când, în gara Sighetu-Marmației, a măsurat ecartamentul cu pasul, pantof după pantof. Sunt convins că omul știa ce număr poartă.

*

În general, Sfintele Sărbători de Paști și de Crăciun nu le prindeam acasă cu familia – eram acolo unde erau obiectivele de securitate. Într-o acțiune organizată în pripă, cu timp, spațiu și traseu prelungit și necunoscut, în ajunul Paștilor, în Maramureșul meu drag, am ajuns, cu doamna care reprezenta o cunoscută agenție de culegere de informații, într-o cunoscută zonă rurală.

După câteva minute de mișcare, a revenit la locul de cazare dintr-un apropiat municipiu. Am luat măsurile adecvate și ne-am liniștit pentru odihnă. După o vreme, echipa de veghe ne-a semnalat că distinsa doamnă a părăsit hotelul. Am mers și noi până la o frumoasă biserică, unde o mulțime de români în straie de daci se pregăteau să participe la slujba de Înviere. Doamna a parcat autoturismul și, repede, s-a pierdut în mulțime.

Am încercat să o urmăresc, dar nu a fost cu putință. Mi-am dat seama că nu am nici o șansă, așa că am revenit la autoturismul operativ, m-am aranjat la costum și cravată, după care, cu aparatul de fotografiat pe umăr, am pășit liniștit prin mulțimea de localnici politicoși și respectuoși, ce îi facea loc „domnului de la oraș” să intre în biserică. Așa am ajuns în pod, de unde vedeam suficient ca să o pot fotografia pe doamna „Anna” în compania mai multor persoane suspecte ori stabilite a fi cadre sau agenți de informații în slujba unor puteri străine, prezente în România sub diverse acoperiri...

*

Toamna trece, vine iarna, activități normale, cotidiene, cu sarcini prevăzute în ordine și solicitate în cererile de filaj. Am primit ordin să preluăm un obiectiv, participant la Festivalul de datini și obiceiuri de iarnă de la Sighetul Marmației. Domnul, cadru de nădejde al unei puteri străine și, evident, prietene, se mișca zonal, obositor și foarte sociabil, luând legatura cu tot felul de persoane aflate în spațiul lui de manifestare. Noi, puțini și obosiți, încercam să păstrăm o distanță de observație pe terenul extrem de aglomerat, cu perioade de zgomot, dinamism și scene plăcute pentru ochii turiștilor.

În acel context, obiectivul a realizat o întâlnire de 1-2 secunde cu un bărbat căruia i-a dat un plic, moment în care, din cele trei ce au declanșat, aparatul de fotografiat al colegului Liviu a surprins cea mai clară și semnificativă secvență. Ulterior, personajul a fost destul de liniștit și preocupat de consumul unei băuturi tradiționale. Pentru noi, greutatea a constatat în identificarea legăturii, pe care am realizat-o, spre mulțumirea noastră și a colegilor dintr-un județ limitrof.

*

Lungul drum al filorului poate fi uneori chiar amuzant...

Zi de toamnă. Eram într-o acțiune de rutină, când obiectivul vizitează o clădire publică din centrul vechi al orașului. Aflat în misiune de circulație, cel mai „așos” cadru de poliție din zonă, domnul Buda, oprește și verifică documentele participanților la trafic. Nea Vasile, colegul nostru, poziționează autoturismul într-un loc propice observației, dar nerespectând indicatoarele din teren, după care trece pe scaunul din dreapta șoferului și așteaptă calm, cu o scânteie amuzantă și jucăușă în privire.

La puține minute, polițistul observă „Dacia” gri și pune capat verificării celor patru autoturisme oprite deja, pentru a se lămurii cu privire la mașina colegului, care „visa”, total absent la problemele gnoseologice ce frământau creierul agentului.

Domnul Buda îl întreabă de sănătate, ce face, dacă îi este cunoscut semnul de circulație etc. Colegul nu știe nimic, nu are permis, habar nu are unde este conducătorul auto... Omul cu caschetă îi cere să îl trimită la el când se întoarce, apoi revine la șoferii care îl așteptau. În mod firesc, când obiectivul filat a plecat, colegul a trecut la volan și a demarat.

Uimit, subofițerul și-a luat cascheta de pe cap, a trântit-o de asfalt înjurând temeinic, a recuperat-o, apoi a urcat la volanul autoturismului instituției și s-a deplasat la sediul Miliției Municipiului pentru identificare.... Conflictul s-a aplanat ulterior, pe cale instituțională, dar Buda tot mai mustăcea, simțind că a fost luat peste picior.

*

Lungul drum al filorului presupune concluzii bazate pe observații serioase și intuiție filtrată de experiență. Aș putea să dau zeci de exemple, dar mă voi opri doar la următorul:

Un distins domn, participant activ la creșterea nivelului învățământului românesc prin aparența oficială de profesor, vizita frecvent reședința de județ în care îmi desfășuram activitatea, parcurgând pentru aceasta circa 400 km., în scopul contactării unei legături cu care făcea schimb de informații. Cei doi aveau certe preocupări informative. După a doua vizită a profesorului, am afirmat că, în mod sigur, are pregătire militară (pot să descriu modalitățile uzitate pentru descoperirea eventualelor urmăritori, chiar în tandem cu legatura) aspect confirmat ulterior, stabilindu-se apartenența lui la o structură militară straină. Mi-a plăcut omul! Am avut ce să învăț de la el.

*

Dar drumul filorului nu înseamnă numai succese. Ele se împletesc cu nereușite generate de inabilități profesionale, condiții de mediu, activitatea celor urmăriți, întâmplări etc. Îmi amintesc că, urmând un obiectiv la stabilirea unei adrese, prin anul 1985, am ratat intrarea în lift, probabil din cauza distanței inadecvate, dar m-a salvat un coleg, care a alergat pe scări opt etaje, cu o determinare remarcabilă, reușind să observe la timp apartamentul vizitat.

*

Uneori, așa se întâmplă în activitatea de informații, filorul devine, la rândul lui, obiect al filajului. Mi s-a întâmplat și, în unele cazuri, am stabilit acest fapt. Aveam obiceiul de a proceda la autoverificări cotidiene, atitudine pe care am încercat să o insuflu și subordonaților mei, iar practica a dovedit necesitatea și eficiența ei. Nu am aroganța de a afirma că „m-aș fi prins” de fiecare dată, dar cu unul dintre urmăritori m-am întâlnit în repetate rânduri, cu diverse ocazii. Nu am discutat nimic, niciunul, despre aceasta. De ce să fi fost lipsiți de discreție și să ne punem în situații penibile?

*

Lungul drum al filorului înseamnă cunoașterea profundă a zonei, teren de confruntare, abilități psihologice de analiză a acțiunilor urmăritului, dispoziție pentru comunicare și lucru în echipă, rezistență la factorii de stres psihic și fizic, cu tot ce înseamnă vara-căldură și iarna-frig, oboseală și nesomn uneori, chiar dacă aplauzele sunt primite de către alții. Îmi amintesc că într-o acțiune pe profil antiterorist, cu puține forțe umane, nu am pus geană pe geană 72 de ore, aflându-mă coordonator în teren. Am stabilit cu șeful unității, colonelul CV (cărui îi mulțumesc pe această cale că m-a tratat ca pe un

specialist și consilier în materie de filaj, în toata perioada în care i-am fost subordonat) că ar trebui să ne retragem. Nu am apucat să ridicăm forțele, că domnul comandant a revenit cu rugămintea de a continua filajul, urmare a solicitării unității centrale. Am acceptat, și nu pot expune nici poziția și nici „elasticele” mele condiții de care aveam nevoie și pe care le-am raportat. Una dintre ele era să întrerupem orice modalitate de comunicație în direcția mea, reluând-o doar după un interval precizat. Doar că, spre destinderea noastră, obiectivul și însoțitorii lui au părăsit spațiul adiacent înainte de expirarea timpului indicat, eu aflându-mă deja în cea mai bună poziție pentru un observator. Satisfacție? Da! Colegilor de la profilul informativ li s-au limpezit niște aspecte mai mult decât generoase.

*

Personal am iubit lungul drum al filorului și l-am parcurs cu pasiune, cu patimă, așa spune, deși puteam, și mi s-a propus, să lucrez și pe profile informative, fiind pregătit în acest sens. Dar mi-a plăcut să fiu în proximitatea obiectivului, să fac observații, să reușesc descifrarea profilelor psihologice, extragerea de concluzii care să îi ajute pe colegii de la informativ la clarificarea unor aspecte, confirmarea ori infirmarea datelor deținute prin alte surse. Deși sunt depozitarii unor date sigure, din modestie și respect deontologic, filorii nu au scris și nu au „vândut” informații cunoscute din activitatea lor, iar atunci când au scris aspecte din realitate au fost supuși tirului și ironiei unor *făcători* de mass-media pe care nu-i interesează adevărul istoric ci distorsionarea lui, într-un sens care nu face cinste, dar probabil este eficient financiar. Tocmai de aceea, îi rog pe cei cărora le intră spre studiu un document redactat de filaj, să-l înțeleagă ca pe un suport de adevăr verificat sau, pur și simplu, ca pe un adevăr!

Filajul presupune atitudine nepartizantă, nepersonală, activă față de realitate, judecată atentă, o stare perpetuă de atenție și concentrare, curaj asumat în limitele cunoașterii și mult, mult patriotism, grijă și stabilitate în momentele în care ai impresia că ești singur în Univers.

Colonel (r) Gheorghe Delurean

ATITUDINI

Colțul mizantropului

SE CLATINĂ STATUL ISLAMIC?

„Voi, americani, voi, europeni, nu Statul Islamic a început războiul împotriva voastră, așa cum vă mint guvernele și media voastră. Voi sunteți cei care ați început agresiunea împotriva noastră, deci voi sunteți responsabili și voi trebuie să plătiți prețul. Voi trebuie să plătiți când economia voastră se va prăbuși. Voi veți plăti prețul când fiii voștri se vor întoarce acasă infirmi cu amputări, în coșciuge sau bolnavi mintal. Voi veți plăti prețul când veți călători cu teamă în alte țări. De asemenea, veți plăti când o să circulați pe străzi privind cu teamă în stânga și dreapta ca să nu întâlniți musulmani. Nu o să vă simțiți în siguranță nici măcar în casele voastre. O să plătiți, iar noi vă vom pregăti în continuare tot ce poate să vă lovească mai abominabil”.

Am reprodus mai sus un scurt avertisment publicat nu demult în revista magazin digital „*Dabiq*”, organ oficial al Statului Islamic, care ilustrează cel mai bine cum îi văd jihadiștii pe occidentali și ce proiecte au. Când eu scriu aceste rânduri, feroșii jihadiști sunt goniți din localitatea irakiană Mossul și se dau lupte grele chiar în perimetrul fiefului lor vremelnic, orașul Raqqa, iar „imensitatea” mult visatului Califat se reduce zilnic, probabil până la disoluție. Datele problemei se schimbă și, departe de a fi rezolvată, ea va deveni și mai periculoasă pentru Occident. Spun asta cunoscând caracterul revanșard și nemilos al jihadiștilor.

Este greu de crezut că fanatizarea islamică și cruciada împotriva Occidentului, care este pentru ei o poruncă a lui Allah, vor dispărea odată cu Statul Islamic, care de fapt nu are consistența unui stat adevărat, este doar o idee politico-religioasă. Aș vrea să fiu un profet mincinos, dar sunt sigur că fenomenul terorist, mai ales cel sinucigaș, va cunoaște o escaladare până la cote neatinse. Nu vi se pare simptomatic măcelul din Las Vegas? Deși Statul Islamic s-a grăbit să-și asume acest atentat, poliția susține că în acest caz nu este implicat jihadul islamic și că autorul atentatului ar fi fost un milionar descreierat. Așa o fi, sau poate vor să liniștească spiritele americanilor. Se

zvonește (nu-mi plac zvonurile care sunt vorbe aruncate în vânt) că asasinul îmbrățișase de câteva luni cultul musulman, dar autoritățile americane susțin că respectivul nu făcea parte din nici o grupare politică sau religioasă, iar fratele asasinului ar fi susținut că acesta nu avea pasiunea armelor, dar în camera hotelului de unde a tras s-au găsit un mare număr de arme de diferite calibre, printre care și un AK-47, arma preferată a teroriștilor islamici, iar acasă avea o colecție numeroasă de arme semi-automate. Totuși mă frământă și pe mine câteva întrebări de mizantrop: cine i-a procurat automatul AK, când se știe că în SUA este interzisă comercializarea armelor automate, și de unde la un prosper american ideea unui atentat-kamikaze foarte bine și îndelung organizat? Acestea sunt numai câteva din noianul de întrebări la care probabil caută răspuns și poliția americană.

Este oare Occidentul pregătit să facă față unui val de acțiuni ale jihadiștilor care nu mai au nimic de pierdut decât jurământul față de Allah? Să nu se supere nimeni, dar din ce am văzut până acum eu cred că NU.

Dl. John Brennan, fost director al CIA, într-un interviu acordat canalului de televiziune CBS, afirma că jihadiștii folosesc acum mijloace tot mai avansate și că terorismul a evoluat, devenind tot mai greu de depistat și interceptat mijloacele lor de legătură când tehnologia de transmitere a informațiilor este atât de integrată în întreaga societate care se specializează permanent.

Presupun că odată cu victoria definitivă a coaliției militare anti-califat, câteva mii de jihadiști scăpați se vor răspândi, probabil, în toate colțurile lumii, predilect prin Europa în calitate de „refugiați” și chiar pe continentul american, iar staff-ul se va refugia într-o țară musulmană mai de încredere cum ar fi Yemenul sau Nigeria, de unde să poată coordona pe mai departe acțiunile de represalii. Ca și cum presimțeau apropiatul deznodământ, iată ce se scria de curând în publicația digitală „Al Rummyah”, de asemenea aparținând Statului Islamic: *„Sunt sute de soldați ai Califatului ascunși (disimulați), care pot răspunde imediat la comanda de propagare a terorii în Occident sau Orient, cu cuțitul, cu centura-capcană, cu mașinile lor capcane și cu orice armă care le poate cădea în mâini, convinși că Allah îi va ocroti”*. Aceeași publicație, în numerele din ianuarie și februarie 2017, prezenta instrucțiuni de folosire a gazului sarin și rețete pentru prepararea cocktail-ului Molotov.

Trebuie să recunoașteți, stimați cititori, că numai o simplă lecturare a celor de mai sus, mai ales când auzi de gazul sarin care le trezește japonezilor amintiri de groază, simțim așa, parcă o răcoare pe coloana vertebrală, că doar suntem și noi europeni, din fericire ceva mai de la est, deci nu tocmai occidentali, dar ne-am împrăștiat peste tot în acest continent. Nu-i vorba de lașitate, ci de nesiguranța pe care ți-o creează un adversar care pândește din umbră și te lovește când ți-e lumea mai dragă, doar pentru simplul motiv că ești un creștin european care îți faci de lucru sau te plimbi prin țările și aeroporturile Occidentului.

De ce, în fond, sunt atât de înverșunați jihadiștii islamici împotriva Occidentului creștin și nu numai? M-am lămurit după ce am parcurs mai multe materiale propagandistice și cu conținut ideologic ale jihadiștilor: în primul rând, oamenii aceștia nu suportă democrația, pe care o consideră o „religie” falsă și o formă de guvernământ de import impusă de occidentali, un produs al necredincioșilor (oare nu s-a găsit cineva să le spună că democrația este o „invenție” a grecilor antici? Nu o fi ea cea mai perfectă formă de guvernământ, dar este de preferat tiraniei personale). Pentru ei, așa zisa „primăvară arabă” a fost o simplă oglindire a tineretului musulman occidentalizat și intoxicat cu iluzia unei vieți democratice (revista „*Dar al Islam*”). De asemenea, ei consideră că noțiunile de „suveranitate” și „naționalism” sunt specifice „necredincioșilor”, contrare Coranului, impuse musulmanilor de reformiști laici sub influența Occidentului. În acest sens, sunt ostracizați de către jihadiștii Statului Islamic atât Talibanii cât și Frăția Musulmană, care au în ideologia lor noțiuni de suveranitate și naționalism cu atributele sale – limbă, cultură. Una dintre acuzațiile cele mai grave aduse Occidentului este faptul că protejează pe evrei și Israelul. Pentru jihadiștii islamici, singura ideologie acceptată de Coran este unitatea tuturor musulmanilor, indiferent de etnie, și desființarea frontierelor din lumea arabă create artificial de coloniștii occidentali (am citat din „*Al Rumyah*”).

Apropo de această denumire: *Al Rumyah*, în traducere, înseamnă Roma, iar jihadiștii fac referire la Imperiul Roman care, în ciuda puterii și strălucirii sale, a dispărut sub năvălirea popoarelor migratoare, iar ei sunt convinși că tot așa Occidentul sfidător va avea soarta *Al Rumyah* și va dispărea înghițit de musulmanii care sunt chemați să facă mulți copii, care vor devenii „leii” cuceritori și vor sfârâma, din interior și exterior, puterea Occidentului.

Se poate spune că din ultimele estimări se remarcă aspecte de șubrezie a Statului Islamic, care a început din interior odată cu apariția fenomenelor de corupție, iar emblematică în acest sens a fost fuga în Turcia a șefului poliției religioase a Statului Islamic, cu mai multe valize pline cu milioane de dolari. De asemenea, au început să apară disensiuni în rândul luptătorilor jihadiști care erau retribuiți cu subvenții mai mici decât ale luptătorilor străini veniți din diferite colțuri ale lumii. Chiar și în problemele de cazare au apărut serioase nemulțumiri, luptătorii străini primind locuințe mult mai confortabile, situate în afara zonelor supuse atacurilor aviației, iar toate acestea au început să erodeze moralul și combativitatea jihadiștilor arabi. În acest context, se poate afirma că, probabil, luptătorii jihadiști cu adevărat devotați pe care se mai poate baza acum conducerea Califatului sunt cei „ascunși” prin Occident, adică tocmai cei mai periculoși.

Pe teritoriul Siriei, inclusiv al Statului Islamic, sunt în curs de desfășurare simultan mai multe bătălii sângeroase, deoarece toate problemele religioase, teritoriale și mai ales politice din zona respectivă, ale Rusiei, SUA, Turciei, Siriei, Irakului, Iranului, kurzilor, Hezbollah-ului, Califatului, saudiților, ale šiitilor și suniților, etc. se rezolvă pe calea armelor. Este un soi de război în care toată lumea se luptă cu toată lumea, interesele se interferează cu rapiditate și uneori nici nu mai știi cine este aliatul și cine este inamicul. În ironia mea mizantropică, nu m-aș mira să aud într-o zi că și Coreea de Nord este amestecată pe acolo, unde au deja câțiva luptători voluntari. Numărul morților, majoritatea civili, greu de stabilit cu exactitate, a fost estimat de ONU în 2016 la 400.000, din care aproximativ 14.000 copii, iar numărul răniților trece de 1,5 milioane, ca să nu mai vorbim de sutele de mii de familii care au luat calea bejeniei.

Sinistru tablou ne oferă, încă din primele două decenii, civilizația secolului XXI. Oare ce va mai urma ?

Col. (r) Hagop Hairabetian

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

FRĂȚIA MUSULMANĂ ȘI CALIFATUL GLOBAL¹

Motto: „Un Allah, un stăpân, o lege: accepți sau mori.”

Descrisă în mass-media occidentală ca o mișcare ideologică reformatoare a autocrațiilor din lumea arabă, Frăția Musulmană a dobândit în ultimii 10 ani o „aureolă” revoluționară. Această „aureolă” a legitimat „primavara arabă”, valul de anarhie din Nordul Africii și din Orientul Mijlociu (MENA) inițiat și alimentat de Mișcare în anii 2011 și 2012, care a avut ca rezultat îndepărtarea de la putere a regimurilor naționaliste arabe, proliferarea terorismului și emergența regimurilor islamiste. În tot acest timp, analiștii occidentali au descris Mișcarea drept „islamist moderată”, axată pe grija față de semenii, urmărind crearea *ummah* (a lumii islamice) prin mijloace de tip *soft-power*, non-violente, ideologice și economice. Argumentele occidentalilor, intens promovate de rețele de mass media precum Al Jazeera, au fost clădite pe eșafodajul social al Frăției. Îmbinând responsabilitatea socială cu activismul politic de sorginte islamică, Frăția Musulmană a dezvoltat o rețea extrem de eficientă de ajutorare a populațiilor musulmane aflate în nevoie, suplinind ineficiența administrativă a regimurilor politice laice. Dar fractura dintre Qatar și Arabia Saudită a scos la suprafață informații privind legăturile oculte ale Frăției Musulmane cu organizații teroriste precum Al Qa’ida, Hamas, Jihadul Islamic, DAESH.

Prin urmare, ce este Frăția Musulmană? Este doar o mișcare ideologică? Este o organizație teroristă bine mascată de o inteligență agendă socială? Sau a devenit un actor nonstatal global complex, care

¹ Fragmentele prezentate fac parte dintr-un articol inclus într-un volum de studii geopolitice aflat în curs de publicare.

utilizează tactici hibride pentru a reclădi Califatul și a-i conferi anvergură globală?

ORGANIZARE ȘI CONDUCERE

Frăția Musulmană este o organizație non-guvernamentală islamistă globală, alcătuită din filiale statale cu un anumit grad de autonomie, unite prin natura intereselor comune (ideologice, financiare, logistice etc).

Frăția Musulmană Egipteană, organizația „mamă” pe modelul căreia s-au construit toate celelalte filiale/organizații statale, are o structură piramidală, de tip militar, având la bază *usra* - „familii”. Fiecare „familie”/pluton este alcătuită din minimum 4-5 persoane conduse de un *naqib* – *căpitan*, care se reunesc săptămânal și sunt unite de o profundă camaraderie (a se vedea atacul terorist din Barcelona din data de 18 august 2017, unde faptașii erau membrii unei „celule” asemănătoare unei astfel de familii). Nivelul următor este reprezentat de *shuaba* - *clanuri/companii* și de *mintaqa* - *falange/batalioane*. Peste batalioane se află *muhafaza* – *guvernorate/corpur* de armată și *qita* – *sectoare/armate*.

Conducerea supremă a Frăției Musulmane Globale este alcătuită din *Majlis al-Shura* – *Consiliul Consultativ (parlament)* și *Maktab al-Irshad* - *Biroul de Îndrumare/Biroul Executiv (guvern)* condus de *Al-murshid al-‘aam* - *Ghidul Suprem/Comandantul Suprem* și de adjuncții acestuia.

*Ghidul Suprem*² este cel mai bătrân, unanim respectat și mai vechi membru al Consiliului Shura/Biroului Executiv. Este propus de Biroul Executiv și este ales (împreună cu adjuncții săi) prin vot secret, o dată la 6 ani (începând din anul 1990), de către membrii Mișcării, reuniți în Conferința Generală a Consiliului Shura (în trecut, Ghidul Suprem avea mandat pe toată durata vieții). Este ajutat în activitate de câțiva adjuncți și are în subordine directă un Purtator de Cuvânt.

Departamentul de Intelligence (neoficial) și *Grupul Special* (neoficial) sunt subordonate direct Ghidului Suprem. Reprezintă structura modernă a *Aparatului Secret* specializată în culegere de informații, activități specifice și în coordonarea grupărilor militante.

²Ghizii supremi: Hassan al Banna (1928–1949); Hassan al-Hudaybi (1949–1972); Umar al-Tilmisani (1972–1986); Muhammad Hamid Abu al-Nasr (1986–1996); Mustafa Mashhur (1996–2002); Ma'mun al-Hudaybi (2002–2004); Mohammed Mahdi Akef (2004–2010); Mohammed Badie (16 ianuarie 2010 - prezent).

Oficial, la ora actuală, nu exista un departament/ramura militantă specializată în operațiuni teroriste.

Consiliul Shura/legislativ este alcătuit din 75-90 de membri aleși la fiecare patru ani de Consiliile Shura regionale. Acestora li se pot adăuga încă 15 membri desemnați de către Biroul Executiv. Deciziile sunt adoptate prin vot și sunt executorii. Are rol în planificarea activității organizației, formularea de noi politici/strategii, poate modifica/anula deciziile Biroului Executiv. Hotărârile acestui for pot fi modificate/anulate doar de către Conferința Generală a organizației. Consiliul Shura alege prin vot secret membrii Biroului Executiv și pe Ghidul Suprem.

Biroul de Îndrumare/Executiv, cu sediul în Cairo și funcție executivă, este alcătuit din 16 membri și este condus de *Ghidul Suprem*. Fiecare din cei 16 membri (majoritatea egipteni) răspunde de cate un departament (educație, recrutare, mass-media, logistic, activitatea surorilor musulmane, syndicate, intelligence etc). Biroul de Îndrumare este ales la fiecare patru ani, membrii acestuia putând deține maximum două mandate. Biroului îi este afiliat un Secretariat General. În situații de urgență dar și în cazul unor probleme de rutină se reunește *Al-hay'a al-da'ima* - *Comitetul Permanent* alcătuit din patru membri ai Biroului. Biroul stabilește locația Conferinței Generale a Consiliului Shura și ordinea de zi a dezbaterilor, de asemenea, prezintă anual un raport de activitate și supune votului Conferinței propunerile pentru anul următor. În situații excepționale, care nu permit convocarea Conferinței, Biroul Executiv preia prerogativele Consiliului Shura, situație valabilă în prezent.

Biroul Executiv transmite ordinele *Departamentului Politic*, care le pune în aplicare.

Începând cu anul 2010 a fost înființat și un *Departament Judiciar*, condus de un Consilier, având în subordine „tribunale” locale. „Judecătorii” sunt numiți de către Ghidul Suprem, cel care validează deciziile „instanțelor” și conferă caracterul executoriu al acestora.

Această structură a fost preluată de toate filialele statale, cu deosebirea că organizațiile sunt conduse de un *Masul – Lider*, numit de Biroul Executiv. Filialele din statele arabe sunt subordonate oficial Frăției Musulmane Egiptene, în timp ce filialele din statele non-arabe păstrează o autonomie aparentă.

Cu toate acestea, structura în detaliu a rețelei panislamice este încă puțin cunoscută.

Începând cu anul 1982 s-a creat *rețeaua globală*, dispusă operațional în trei cercuri concentrice în jurul structurilor de conducere centrale (dominate de Frăția Musulmană Egipteană):

Cercul 1 - alcătuit din liderii filialelor statale ale Frăției care aplică deciziile structurilor centrale și cer aprobarea Ghidului Suprem pentru deciziile importante.

Cercul 2 - alcătuit din liderii filialelor statale ale Frăției care trebuie să se consulte și să ajungă la un acord cu Ghidul Suprem sau cu Biroul Executiv în privința problemelor interne.

Cercul 3 - nivelul acțiunilor independente care presupune planurile de acțiune, politicile, activitatea, dezvoltarea rețelei locale în deplină concordanță cu strategia generală a Mișcării, raportate structurii centrale fie la momentul aplicării lor fie în raportul anual.

Fiecare filială este obligată să se extindă local și să plătească anual o contribuție la bugetul general al organizației, a cărei valoare este stabilită de Biroul Executiv.

RECRUTARE

Selecția viitorilor „recruți” este realizată de recrutori specializați după toate rigorile și cu metodele unui serviciu de intelligence și durează în medie un an.

În primii ani de ființare ai organizației *bazinul de recrutare* era foarte divers, atât sub aspectul vârstei (tineri, adulți) cât și sub cel al ocupației (birocrati, studenți, intelectuali, muncitori, comercianți, țărani). Ulterior, recrutarea a devenit mult mai selectivă fiind orientată spre tineri pioși, proveniți preponderent din medii universitare (științe juridice, medicină și farmacie, științe umaniste, politehnică, științe economice, științele educației și pedagogiei etc) și medii militare (chiar dacă fără mare succes), dar și din copii de sex masculin cu vârstă minimă de 9 ani (în majoritate fiii activiștilor).

Conform unui raport publicat de Eric Trager, cercetător în cadrul *The Washington Institute*, fiecare nou recrut, cu vârsta minimă de 16 ani, trece printr-un *proces de avansare* sub directă supraveghere a unui evaluator. Avansarea este condiționată de vechimea în „serviciu”, receptivitatea la îndoctrinare, loialitatea și obediența recrutului, durează între 5 și 11 ani și parcurge următoarele etape:

- *muhib – simpatizant*: durează între 6 luni și 4 ani, are rol de educare și de îmbunătățire a profilului moral. Recrutul este afiliat unei familii unde este monitorizat sub aspectul pietății și al ideologiei;
- *muayyad – suporter*: durează între 1 și 3 ani, timp în care viitorul *frate* este obligat să predice în moschei, să recruteze adepți, să memoreze fragmente din *Quran* și din scrierile lui al-Bannā;
- *muntasib – afiliat nevotant*: durează 1 an și este considerat primul pas spre acceptarea deplină în organizație. Poate lucra într-una dintre filiale, este obligat să studieze *Quran-ul* și *Sunnah* și să doneze 8% din câștiguri organizației;
- *muntazim – organizator*: durează 2 ani, timp în care trebuie să memoreze în întregime *Quran-ul* și *Sunnah* și devine căpitanul unei familii sau comandantul unui clan. Este supus unor teste menite să îi aprecieze loialitatea și disciplina;
- *ach'amal – frate lucrator*: are drept de vot și devine eligibil pentru un loc în structurile de comandă ale organizației. Continuă să își coordoneze familia sau clanul, are *da'wah – chemare* pentru modul de viață islamic și este implicat în activități sociale.

Acest sistem de recrutare a fost implementat începând cu anii 1970 și este menit să elimine potențialii defectori sau spioni infiltrați în rândurile organizației (care, în opinia lor, nu vor avea răbdare să parcurgă îndelungatul proces de recrutare).

La sfârșitul procesului de recrutare, „fratele” devine un devotat slujitor al religiei, lipsit de alte ambiții personale, predispus radicalizării și fanatismului și capabil oricând să se sacrifice pentru cauză.

FINANȚARE

Sursele deschise nu abundă în date privind extinderea și diversitatea surselor de finanțare ale Frăției Musulmane. De altfel, sistemul de finanțare, considerat a fi „inima” rețelei, reprezintă secretul cel mai bine păstrat de membrii organizației, fiind coordonat doar de Ghidul Suprem, de adjuncții săi și de secretarul general.

Principalele surse de finanțare, conform surselor deschise sunt:

- donațiile membrilor rețelei (zakat - 10% din câștigul personal);

- donațiile sponsorilor privați (majoritari din statele Golfului Persic – Qatar, Kuwait, Egipt și din statele occidentale);
- donații ale sponsorilor privați/ONG-uri pentru combaterea islamofobiei;
- donațiile unor organizații non-guvernamentale, rețele de moschei (*zakat*);
- rețele de într-ajutorare islamică care organizează evenimente caritabile și conferințe publice și care întorc veniturile către Frăție – de ex: *Islamic Charities* cu sediul în Kuwait;
- profitul obținut din activități economice proprii și din investiții și plasamente financiare – de ex: despăgubirile plătite de regimul Sadat fiecărui membru al Frăției Musulmane deținut în perioada guvernării Nasser, câte 1000 de lire egiptene pentru fiecare an de detenție. Aceste fonduri au servit deschiderii de mici afaceri și angajării noilor recruți. Alte exemple sunt companii precum: *Arab Contractors* – cea mai mare companie de construcții egipteană cu peste 40 de filiale în Egipt și în alte țări, fondată și condusă inițial de Uthman Ahmad Uthman, fost consilier al lui Anwar el Sadat și ministru al construcțiilor în timpul guvernării Sadat; *Al-Sharif Group* – specializat printre altele în producția de mase plastice, industrie chimică etc.; *Al-Salam Group* – dezvoltator în industria turismului; *Al-Hilal Group* – holding care reunește companii cu domenii de activitate diferite (fibre acrilice, publicații și marketing, IT și comunicații etc);
- asociații lucrative cu oameni de afaceri/companii deținute de oameni de afaceri neafiliați oficial Mișcării care derulează activități comerciale/prozelitism în folosul Frăției, cu predilecție în domeniile sanitar (spitale, servicii de ambulanță, asistență medicală primară, farmacii, laboratoare), asistență socială, educație, mass media;
- rețeaua de bănci și instituții financiare islamice – de ex. *Faisal Islamic Bank of Cairo*, grupul *Lugano-Switzerland al-Taqwa*, *First Islamic Investment Bank of Bahrain*, *Qatar Islamic Bank* etc;
- ajutoarele financiare oferite de state pentru ONG-uri patronate în realitate de Frăție, specializate în activități sociale (de ex: *Palestinian Forum* din Marea Britanie care strânge fonduri pentru ajutorarea poporului palestinian);
- rețele de criminalitate organizată: spălare de bani, narcoterorism, trafic cu valută (de ex: vânzarea de dolari americani pe piața neagră), trafic de persoane (de ex: acuzațiile președintelui ceh Milos Zeman care i-a citat drept sursă a informațiilor sale pe ministrul de externe marocan și pe prințul moștenitor al UAE, și ale prim-ministrului ungar Viktor Orban de implicare

a Frăției în valul de migrație ilegală transfrontalieră care afectează Europa etc.), trafic de armament, contrabandă cu petrol și produse petroliere, care utilizează paradisuri fiscale pentru a-și ascunde veniturile și a facilita finanțarea „operațiunilor speciale” etc.

STRATEGIE, TACTICI, VECTORI

Principalele posibile obiective strategice ale organizației sunt:

- Pe termen scurt (1-10 ani):

- înlocuirea școlilor juridice moderate sunnite cu școala juridică ultraconservatoare hanbalită în întreg spațiul islamic sunnit;
- preluarea puterii politice în statele musulmane sunnite prin victoria în alegeri democratice a partidelor afiliate legal constituite (în cazul statelor seculare, urmată de islamizarea societății);
- creșterea bazinului populației musulmane afiliate în statele non-musulmane pentru a se atinge masa critică necesară creării polului politic;
- implementarea conceptului de „islamism moderat” și consolidarea imaginii de „organizație islamistă moderată” în paralel cu ocultarea componentei militantiste armate;
- consolidarea imaginii de „firewall” - contrapondere a islamismului radical și dezvoltarea relației de dependență a structurilor de informații/structurilor politice din statele țintă de colaborarea bilaterală;
- subminarea identității culturale a populațiilor majoritare non-musulmane prin impunerea unor norme ale propriei culturi minoritare, în numele corectitudinii politice și a discriminării pozitive;
- subminarea relațiilor de colaborare dintre principalele puteri interesate să limiteze influență și extinderea organizației (Israel, SUA, Federația Rusă, state europene, China, India, Japonia, Australia, Filipine, Indonezia);
- transformarea Moscheii Al Aksa din Ierusalim în loc de pelerinaj al Islamului, la egalitate cu Mecca și Medina (Karbala pentru shi’iti);
- recunoașterea internațională a Ierusalimului de Est ca și capitală a statului palestinian (conform declarației lui Safwat Hijazi);
- asigurarea finanțării pe termen nedefinit a jihadului global;
- susținerea jihadului global prin predicare, prozelitism, propagandă, personal, finanțare și suport tehnic și operațional.

- pe termen mediu (10-20 ani):

- atingerea pragului critic al populației musulmane afiliate din statele non-musulmane mici (cu populație până în 10 milioane de locuitori), schimbarea configurației etnice, confesionale, culturale, urmată de victoria în alegerile democratice a partidelor islamiste afiliate și preluarea controlului politic în statele respective;
- islamizarea statelor non-islamice prin constituții islamiste, prozelitism ofensiv și islamizarea instituțiilor de forță;
- dezvoltarea rețelei de state islamiste în cadrul organizațiilor internaționale pentru a legitima și impune recunoașterea Califatului Global.

- pe termen lung (20 de ani și peste):

- atingerea pragului critic al populației musulmane afiliate din statele non-musulmane medii și mari, schimbarea configurației etnice, confesionale, culturale, urmată de victoria în alegerile democratice a partidelor islamiste afiliate și preluarea controlului politic în statele respective;
- constituirea *ummah al islamiyah* – *lumii islamice*, a Califatului Global sunnit de jurisprudență hanbalită, cu capitala în Ierusalim.

Vectori:

- Rețelele de finanțare (donatori, state sponsor, bănci, organizații de caritate, corporații, întreprinderi mici și mijlocii) ale:
 - ✓ *rețelelor globale de agenți de influență* din mass media/internet, think-tank-uri, mediul academic, mediul politic, mediul legislativ, mediul administrativ, mișcări sindicale, uniuni profesionale, mediul militar, ONG-uri, instituții occidentale;
 - ✓ *partidelor politice/campaniilor* prezidențiale, parlamentare, locale, politicieni;
 - ✓ *rețelelor de investitori* în economiile statelor țință;
 - ✓ *centrelor islamice* alcătuite din moschei, grădinițe, școli și universități coranice;
 - ✓ *rețelelor de instituții sociale* (organizații de caritate, centre de ajutor reciproc, cămine sociale, centre de prim-ajutor, spitale și policlinici, servicii de ambulanță etc);
 - ✓ *partidelor islamiste* afiliate;
- Statele aflate sub controlul organizației (la ora actuală: Turcia, Qatar, Gaza/Teritoriile Palestiniene, Sudan care alcătuiesc capetele de pod, unde

puterea politică este complet controlată de Frăție; state eșuate precum Libia, Somalia, Afganistan, Irak, Siria transformate în pepiniere ale ramurii armate a Frăției, dar și alte state precum Maroc, Tunisia, Pakistan unde procentul populației afiliate a atins un nivel critic, care paralizează capacitatea de reacție a autorităților față de Mișcare);

- Rețelele de terorism - brațul armat al organizației menit să întărească prin contrapondere imaginea de organizație „islamistă moderată” a Frăției și dependența serviciilor de informații de colaborarea cu aceasta, la schimb cu tolerarea extinderii rețelelor/activităților organizației.

Acești vectori se adresează celor 3 tipuri de jihad:

(1). Jihadul inimii – prin centrele islamice, centrele de caritate și sociale etc;

(2). Jihadul cuvântului (gurii) – prin agenții de influență din mass-media, think-tank-uri, mediul academic, mediul politic etc;

(3). Jihadul brațelor – prin facțiunea armată, departamentul de *intelligence*, grupul special.

Tactici:

Tacticile folosite aparțin „arsenalului” oricărui război hibrid – nonlinear, de a patra generație – și cuprind:

1. Operațiuni de subversiune menite să altereze/paralizeze răspunsul politic al decidenților implicați în contracararea planurilor strategice ale organizației;
2. Operațiuni diversioniste (manipulare/negociere) menite să limiteze capacitatea de reacție a competitorilor politici/geopolitici;
3. Operațiuni de tip „steag străin”;
4. Operațiuni de tipul insurgenței, urmate de delegarea puterii și intervenție.

1. *Operațiunile de subversiune politică* utilizează atât agenți de influență plasați în poziții politice/strategice „cheie” în statul țintă cât și agenți de influență transformați în „lideri de opinie”. În acest scop, se utilizează mijloace de dezinformare/intoxicare și propagandistice, principalele teme urmărind:

- ✓ victimizarea organizației (de ex: discursul care o prezintă drept victimă a sistemelor antidemocratice, tiranice, represive, conservatoare);

- ✓ amplificarea consecințelor unei fracturi între stat și organizație în paralel cu paralizarea capacității de reacție a statului țintă (de ex: rapoartele privind consecințele declarării Frăției Musulmane drept organizație teroristă);
- ✓ implementarea conceptelor de „islamism moderat/radical” (deja preluate în analize de politică externă și de contraterorism);
- ✓ etichetarea organizației drept mișcare reformatoare, democratică (de ex: în 2011 a fost demarată o campanie de acordare a Premiului Nobel pentru Pace „martirilor eliberării” din Egipt care au fost uciși de regimurile autoritariste de la Cairo);
- ✓ consolidarea în mentalul colectiv a rolului său de *firewall* față de islamismul „radical”;
- ✓ subminarea coeziunii socio-interne naționale prin stimularea divergențelor în privința unor subiecte precum: migrația ilegală transfrontalieră, refugiații/migranții economici, drepturile minorităților etnice și confesionale, corectitudinea politică și discriminarea pozitivă (de ex: campaniile *Al Jazeera*, dar și ale altor instituții media/*think-thank* din perioada crizei migranților, povestea contrafăcută a micuțului kurd înecat pe plajă, publicată pentru prima dată de un anume Kenan Rahmani, care ar avea conexiuni cu Frăția Musulmană din SUA și Siria);
- ✓ subminarea coeziunii dintre aliații politici printr-o strategie de tipul *divide et impera* – crearea/finanțarea unor partide politice, finanțarea campaniilor electorale, finanțarea unor *think-thank*-uri, centre universitare, instituții mass-media, reprezentanți ai elitei intelectuale (de ex: legăturile dovedite dintre fostul Secretar de Stat Hillary Clinton și Huma Abbedin - a cărei familie este membră a organizației și sprijinul fățiș al Secretarului de Stat pentru rebelii anti – Mubarak);
- ✓ subminarea capacității de reacție a statului ca urmare a investițiilor masive în economie, mass media și în viața socială, crearea dependenței unui segment critic de populație de investițiile respective urmate de preluarea controlului politic (de ex: situația internă din Maroc, campania de blocare a intenției administrației Trump de desemnare a Frăției Musulmane drept organizație teroristă susținută activ de Turcia, Tunisia, Maroc, Iordania, Kuweit, Algeria);
- ✓ subminarea moralului cetățenilor din statele țintă prin mijloace propagandistice menite să chestioneze identitatea și credința populației în propriile sisteme de valori, norme, confesiuni religioase urmate de acțiuni

de prozelitism (de ex: prozelitismul practicat de imami în statele Europei Occidentale);

- ✓ subminarea capacității de reacție a cetățenilor din statele țintă prin asimilarea patriotismului cu xenofobia/nazismul/fascismul sau, după caz, prin criticarea decadenței școlilor islamice moderate, a sistemelor de guvernământ, a altor culturi și civilizații cu excepția celei islamice ultraconservatoare (de ex: criticile aduse de imamul Anjem Choudary societății occidentale, toată literatura hanbalită);
- ✓ subminarea eforturilor de contracarare a rețelelor de influență prin atacarea mediatică a instituțiilor implicate în acest tip de activități, atacarea mediatică în scop de compromitere a liderilor acestor instituții și de scădere a încrederii populației în probitatea profesională și morală a acestora sau prin utilizarea de agenți de influență plasați în poziții „cheie” din cadrul sistemului judiciar capabili să blocheze la nevoie demersurile legale (de ex: procesul de preluare a puterii în Turcia de către actualul președinte Erdoğan și partidul său AKP);
- ✓ compromiterea personalităților publice ostile sau necooperante în paralel cu atragerea liderilor vulnerabili (de ex: campania împotriva actualului președinte american Trump dusă de Linda Sarsour, membră a Frăției/Surorilor Musulmane din SUA);
- ✓ infiltrarea și preluarea organizațiilor musulmane existente (de ex: mișcările politice din Kosovo, Albania);
- ✓ dezvoltarea rețelei de centre islamice/moschei/școli coranice/instituții (organizații, centre) sociale în statele țintă pentru a servi acțiunilor de prozelitism, convertire și schimbare a profilului confesional al populației;
- ✓ susținerea mediatică a migrației pentru reconfigurarea bazinului etnic din statele țintă (obținerea statutului de refugiat urmată de întregirea familiei și utilizarea politicilor locale de sprijin social al familiei și al natalității);
- ✓ dezvoltarea rețelei de agenți de influență prin sponsorizări (de evenimente, centre de studii, publicații, universități etc), oferire de avantaje materiale, sprijin mediatic, sprijin informativ etc.

2. *Operațiunile diversioniste (manipulare/negociere) menite să limiteze capacitatea de reacție a competitorilor politici/geopolitici prin:*

- ✓ translatarea conflictelor dintre stat/state și organizație în sfera dezbaterii etice și „lawfare” concomitent cu declanșarea unor campanii mediatice menite să delegitimeze intervenția statului împotriva organizației (cazul „lawfare defensiv” al Kosovo, cele trei conferințe ale organizației din Istanbul și Lahore ulterioare puciului din 2013 și disputa mediatică privind puciul din Egipt care „a înlăturat de la putere un regim ales democratic”);
- ✓ utilizarea agenților de influență din mediul politic (state, organizații de lobby, persoane) pentru obținerea de rezoluții ONU de condamnare a agresiunii statului împotriva rebelilor sau de aprobare a intervențiilor multinaționale pentru restabilirea păcii, gestionarea crizei, ajutor umanitar care automat iau în calcul facțiunile rebele și le legitimează ca parteneri de dialog etc, (cazurile Bosnia-Herțegovina, Libia etc);
- ✓ evitarea alianțelor deschise cu organizații și persoane cu activități teroriste cunoscute pentru a menține aparența „moderației”;
- ✓ perpetuarea stării de ură a adepților față de celelalte culturi/civilizații prin: monitorizarea presei internaționale, urmată de manipularea/distorsionarea negativă a informațiilor la adresa organizației/Islamului; inflamarea violenței și menținerea musulmanilor “în spiritul jihadului”; incitarea constantă la ură a musulmanilor împotriva evreilor și respingerea oricăror forme de conciliere sau de coexistență cu ei.

3. *Operațiuni de tip „steag străin”(operațiuni sub acoperire concepute spre inducerea în eroare a adversarului/opinii publice astfel încât să pară a fi efectuate de către alți autori) în scopul:*

- ✓ legitimării unei intervenții a forțelor multinaționale (Libia, Kosovo etc);
- ✓ decredibilizării oponentilor politici (acuzățiile de rasism, islamofobie, fascism adresate președintelui american în exercițiu Donald Trump ca urmare a declarațiilor privind posibila includere a Frăției Musulmane în lista organizațiilor teroriste etc);
- ✓ spionaj/contraspionaj;
- ✓ pseudo-operațiuni.

Întrucât, până la demonstrarea adevăraților autori, suspiciunile privind originea operațiunii se pot înscrie în categoria conceptuală generică de „teorie a conspirației”, acțiunile de acest tip beneficiază de sprijin consistent din partea agenților de influență din zona media/propagandă în vederea ridiculizării eventualelor acuzații. Conform președintelui ceh Milos Zeman, migrația ilegală transfrontalieră provenită din Asia și Africa ar fi o operațiune a Frăției

Musulmane. Aceeași idee este susținută și de premierul ungar Viktor Orban, acesta acuzându-l și pe miliardarul George Soros de implicare în această operațiune. Dacă sunt adevărate, aceste date ar trebui coroborate cu declarațiile lui Hans-Georg Maassen, directorul Oficiului Federal de Protecție a Constituției din Germania și cu datele Frontex care afirmă că DAESH a folosit invazia migranților pentru a-și implanta militanții în Europa.

4. Operațiuni de tipul insurgenței urmate de delegarea puterii:

- ✓ utilizarea instrumentelor de luptă hibridă: forțe insurgente, grupuri tactice de „rebeli”, centre de antrenament și de suport logistic ale insurgenților, atacuri cibernetice, blocarea comunicațiilor militare și civile, distrugerea infrastructurilor critice etc;
- ✓ preluarea controlului principalelor instituții administrative de către puterea insurgentă urmată de organizarea de „alegeri libere” în scopul „legitimării” noii conduceri.

Un aspect important îl reprezintă alianța cu **organizații „progresiste” – neo-marxiste/anarhiste/separatiste** (model de alianță dezvoltată de organizațiile teroriste patronate de Moscova încă din anii Războiului Rece), în baza platformei comune privind multiculturalitatea, diversitatea, corectitudinea politică (combaterea islamofobiei) și discriminarea pozitivă care le asigură sprijinul propagandistic al mass-mediei globale „progresiste” și al liderilor de opinie afiliați.

*

Prin urmare, ce este Frăția Musulmană? Este doar o mișcare ideologică? Este o organizație teroristă bine mascată de o inteligentă agendă socială? Sau reprezintă un influent actor nonstatal global, care utilizează tactici hibride pentru a reclădi Califatul și a-i conferi anvergură globală?

Răspunsul este evident: Frăția Musulmană reprezintă un actor nonstatal global, poate cea mai reușită expresie a panideii lui Karl Haushofer și cea mai perfidă expresie a globalizării. Animată de ideologia ultraconservatoare hanbalită, utilizând metodele de recrutare ale unui serviciu secret, având o structură de tip militar bazată pe disciplină și loialitate față de cauză, susținută de fonduri uriașe, de o strategie inteligentă și de aliați conjuncturali influenți, Frăția Musulmană devine tot mai greu de contracarat, drumul spre Califat fiind pavat cu sloganuri privind multiculturalitatea și corectitudinea politică. Mai

mult, contracararea este cu atât mai dificilă cu cât pretinsul fașionalism (între „moderați” și „radicali”) din interiorul Frăției nu reprezintă altceva decât o repartizare judicioasă a militanților conform specialității fiecăruia, în acord cu obiectivele tactice ale organizației.

În prezent există o polemică în desfășurare în SUA privind necesitatea includerii Frăției Musulmane în rândul organizațiilor teroriste. Argumentele folosite de ambele părți sunt solide și bine argumentate. Cei care susțin acest demers afirmă că Frăția Musulmană a pus bazele unei rețele islamiste care alimentează terorismul islamist global și că doar o astfel de măsură va permite autorităților să acționeze eficient împotriva acestei rețele prin blocarea/confiscarea conturilor bancare ale organizației și ale membrilor cunoscuți, închiderea centrelor patronate de aceasta, demantelarea filialelor, arestarea imamilor extremiști, închiderea moscheilor salafite și stoparea dezvoltării rețelei, cel puțin în spațiul occidental. De partea celalaltă, foștii aliați ai Frăției din CIA susțin că o astfel de măsură nu doar că ar arunca în aer stabilitatea în MENA, unde state precum Iordania, Kuweit, Maroc, Tunisia, Turcia, Sudan au procente importante din populație afiliate Mișcării amplificând migrația ilegală în Europa ci, mai mult decât atât, ar împinge aceste state în sfera de influență a puterilor competitive. Acestor argumente li se adaugă cele ale Pentagonului care încă mai desfășoară operațiuni anti-DAESH în colaborare cu grupări islamiste afiliate Frăției din Libia (brigăzile Misrata) și Siria. Fiecare argumentație conține adevăruri indiscutabile, concluzia fiind că doar cooperarea globală, între SUA, puterile emergente și monarhiile din Golf și, mai ales, determinarea politică a tuturor factorilor implicați poate stăvili expansiunea rețelei.

Există numeroase surse, mai mult sau mai puțin credibile, care citează o afirmație atribuită lui Miles Copeland, ofițer al *Office of Strategic Services* și, mai apoi al CIA, apropiat al președintelui Nasser și al Șahului Mohamed Reza Pahlavi, conform căreia Frăția Musulmană ar fi fost infiltrată la vârf de agenți americani, britanici, germani, sovietici, fiind mai mereu un instrument utilizat de marile puteri în competiția geopolitică. Dacă este adevărat și Mișcarea a fost un produs indirect al acestor servicii de *intelligence*, devine evident că, la ora actuală, Frăția Musulmană și-a depășit „maestrîi”. Cu tenacitate și gândire strategică, învățând regulile „jocului” occidental, dezvoltând alianțe cu structuri interesate să schimbe ordinea mondială (anti-semitismul/anti-creștinismul fiind elemente ideologice cheie), Frăția Musulmană a sfârșit prin a se folosi de

„stăpânii aparenți și momentani” conform propriilor interese, transformându-se din „*păpușă*” în „*păpușar*”.

Un „*păpușar*” al unei lumi neo-medievale, precum anticipa raționalistul Hedley Bull în anii 1970, care speculează libertățile democratice pentru a reclădi Califatul Global.

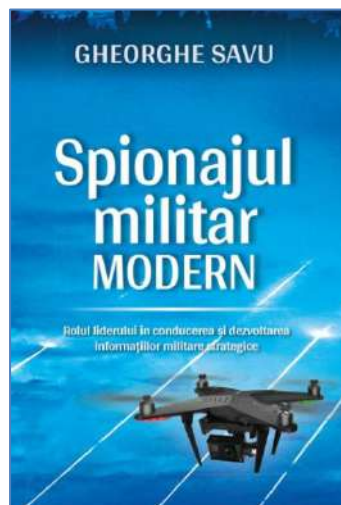
Dr. Alba Iulia Catrinel Popescu

Note de lectură

GL. (R) DR. GHEORGHE SAVU: SPIONAJUL MILITAR MODERN - ROLUL LIDERULUI ÎN CONDUCEREA ȘI DEZVOLTAREA INFORMAȚIILOR MILITARE STRATEGICE

Cunoașterea, deci și informația, înseamnă putere, iar obținerea informației este o artă care a evoluat și s-a dezvoltat continuu de-a lungul vremii. Nimic în această lume nu este mai bine înrădăcinat în practica națiunilor, a epocilor și a civilizațiilor decât activitatea de *intelligence*. Obiectivul acestei lucrări este clar explicat de autor, un profesionist al *intelligence*-ului militar.

În lucrare sunt analizate în detaliu cele mai importante aspecte ale conducerii informațiilor militare strategice din perspectiva performanței liderului acestora. Sunt abordate acele aspecte ale conducerii strategice care au contribuit la progresul informațiilor militare române. Munca susținută a tuturor ofițerilor de informații militare, strategia coerentă și vizionară a celor care au condus informațiile militare strategice, sprijinul conducerii politice a Ministerului Apărării Naționale și a statului, cooperarea cu structuri de informații militare occidentale și sprijinul cu informații și resurse de informații la nivel național și aliat, au făcut din informațiile militare române un contributor principal cu informații la fundamentarea deciziilor militare și politico-militare naționale strategice.

Cartea a fost structurată de autor pe șase capitole principale: 1) conducere competentă, de caracter și responsabilă a informațiilor militare strategice; 2) calitățile necesare liderului în domeniul informațiilor militare strategice; 3) rolul inteligenței emoționale în performanța liderului informațiilor militare strategice; 4) conducerea informațiilor militare strategice prin strategii de dezvoltare coerente și vizionare; 5) relația liderului informațiilor militare strategice cu societatea civilă și liderii militari și politico-militari strategici; 6) rolul liderului informațiilor militare strategice în conducerea și dezvoltarea cooperării internaționale.

În **prima parte** - *Conducere competentă, de caracter și responsabilă a informațiilor militare strategice* - autorul abordează importanța liderului în conducerea și dezvoltarea informațiilor militare strategice pornind de la faptul că acesta trebuie să îndeplinească următoarele trei condiții de bază: caracter impecabil, competențe profesionale la cel mai înalt nivel posibil și exercitarea actului de conducere pe bază de valori. Definind competența conducerii militare pe baza experienței proprii, autorul propune un *model al competențelor conducerii informațiilor militare strategice* pornind de la sistemul de valori specifice ofițerului de informații: loialitate, datorie, respect, altruism, onoare, integritate și curaj. În opinia sa, există șapte competențe principale care sunt necesare conducerii profesionale a informațiilor militare strategice: stabilirea viziunii și a obiectivelor strategice de dezvoltare, promovarea și gestionarea schimbării, perspectiva strategică, conducerea centrată pe obținerea de rezultate, dezvoltarea de relații externe, valorificarea factorului uman și gestionarea resurselor. Liderul informațiilor militare strategice trebuie să analizeze permanent măsura în care aceste competențe se reflectă în activitatea sa și să-și îmbunătățească în mod continuu actul de conducere în funcție de rezultatul acestei analize.

Partea a doua este intitulată *Calitățile necesare liderului în domeniul informațiilor militare strategice*. Ideea principală care stă la baza abordării calităților necesare liderului în domeniul informațiilor militare strategice este aceea că cei mai importanți factori în performanța conducerii sunt: personalul din subordine, natura relației lider-subordonați și capacitatea liderului de a inspira și mobiliza colectivul pe care îl conduce.

Fiecare dintre aceste calități este abordată individual, evidențiind ori de câte ori este posibil lecțiile învățate din experiența autorului de lider strategic al informațiilor militare și pentru apărare. La aceste calități se adaugă inteligența emoțională, care, în opinia autorului, este cea mai relevantă pentru succesul liderului informațiilor militare strategice. Din acest motiv,

Partea a treia se referă la *rolul inteligenței emoționale în performanța liderului informațiilor militare strategice*. Cunoscând și aplicând în practică componentele inteligenței emoționale, liderul informațiilor militare strategice își poate îmbunătăți abilitățile de conducere și poate obține maximum de performanță de la el însuși și de la subordonați. Informațiile militare reprezintă un domeniu în care eroarea strategică trebuie evitată cu orice preț, fapt pentru care valoarea umană și experiența practică a liderului strategic devin factori

determinanți ai succesului. De subliniat că autorul recomandă să se acorde mai multă atenție inteligenței emoționale încă din fazele inițiale ale pregătirii ofițerilor de informații deoarece este în mod cert un instrument important în obținerea performanței conducerii în domeniul informațiilor militare. Aceasta presupune introducerea conceptului de inteligență emoțională în programa de pregătire a tuturor ofițerilor de informații și stimularea aprofundării lui de către toți conducătorii, indiferent de eșalonul la care acționează.

Partea a patra abordează *Conducerea informațiilor militare strategice prin strategii de dezvoltare coerente și vizionare*. Autorul prezintă importanța strategiilor de dezvoltare și a planificării pe termen lung în actul de conducere. Numai prin strategii de dezvoltare coerente și vizionare se poate face o planificare pe termen lung care să genereze construirea capabilităților operativ-informative necesare într-un orizont de timp de 10-20 de ani. Abordând relația dintre strategia de dezvoltare și planificarea pe termen lung, autorul definește *Ciclul dezvoltării strategice a informațiilor militare*, pe care îl consideră unul dintre instrumentele principale care trebuie utilizate de lider în conducerea informațiilor militare strategice.

Autorul subliniază că politica de resurse umane trebuie făcută prin ***promovarea în carieră strict pe criterii valorice și de performanță*** și fiecare individ să aibă acces la formele de educație și pregătire care să îi pună cel mai bine în valoare potențialul de care dispune.

Partea a cincea se referă la *Relația liderului informațiilor militare strategice cu societatea civilă și liderii militari și politico-militari strategici*

Este abordat un subiect sensibil, respectiv controlul democratic al serviciului de informații al Armatei României din perspectiva imperativului asigurării secretului activității de informații militare, precum și factorii care constituie posibile obstrucții în exercitarea unui control democratic eficient de către autoritățile abilitate ale statului. În opinia autorului, provocările cu care se confruntă controlul democratic al serviciilor de informații militare sunt diverse, complexe și importante, mai ales în situația actuală, când amenințările teroristă și hibridă au devenit realitate în multe state democratice. În acest context, nevoia de a introduce cât mai multă transparență în domeniul informațiilor militare, un mediu eminent secret, devine la fel de importantă ca și gradul de discreție profesională din partea autorităților de control. Această discreție este absolut obligatorie pentru asigurarea eficienței activității de informații militare, în care informațiile trebuie gestionate și distribuite numai pe baza principiului *nevoii de a cunoaște*. Iar conducerea serviciului trebuie să evite subiectivismul în relația cu beneficiarii săi strategici și să acționeze astfel încât activitatea de informații

militare să nu fie doar o consecință a politicii naționale a statului în domeniul militar, ci să aibă și rolul de a sprijini fundamentarea acesteia.

Partea a șasea se referă la *Rolul liderului informațiilor militare strategice în conducerea și dezvoltarea cooperării internaționale bilaterale* și abordează aspectele principale ale cooperării în domeniul informațiilor militare cu state individuale (cooperare bilaterală), în context aliat (NATO și UE) și în cel al coalițiilor internaționale (teatre de operații).

Cooperarea în cadrul coalițiilor internaționale sub egida cărora se desfășoară operațiuni militare multinaționale este relevantă și în planul informațiilor militare, deoarece România și-a asumat onorabila, complexa și dificila misiune de a fi furnizor de securitate în cadrul comunității internaționale, inclusiv prin participarea cu trupe în teatrele de operații. Astăzi, când lupta antiteroristă și cea împotriva extremismului religios este atât de importantă pentru comunitatea euroatlantică, cooperarea operativ-informativă în teatrele de operații, deci în context de coaliție, devine esențială pentru succesul operațiunilor militare și protecția trupelor proprii și ale statelor participante.

În această parte a lucrării este abordat și rolul liderului informațiilor militare strategice în dezvoltarea cooperării internaționale. În opinia autorului, cooperarea națională și internațională în domeniul informațiilor militare este una dintre cele mai dificile sarcini de îndeplinit de către liderul informațiilor militare strategice și solicită acestuia competențe deosebite: (1) capacitatea de a câștiga încrederea partenerilor în serviciul său și în el însuși; (2) cunoașterea potențialului operativ-informativ, a spațiilor geografice și domeniilor de interes ale serviciilor partenere și capacitatea liderului de a pune în valoare potențialul serviciului propriu; (3) capacitatea de a sesiza oportunități de cooperare și de a negocia acorduri de cooperare reciproc avantajoase.

Lucrarea se încheie cu ***Considerații finale - Sfaturi pentru liderii informațiilor militare strategice***, în care autorul sintetizează învățătura deprinsă din experiența sa de ofițer de informații și lider strategic al informațiilor militare și pentru apărare. Această parte a lucrării este dedicată celor care sunt sau vor să devină astfel de lideri și are rolul de a scoate în evidență lucruri simple, care par banale uneori, dar pe care mult prea des și mult prea mulți conducători strategici le ignoră parțial sau chiar complet. Sigur, în acest caz este vorba de conducătorii lipsiți de valoare și de cei care, odată ajunși la conducerea informațiilor militare strategice, uită de responsabilitățile imense pe

care le au și se îndepărtează tot mai mult de realitățile și nevoile instituției și ale personalului acesteia.

Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale membrilor ACMRR și ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice în acest domeniu.

CONSTANTIN MATEI (in memoriam)

UNIREA

A fost Unirea țărîm nețărmurit
în existența noastră multimilenară
Carpații într-o limbă ne-au-nfrățit
și-au însuflețit în noi o țară.

Unirea Țării n-am primit-o-n dar
ca este rădăcină-ntr-o simțire
că ne-am făcut din inimi un hotar
să nu ne calce nici o năvălire.

Unirea noastră nu s-a făurit
decît în focul luptei pentru țară
că toți suntem români și-am plămădit
istoria aceasta multimilenară.

Cînd noi, uniți, rostim, numele țării
rostim trecutul marilor furtuni
și ne-am clădit columna înălțării
cu inimile bravilor străbuni.

A fost un vis, a fost un ideal
neatîrnarea țării și a gliei,
iar azi rostim în lume triumfal:
trăiască viitorul României!

P
A
G
I
N
I

L
I
T
E
R
A
R
E

BEBE-SOFRONIE MĂCIUCĂ

ÎNCEPUT DE VEȘNICIE

Redare din subconștient

La poarta cea albă a istoriei
fără de sfârșit
a neamului nostru
Se află din nou
față în față
Nemuritorul dac
ce trăiește în lumi paralele
Și romanul artizan
al unei mari și nemuritoare
lumi pământene.
Poarta este larg deschisă
și prin ea pătrunde soarele
ca esență a vieții.
Ei nu mai au arme.
Le-au așezat demult în panoplie
Și colbul vremii le-a făcut
inutilizabile.
Își strâng mâna și își spun:
La mulți ani!
Niciunul dintre ei nu dorește
Să forțeze o poartă larg deschisă.
De fapt este o poartă
Care nici nu există
Și în consecință nu se știe
Cine a intrat primul
Istoria a consemnat doar că
în lume a apărut
ROMÂNUL.

DUMITRU DĂNĂU

DESPRE INIMĂ

înghețată fiind
mi-am smuls-o din piept
și-am aruncat-o soarelui,
zicând:

- ia-o și arde-o
până la esență!

n-a fost un gest retoric,
nici elegiac...

...a fost ziua în care,
lepădându-mă de ea,
s-a născut
Primăvara

dovadă -
aceste
lalele roșii!

EMIL DREPTATE

CÂNTECUL VERII TÂRZII

Cântecul verii târzii
Aidoma unui străin
Venit să mă afle
În orașul acesta
Tăcere a frunzei și a nisipului.

Nici piatra acum
Nu mai are strălucirea știută
Iarba
Ca un cântec
S-a furișat pe marginea zilnicei cumpeni.
O entuziasmul de altădată

Entuziasmul doritei fiesta.

Tu ai văzut atâtea plecări
Și niciodată cu puțință
Întoarceri pe măsura lor.

GHEORGHE TRIFU

FRUNZELE TOAMNEI

In memoriam: poetului Damian Ureche

Într-un ritual,
frunzele portocalii
ale ramului albastru
își lăsau sărutul
pe pajiștea ferestrei.

Seara aceea
se deschidea blând
ca un nufăr,
puful ei colora zarea.

Aluatul lunii
frământa încă
panglici de mătase

Dincolo de fereastră,
în clocot de sânge,
ardea început de toamnă;
aburi de lut proaspeți
ascundeau îndoieli.

*

Se reînnoiesc frunzele
pe ramul acela albastru
dar sărutul lor,
pe pajiștea ferestrei
și-a pierdut ecoul.

AȘ VREA

Aș vrea să adun
toate cărările
din inima mea.
Pe fiecare cărare

tei înmiresmați
să-mi astâmpere gândurile.
La umbra lor
printre florile visului
să descopăr
stropul de iubire
curat ca o lacrimă de rouă.
Îl caut, îl caut ...

VIN LA TINE, DOAMNE

Vin azi, Mărite Doamne, către Tine
Spre cuvântul Tău Dumnezeiesc
Mi-au fost, spre el, cărările străine
Acum Te știu, Părinte al meu ceresc

Lumina Ta în suflet să coboare
Și Ruga mea fierbinte la Tine urce,
Te strig, Părinte, sufletul mă doare
Simt cum curge încă sângele-ți pe cruce

Cuvântul Tău în suflete să crească
Să ușureze povara noastră grea,
Trimite semne din casa Ta cerească
Că ruga noastră o vei asculta.

MIHAI HANGANU

NELINIȘTE

Mai dispar și astăzi civilizații,
Se destramă state și se reîntregesc altele,
Mă gândesc dacă voi mai găsi satul natal
Și copacii răsădiți de părinții mei.
Cad păsări călătoare din drumul lor,
Credințe dispersate creează altercații,

Armele distrugerii coboară din stele,
Oameni speriați nu-și mai pot controla spațiul vital,
Văd păsări cu aripi de fier în loc de porumbei,
Dați-mi leacul ce vindecă acest coșmar.

IOAN FLORIAN

NU EXISTĂ IUBIRE

Nu există iubire...
Doar un munte greu accesibil
pe care-l urci târâș.
Ajuns în vârf, te amețește
prăpastia deschisă alături...
Nu există iubire...
Numai un Titanic
Care plutește pe apele lumii,
salvând sufletul înecaților
rechemându-i la suferință.
Nu există iubire...
Doar un strigăt sfâșietor de cerb,
sau de cocoș de munte
în anotimpul simțurilor incendiare.
Nu există iubire...
Doar un cântec misterios
auzit doar în doi,
salvați, astfel,
în eternitate.

IN MEMORIAM

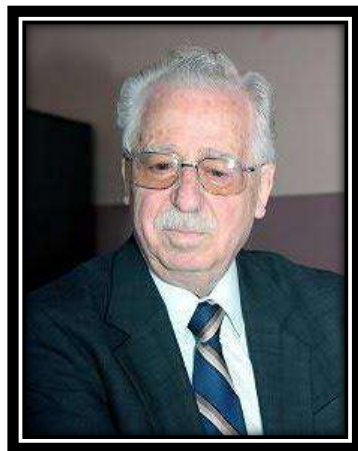
GENERAL IULIAN

N. VLAD

(23 februarie 1931 – 30 septembrie 2017)

Plecat dintre noi după o lungă și grea suferință, generalul Iulian Vlad lasă în urma sa un destin complex și amintirea unei personalități care – fără putință de tăgadă – a marcat semnificativ istoria recentă a României, patria pe care a iubit-o mai presus de sine și căreia i-a închinat întreaga viață și carieră.

Devotamentul față de români și dragostea de adevăr l-au determinat să se pună în slujba neamului său și să servească sub drapelul național timp de aproape patru decenii. În întreaga sa carieră închinată securității naționale, și-a îndeplinit exemplar îndatoririle și misiunile de apărare a ființei și valorilor naționale.

Absolvent al liceului „Gheorghe Chițu” din Craiova, Iulian Vlad s-a pregătit să devină învățător, fiind remarcat pentru rezultatele sale și îndrumat să activeze în Uniunea Asociațiilor Elevilor din România, Organizația Tineretului Sătesc, apoi în Uniunea Tineretului Muncitoresc.

Din anul 1951 și până la data de 05 ianuarie 1990 a fost militar activ, parcurgând treptele ierarhiei militare și profesionale până la gradul de general colonel și funcția de ministru secretar de stat în Ministerul de Interne și șef al Departamentului Securității Statului.

Timp de douăzeci și cinci de ani a activat în domeniul învățământului militar din Ministerul de Interne, iar ca șef al Direcției Învățământ a pus bazele mai multor instituții de formare și specializare a personalului din toate profilele de activitate. Tot lui Iulian Vlad i se datorează unificarea și transformarea școlilor de ofițeri în instituții de învățământ superior, precum și instituirea unor concepte românești de pregătire a personalului, în perioada în care influențele externe ale anilor '950 erau predominante în domeniu.

Din anul 1977 a făcut parte din conducerea Ministerului de Interne ca secretar de stat, adjunct al ministrului, ministru secretar de stat și șef al Departamentului Securității Statului (membru al Guvernului). Sub coordonarea sa au fost puse bazele sistemului național de apărare antiteroristă și au fost efectuate reforme ale principalelor profile ale activității informative. Timp de

peste un deceniu a fost mandatat să pregătească vizitele oficiale în străinătate ale Președintelui României, calitate în care a fost apreciat de numeroase personalități pentru modul în care a promovat și apărât interesele țării.

În cei treisprezece ani în care a avut funcții de răspundere în conducerea Ministerului de Interne și a Securității Statului, a îndeplinit misiuni care au condus la importante deschideri către servicii similare din Europa occidentală și din Orientul Mijlociu. A avut, totodată, merite deosebite în dezvoltarea relațiilor cu Ministerul Securității Externe al Chinei, în contextul în care atât România cât și China aveau departamente speciale de apărare față de serviciile sovietice.

În complexe împrejurări ale schimbării de regim din decembrie 1989, ca șef al Departamentului Securității Statului și, în această calitate, deținător al unui mare volum de informații despre intențiile și acțiunile potrivnice României ale multor forțe externe, generalul Iulian N. Vlad a găsit puterea de a lua decizii de mare risc personal, dar care au contribuit decisiv la apărarea suveranității și ființei naționale.

În calitatea sa de ministru secretar de stat la Ministerul de Interne și șef al Departamentului Securității Statului, generalul colonel Iulian Vlad a dispus, în acele momente tulburi, interzicerea uzului de armă de către efectivele Departamentului Securității Statului, securizarea și sigilarea armamentului și muniției și a interzis orice fel de intervenție sau prezență a Securității în mișcările de stradă. De asemenea, a refuzat categoric, împreună cu generalul Ștefan Gușă, confirmarea cererii de ajutor militar adresată de factorul politic din România Comandamentului Militar Unificat al Tratatului de la Varșovia.

Prin deciziile și faptele sale – pentru care avea să sufere consecințe concretizate în abuzuri judiciare și o nejustificată perioadă de detenție – generalul Iulian Vlad a dejucat provocările și diversiunile prin care se urmărea declanșarea unui conflict violent între Armată și Securitate, văzut de adversarii României ca principal factor declanșator al unui război civil ce ar fi deschis calea intervenției externe și implicit a dezmembrării teritoriale a țării.

Și în ultima parte a vieții și activității, generalul Iulian Vlad s-a aflat, ca întotdeauna, aproape de camarazii săi din serviciile românești de informații, fiind o prezență activă ca Președinte de Onoare al Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul Român de Informații și aducându-și o consistentă contribuție în cadrul colectivului redacțional al revistei „Vitralii – Luminii și umbre”.

„*Eu am jurat credință poporului român și patriei mele!*”, avea să afirme generalul Iulian Vlad într-una din rarele și discretele sale apariții publice. Mai devreme sau mai târziu poporul și patria, dar mai ales istoria îi vor consacra, fără îndoială, locul meritat pentru faptele și sacrificiile sale.

Odihnească-se în pace!

Comitetul Executiv al ACMRR-SRI

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR – SRI

- În perspectiva dezbaterii textului proiectului Legii pentru aprobarea OUG nr. 59/2007 pentru avizare în Comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților (cameră decizională), la 14 august 2017, **asociațiile cadrelor militare în rezervă și în retragere din Sistemul Național de Apărare, Ordine Publică și Siguranță Națională, între care și ACMRR din SRI, au transmis** președinților Comisiei pentru apărare, ordine publică și siguranță națională, Comisiei pentru muncă și protecție socială, Comisiei pentru buget, finanțe și bănci și Comisiei juridice, de disciplină și imunități ale Camerei Deputaților **o solicitare scrisă pentru abrogarea prevederilor articolelor 59 și 60 din OUG nr. 59/2017** care reduc indexarea pensiilor militare de stat doar la procentul anual al inflației și elimină actualizarea acestora. **La 26 octombrie, cele opt asociații au înaintat** președinților comisiilor menționate ale Camerei Deputaților **solicitarea ca reprezentanți ai acestor entități asociative să participe și să susțină propuneri de modificare a prevederilor art. VII din OUG nr. 59/2017 în sensul menționat**, în cadrul ședințelor de dezbateri și avizare a proiectului legii în cauză, la care a anexat propuneri concrete și motivarea acestora.
- **Cu prilejul zilei Armatei României, președintele ACMRR-SRI, col. (r) Filip Teodorescu și gl. bg. (r) Vasile Mălureanu, vicepreședinte, au participat la acțiunile cultural-patriotice desfășurate la Cercul Militar Național din București**, organizate de Asociația Națională a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageri „A.I.Cuza” și de Asociația Națională „Cultul Eroilor - Regina Maria”.
- La nivelul **Sucursalei Constanța** au fost elaborate, cu sprijinul logistic al SC RAJA SA, **două reprezentări cartografice de mari dimensiuni ale**

obiectivelor turistice din județ, care urmează a fi amplasate **în hotelurile din stațiunile Mamaia și Olimp** unde sunt cazate cadrele active și în rezervă ale instituției.

- **Sucursala Cluj I-a omagiat**, într-un cadru festiv, **pe general de brigadă Simion Cecan, fost director al Direcției Județene de Informații**, cu prilejul pensionării, în semn de apreciere și respect pentru sprijinul acordat membrilor Sucursalei și colaborarea fructuoasă.
- Reuniunea din **septembrie** a **Sucursalei Galați** a fost dedicată primirii noilor colegi trecuți în rezervă, cărora li s-a oferit și sprijinul necesar înscrierii ca membri asociați ai Fundației „Solidaritate, Patrie și Onoare”.
- Semnalăm apariția „**Buletinului Informativ**” al **Sucursalei Timiș**, care cuprinde știri de interes pentru toți colegii. Reținem, de asemenea, *Bilanțul la șase luni de mandat* al conducerii Sucursalei.

*

- În cursul **lunii iulie**, membri ai **Sucursalei Neamț** au participat, în comuna Războieni, la aniversarea uneia din marile lupte purtate de domnitorul Ștefan cel Mare împotriva invadatorilor otomani.

De asemenea, la 29 iulie, Sucursala a fost reprezentată la festivitățile organizate pe plan local cu ocazia Zilei Imnului Național.

- Președintele **Sucursalei Alba** a participat, la **27 august**, în localitatea Ghirbom, împreună cu președintele sucursalei locale a Asociației Naționale „Cultul Eroilor”, la o acțiune de comemorare a eroilor căzuți în cele două războaie mondiale, depunând o coroană de flori la monumentul ridicat în memoria acestora.
- La **8 septembrie**, membri ai **Sucursalei Covasna** au participat la festivitățile dedicate aniversării a 73 de ani de la eliberarea orașului Sfântu Gheorghe de sub ocupația fascisto-horthystă, depunând o coroană de flori la monumentul comemorativ de la Primăria orașului.

*

- Conducera **Sucursalei Covasna** a organizat, la începutul acestei veri, o excursie în zona Întorsura Buzăului, fiind vizitate obiective de interes istoric și turistic din zonă.

- La **27 iulie**, conducerea **Sucursalei Alba** a organizat pentru membrii săi o acțiune recreativă în municipiul Sebeș, la care a participat și conducerea Direcției Județene de Informații.
- La **24-25 august**, **Sucursala Hunedoara** a organizat pentru colegii din **Sucursalele Alba, Gorj și Dolj** vizitarea unor obiective istorice și culturale de pe raza județului (Biserica din Densuș, complexul Ulpia Traiana Sarmizegetusa, rezervația de zimbri Hațeg, castelul Corvineștilor etc.), acțiunea beneficiind de sprijinul logistic al DJI Hunedoara și Sibiu.
- **Sucursala Constanța** a organizat, în ziua de **19 septembrie**, o activitate turistică în sudul Dobrogei, fiind vizitate Complexul arheologic *Trophaeum Traiani* de la Adamclisi, mănăstirea și peștera Sfântul Andrei și mănăstirea Dervent.
- În ziua de **21 septembrie**, membri ai **Sucursalelor Argeș și Dâmbovița** au organizat o vizită la obiective de interes din județul Argeș, între care Muzeul național al Viticulturii și Pomiculturii – Golești și Vila Florica.
- Între **28 septembrie-3 octombrie**, **Sucursala Cluj** a organizat o excursie pe traseul Budapesta – Viena – Croazieră pe Dunăre – Cramele Budweis – fabrica de bere Plzen – Karlovy Vary – Passau.
- În perioada **9-12 octombrie**, membri ai **Sucursalelor Satu Mare, Bihor și Cluj** au efectuat o excursie în Republica Moldova, vizitând Mănăstirea Capriana, Cramele de la Mileștii Mici și Cricova, Chișinău, Cetatea Soroca și orașul Bălți. La întoarcere, a fost vizitat municipiul Iași cu impresionantul Palat al Culturii, Mănăstirea Voroneț și altele.
- Între **9-13 octombrie**, un grup de membri ai **Sucursalei Vâlcea** au vizitat obiective culturale și turistice din Delta Dunării.
- Pe timpul verii, **Sucursala București** a organizat excursii cu tematică recreativ-

istorică pe culoarul Rucăr-Bran, pe rutele Curtea de Argeș, Barajul Vidraru, Rm.Vâlcea, Căciulata, Sibiu, Brașov, dar și stațiunile Voineasa, Vidra, Obârșia Lotrului și Poiana Brașov. Cazarea excursioniștilor a avut loc, ca de fiecare dată, la căminul de garnizoană Căciulata, unde au beneficiat de atenția și grija gazdelor.

Sub coordonarea gl. bg. (r) Vasile Coifescu, în ultimii 15 ani, au fost organizate anual câte trei astfel de excursii, al căror program a fost completat cu seri de poezie, audiții muzicale, concursuri de șah și rebus și alte activități distractive.

*

Promoțiile de absolvenți ai școlilor militare au organizat în cursul verii reuniuni și evenimente aniversare.

- Organizatorii reuniunii ocazionate de aniversarea a **50 de ani de la absolvire a Promoției 1967** a Școlii de Ofițeri Băneasa au strâns amintirile și documentele ce stau mărturie vieții și carierei lor într-un frumos volum intitulat *„50 de ani sub tricolor – cartea promoției 1967”*. Felicitări colectivului redacțional, îndeosebi redactorului coordonator col. (r) Constantin Șerb și tehnoredactorului col. (r) Alexandru Bochiș.
- Colegii noștri din **Promoția 1968** s-au întâlnit la Predeal, în zilele de 30 august – 1 septembrie a.c., pentru al nouălea an consecutiv, sărbătorind, împreună cu profesorul Col. (r) Dumitru Lupulescu și comandanții Col. (r) Ion Stoica și Col. (r) Ion Lăzăroaie 49 de ani de la absolvirea școlii de ofițeri. Și de această dată, întâlnirea a reprezentat un prilej de rememorare a unor momente din perioada școlii, dar și de destindere, alături de soții.

Cu acest prilej, **participanților li s-a oferit câte un DVD** cuprinzând o selecție de imagini de la reuniunile anterioare, **realizat din inițiativa și cu sponsorizarea colegului Victor Mocanu.**

- **Promoția de ofițeri 1974** a realizat întâlnirea din acest an la Alba Iulia, în perioada 28 septembrie – 1 octombrie, prilej cu care cei prezenți au vizitat Cetatea medievală și mănăstirea Râmeți. Dintre comandanți a participat Col. (r) Victor Mihăilescu.
- În aceeași atmosferă de camaraderie s-a desfășurat și reuniunea organizată de **promoția 1977-Grăniceri** (Sibiu, 11-13 august,), respectiv de **promoția 1987- Securitate** (Cheile Grădiștei, 15-17 septembrie).

- A devenit tradițional ca, **la 9 octombrie, rezerviștii care au lucrat în domeniul informațiilor economice** să se întâlnească la București. Și în acest an, reuniunea a constituit un plăcut prilej de rememorare a activității profesionale și de consolidare a relațiilor interpersonale.
- De asemenea, **la 23 noiembrie**, a avut loc la București, într-o atmosferă colegială și amicală, **o nouă întâlnire a rezerviștilor care și-au desfășurat activitatea pe profilul Apărarea Constituției.**

*

- **La 9 noiembrie, Sucursala București** a organizat **întâlnirea anuală a cuplurilor de seniori**, într-o nouă dar la fel de plăcută ambianță. Se poate constata că asemenea întâlniri au tendința de a deveni tradiționale, sens în care se cuvine apreciată deschiderea conducerii sucursalei București, în frunte cu domnul general Dumitru Bădescu, pentru organizarea unor asemenea acțiuni menite să cimenteze relațiile de prietenie dintre membrii asociației. Subliniem ca de obicei excelenta organizare coordonată de col. (r) Ștefan Levențiu, care s-a îngrijit atât de buna calitate a serviciilor cât și de menținerea unei atmosfere de bună dispoziție, la acest capitol fiind ajutat și de domnul General Coifescu. Cu toții merită felicitări (H.H).
- Și în acest trimestru **au fost sărbătoriți colegii noștri care au împlinit vârste multiplu de 5**, începând cu vârsta de 60 de ani. Sărbătoriții s-au bucurat de reîntâlnire, au evocat evenimente semnificative din activitatea profesională, urându-și pe mai departe sănătate și mulți ani de viață.

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

- Postul de televiziune **Antena 3 a difuzat**, în seara zilei de **8 octombrie**, **la emisiunea „Sinteza Zilei”, un amplu interviu în direct cu col. (r) Filip Teodorescu, președintele ACMRR-SRI**, în cursul căruia au fost evocate unele aspecte mai puțin cunoscute din perioada premergătoare evenimentelor din decembrie 1989, și au fost dezbătute probleme privind evoluția ulterioară a României în plan politico-economic.

- Cu sprijinul **Sucursalei Galați**, în cursul lunii **iulie** a fost realizat și difuzat la **postul RTV Galați un interviu cu gl. bg. (r) Aurel I. Rogoian** dedicat unor probleme de actualitate ale securității naționale și internaționale.
- Președintele **Sucursalei Argeș, col. (r) Dumitru Șovar**, a fost, la data de **15 septembrie, invitatul emisiunii „Curier Politic”** difuzată de postul local de televiziune „Curier TV” , în cursul căreia au fost abordate în principal aspecte din domeniul securității naționale. A fost, de asemenea, prezentat numărul 31 al revistei „Vitralii - Lumini și umbre”.

Aspecte privind activitatea serviciilor secrete în România și în alte state, precum și o prezentare a numărului 30 al revistei au fost incluse și într-un **interviu acordat de col. (r) Dumitru Șovar publicației argeșene „Gherila”** din 29 mai-4 iunie.

- În ziua de **26 septembrie**, în cadrul unei reuniuni dedicate primirii noilor membri ai Asociației, **Sucursala Vâlcea a acordat o Diplomă de Onoare domnului Ion Horăscu, primarul comunei Prundeni**, pentru susținerea manifestărilor cu caracter național-patriotic, inclusiv a celor organizate de sucursală.
- La **27 septembrie**, reprezentanți ai **Sucursalei Galați** au organizat o reuniune cu membri ai societății „Frontiera gălățeană”, în scopul realizării unor **proiecte comune de omagiere pe plan local a centenarului Marii Uniri**. Cu această ocazie au fost prezentate basoreliefuri reprezentând mari personalități istorice românești, stabilindu-se ca acestea să fie – prin efort comun – multiplicat și oferite unor instituții de învățământ, inclusiv Academiei Naționale de Informații. S-a stabilit, totodată, ca un basorelief reprezentându-l pe domnitorul Mihai Viteazul să fie amplasat într-o zonă circulată a falezii Dunării, alături de efigiile amplasate anterior ale domnitorilor Ștefan cel Mare și Alexandru Ioan Cuza.
- Membri ai **Sucursalei Neamț** au participat, în luna **septembrie**, la manifestările culturale organizate în cadrul Târgului de carte „*Libris. Neamț 2017*”, dedicat împlinirii a 160 de ani de la nașterea scriitorului Calistrat Hogaș. Au fost, de asemenea, alături de colegul Mihai Hanganu, membru al Uniunii Scriitorilor, care și-a lansat noul volum de versuri „*La hotarele copilăriei*”, dar și de rezervistul Vasile Checheriță, președintele structurii

județene a ACMRR-MAI, membru al Societății Scriitorilor din România, prezent la Târgul de carte cu volumul de poezii „*Mireasma*”.

- **Col. (r) Valeriu Ilica**, membru al Sucursalei **Arad**, un condeier neobosit și cu har, a publicat în săptămânalul arădean „*Europeanul*” din 19 septembrie a.c. un mini-medalion literar dedicat poetului și publicistului Horea Gană, membru fondator al Ligii Scriitorilor Români, care a lansat recent volumul „*Rostiri cu rostogoliri - Țepigrame*”.
- **Col. (r) Aurel Hârjoghe**, membru al Sucursalei **Brăila**, desfășoară de mai mulți ani o apreciată activitate în conducerea Casei de Ajutor Reciproc a Pensionarilor „Ana Aslan” Brăila și în editarea revistei semestriale „*Casa Speranței*”.

NOI APARIȚII EDITORIALE

DIALOG CU CITITORII ȘI CORESPONDENȚII

- Semnalăm apariția volumului „*În căutarea Danailor – mituri, istorie, actualitate onomastică*” semnat de colegul și colaboratorul nostru **Dumitru Dănău**, o culegere de documente ce se constituie într-o cercetare în plan arheologic, lingvistic, istoric și cultural despre civilizația și mitologia danailor, „*un capitol al istoriei și civilizației universale nu suficient lămurit și explicat*”.
- Colegul nostru **Theodor Borcan** reunește versurile sale în volumul „*Flacăra Vieții*”, apărut recent la editura Celebris din Constanța.

Col. (r) Gheorghe Delurean: Primul material pe care l-ați trimis – și pentru care vă mulțumim – este publicat, așa cum veți constata, în prezentul număr, cu unele scurtări datorate lipsei de spațiu și pentru care sperăm să nu vă supărați. Deși suntem de acord cu unele din problemele ridicate de dvs. în al doilea articol, acesta nu respectă întrutotul principiile pe care revista și le-a asumat la momentul lansării, îndeosebi cel al neimplicării politice, motiv pentru care nu-l putem publica în forma și stilul în care ne-a parvenit.

Col. (r) Octavian Sârzea: Am reținut materialul trimis de dvs. pentru publicare într-unul din viitoarele numere ale revistei.

*

Pe această cale, **facem un apel către toți membrii Asociației și cititorii revistei să ne trimită spre publicare:**

- materiale memorialistice – chiar în formă brută – cu descrierea unor cazuri rezolvate, a unor situații ieșite din comun la care au lucrat sau participat, acțiuni reprezentând contribuția foștilor ofițeri de informații la apărarea suveranității și siguranței naționale;

- considerații și analize pe marginea unor teme care să contribuie la dezvoltarea culturii de securitate;

- studii și cercetări pe teme de istorie, de natură să dezvolte patriotismul și cunoștințele despre valorile naționale.

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE” – PREZENȚĂ ȘI ECOURI

Prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție în legătură cu interesul cu care revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- Revista lunară de cultură, știință și artă „**Gând Românesc**”, editată de asociația culturală „Gând românesc, gând european” **din Alba Iulia** a făcut, în numărul său pe luna iulie a.c., o amplă prezentare a revistei, spicuiind o serie de materiale considerate „*extrem de interesante*”, din numerele 3 și 4 din 2010, precum și din numerele 30 și 31 din 2017, fiind semnalate și paginile de literatură. O mențiune specială a fost consemnată pentru articolul despre trecerea în eternitate a istoricului clujean Gelu Neamțu.

În finalul comentariului autorul a apreciat că Revista „*este necesară nu numai pentru tematica inedită abordată, ci și ca o revistă care vine în ajutorul cercetătorilor și istoricilor interesați să scrie adevărata istorie a poporului român, istorie și așa cu destul de multe neajunsuri și confuzii*”.

Din inițiativa directorului general, scriitorul Virgil Șerban Cisteianu, și cu acordul redacției noastre și a autorului, începând cu numărul din luna august a.c., revista „**Gând Românesc**” preia analiza gl. bg. (r) Vasile Mălureanu despre opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu.

- Cunoscuta și apreciată publicație sibiană „**Tribuna**” din **24 august** prezintă numărul 31 al revistei, sub semnătura ziaristului N.I. Dobra și sub titlul „*Pe toți ne unește un singur țel*”. Autorul remarcă faptul că „*treptat, revista și-a lărgit orizontul, abordând și teme din alte domenii decât cel strict privind SRI-ul*”. Jurnalistul semnalează, de asemenea, **apariția numărului 32** al revistei, menționând că publicația „*a împlinit opt ani de apariție neîntreruptă și asta se vede în conținutul dens și în varietatea temelor abordate*”.
- Sub titlul „*Diversiuni, război psihologic, război hibrid*” jurnalul independent „**Informația Harghitei**” din 11 august prezintă numărul 31 al revistei, preluând și o parte din ideile cuprinse în articolele „*Vorbe către români: o țară sub ascultare*” și „*Războiul psihologic*”.
- Numărul 31 al revistei este prezentat și de publicațiile „**Servus, Hunedoara**” (8 august, semnat de Ramona Ștefan), „**Ziarul Hunedoreanului**” (10 august, semnat de Volodia Macovei), precum și de revista „**Atitudini**”, publicație editată de Primăria Ploiești și Casa de Cultură „Ion Luca Caragiale” a Municipiului Ploiești.

Toamna târzie ne îndeamnă să deschidem din nou paginile revistei pentru a privi câteva dintre minunile naturii surprinse de penelul **pictorului Constantin Andronic**, despre care criticul Petre Anghel spune, pe drept cuvânt, că „*anotimpul care-l marchează și îl definește este vara. Cu arșițe, temeri de secetă, cu lumini arzătoare și fulgere...*”

Reamintim că pictorul Constantin Andronic a debutat în 1969 și este absolvent, din 1974, al Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București. Picturile sale se află în muzee și colecții particulare din România, Japonia, Belgia, SUA, Polonia, Italia, Grecia, Franța, Marea Britanie etc.

„*Cu fragilitatea lui sufletească, Andronic este mai aproape de un nou romantism al relațiilor umane, pe care agitatul prezent încearcă haotic să-l recupereze, dar de multe ori eșuează în kitsch. Salvarea va veni tot de la artă. Tehnologia n-a distrus sufletul ci doar l-a trecut – temporar – pe un plan secund...*” (Neculai Călugăriță)

oooOOOooo